

Latvijas
kvalifikāciju
ietvarstruktūra

Eiropas
kvalifikāciju
ietvarstruktūra

Latvijas izglītības sistēmas attiecināšana pret Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru

Pašvērtējuma ziņojums

MELNRAKSTS

Rīga 2011

Līdzfinansēts no:

Izglītības un kultūras GD

Pašvērtējuma ziņojumu sagatavoja Akadēmiskās informācijas centrs sadarbībā ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamentu.

Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošanā un informācijas apkopošanā iesaistītie eksperti:

Baiba Ramiņa, *Akadēmiskās informācijas centra direktore*

Dmitrijs Kulšs, *Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta direktors
vietnieks un Mūžizglītības attīstības nodaļas vadītājs*

Gunta Kinta, *ReferNet eksperte, Akadēmiskās informācijas centrs*

Kristīne Strūberga, *Izglītības kvalitātes valsts dienesta Kvalitātes novērtēšanas departamenta
direktore*

Andra Šenberga, *Izglītības kvalitātes valsts dienesta vadītāja vietniece un Licencēšanas un
reģistru departamenta direktore*

Šis ziņojums sagatavots ar Eiropas Komisijas projekta EAC-2010-0131 „*Activities of EQF National Coordination Points with a view to implement the EQF at national level*” atbalstu.

Paustais viedoklis uzliek saistības tikai autoram (autoriem), un tas nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīts par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.

Satura rādītājs

Ziņojumā lietotie saīsinājumi	5
Ievads	6
1. Pašvērtējuma mērķis un process	7
2. Eiropas izglītības reformas	11
3. Attiecināšanas procesa kritēriji	14
I daļa.....	17
4. Latvijas formālās izglītības sistēmas apraksts	18
4.1 Normatīvie akti	19
4.2 Vērtēšanas sistēma.....	20
4.3 Vispārējā izglītība.....	20
4.4 Profesionālā izglītība.....	25
4.5 Augstākā izglītība.....	30
5. Izglītības kvalitātes nodrošināšana Latvijā	35
5.1 Kvalitātes nodrošināšana vispārējā izglītībā	35
5.2 Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā	36
5.3 Kvalitātes vērtēšana vispārējā un profesionālajā izglītībā, sākot ar 2009.gada vidu.....	38
5.4 Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu kvalitātes novērtēšana	43
6. Profesionālo kvalifikāciju līmeņi, to attīstības perspektīvas.....	49
7. Profesiju standarti un mācīšanās rezultātu ieviešana.....	52
8. Studiju rezultāti augstākajā izglītībā, ciklu deskriptori	54
9. Neformālās izglītības atzīšana	59
II daļa.....	62
10.EKI līmeņi Latvijas izglītības sistēmā	63
11.Attiecināšanas procesa atbilstība EKI un Boloņas procesa kritērijiem	68
11.1 EKI kritēriji	68
11.2 Boloņas procesa kritēriji.....	76
Pielikumi	82
1. Pielikums. Latvijas izglītības sistēmā lietotā terminoloģija	83
2. Pielikums. Attiecināšanas procesa darba grupa	85
3. Pielikums. Izglītības un zinātnes ministrijas dibinātā Boloņas procesa darba grupa	86
4. Pielikums. Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa.....	87
5. Pielikums. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi.....	88
6. Pielikums. Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi	91

7. Pielikums. Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi	93
8. Pielikums. Profesiju standarta paraugs	97
9. Pielikums. Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju	104

Ziņojumā lietotie saīsinājumi

- AIC – Akadēmiskās informācijas centrs
- AIKNC – Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs
- AIP – Augstākās izglītības padome
- CEEN – Centrālās un Austrumeiropas tīmekļa asociācija (*Central and Eastern European Networking Association*)
- EAIT – Eiropas augstākās izglītības telpa
- EAQAN – Eirāzijas kvalitātes nodrošināšanas tīmeklis (*Euroasian Quality Assurance Network*)
- ECTS – Eiropas kredītpunktu pārnese sistēma (*European Credit Transfer System*)
- EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
- ENQA – Eiropas asociācija kvalitātes nodrošināšanai augstākajā izglītībā (*European Association for Quality Assurance in Higher Education*)
- EQANIE – Eiropas inženieru izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis (*European Quality Assurance Network in Engineering Education*)
- ESF – Eiropas Sociālais fonds
- INQAAHE – Starptautiskais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis (*International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education*)
- IZM – Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
- KP – kredītpunkti
- MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets
- NKI – Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra
- NKP – Nacionālais koordinācijas punkts

levads

1. Pašvērtējuma mērķis un process

Līdz ar Latvijas valsts neatkarības atgūšanu, būtiski ir mainījusies Latvijas izglītības sistēma. Pēdējo 20 gadu laikā Latvijā ir izveidojusies arī salīdzinoši vienkārša un viegli izprotama izglītības kvalifikāciju sistēma. Nepastāv plašs sektorālo organizāciju tīkls, kas piešķir dažādus izglītību apliecinošus dokumentus. Izglītību apliecinošu dokumentu iegūšana ir galvenokārt ir saistīta ar formālās izglītības iegūšanu. Šādu sistēmu ir viegli administrēt, un tās normatīvais regulējums ir ietverts Izglītības likumā (1998). Līdz ar to šobrīd nepastāv nepieciešamība reorganizēt pašreizējo izglītības vadības iestāžu sistēmu, lai apvienotu vienā institūcijā visu izglītību apliecinošu dokumentu piešķiršanas administrēšanu. Tomēr sabiedrībā pastāv izpratnes trūkums par izglītības kvalifikāciju sistēmu, kvalifikācijas jēdzienu un to sasaisti ar darba tirgu. Arī sociālo partneru iesaistīšanās izglītības kvalifikāciju sistēmas veidošanas procesā nebija vispārpieņemta prakse, kas tagad rada sociālo partneru atturīgu attieksmi pret esošo sistēmu. Tomēr jautājuma par kvalifikāciju ietvarstruktūras aktualizēšana, t.sk. izmantojot konsultāciju procesu, palīdzēja ne tikai uzlabot sabiedrības un partneru izpratni, bet arī attieksmi pret sistēmu. Atsauces iekļaušana visos izglītību apliecinošos dokumentos, ko Latvijā plānots ieviest 2. attiecināšanas procesa fāzē, vēl vairāk palielinās sabiedrības izpratni par kvalifikāciju ietvarstruktūrā iekļautajiem izglītību apliecinošajiem dokumentiem un to līmeņiem.

Kopš 1999.gada 1. jūnija izglītību regulējošie normatīvie akti¹ skaidri definē izglītību kā „sistemizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas procesu un tā rezultātu”, proti, sava veida mācīšanās rezultātu definēšana normatīvo aktu līmenī Latvijā pastāv jau desmit gadus. Piemēram, Valsts vispārējās vidējās izglītības standarts² nosaka prasības katram mācību priekšmetam, t.sk. nosakot nepieciešamās kompetences, kas jāapgūst, lai iegūtu vidējo izglītību. Tomēr līdz šim Latvijā nebija noteikti zināšanu, prasmju un kompetences līmeņi, kas veicina standarta praktisko pielietošanu atbilstoši kvalifikācijas ietvarstruktūrā iekļautajiem principiem, t.i., tādu, kas ir orientēta uz skaidri definētu zināšanu un prasmju rezultātu (*outcome*), nevis uz mācību priekšmetiem un stundu skaitu (*input*). Papildus augstākajā izglītībā nebija definēti arī studiju rezultāti atbilstoši kvalifikācijas ietvarstruktūras pamatprincipiem. Ietvarstruktūra, paredzot vienotajā normatīvajā regulējumā³ katram izglītības kvalifikācijas līmenim vispārīgus rezultātu aprakstus un izsakot tos kā

¹ Izglītības likuma 1.panta 4.punkts

² <http://www.likumi.lv/doc.php?id=181216>

³ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=184810>

zināšanas, prasmes un kompetenci, spēj nodrošināt, ka katra atsevišķa izglītības kvalifikācijas līmeņa iegūšana notiek atbilstoši mācīšanas rezultātu aprakstiem, veicinot pārejot uz mācīšanos rezultātos balstītu izglītības sistēmu.

Viens no svarīgajiem kvalifikāciju ietvarstruktūras mērķiem ir vienotas līmeņu skalas noteikšana visiem izglītību apliecinošiem dokumentiem, kura, turklāt, ir salīdzināma ar citu valstu izglītību apliecinošiem dokumentiem, izmantojot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI). Tas palielina iedzīvotāju izglītības un nodarbināmības mobilitātes iespējas ne tikai starp valstīm, bet, kas ir daudz svarīgāk, starp dažādām izglītības institūcijām un līmeņiem. To veicina kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešanai paralēli notiekošs process⁴ – ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana, kas ir balstīta uz vienkāršu principu – visas zināšanas un prasmes ir vērtīgas, neatkarīgi no to iegūšanas veida un formas.

Attiecināšanas procesam būtu jāaptver visas izglītības pakāpes un veidi, visi profesionālo kvalifikāciju līmeņi, ieskaitot ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas ceļā iegūtās kvalifikācijas vai amata meistara un zelta diplomus. Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI) izveide ir darbietilpīgs, laikietilpīgs un resursu ietilpīgs process, ko var redzēt, aplūkojot citu valstu, piemēram, Īrijas un Lielbritānijas pieredzi, kur šis process ir īstenots apmēram 10 gadu periodā. Lai attiecināšanas process un nacionālo izglītības kvalifikāciju pilnveide tiktu veikta secīgi un jēgpilni, Latvijā plānots to veikt vairākās pakāpēs.

I fāze 2009-2011

Latvijas esošās formālās izglītības sistēmas attiecināšana pret EKI mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūru.

II fāze 2013-2015

Pašvērtējuma ziņojuma pārskatīšana, balstoties uz jauno Profesionālās izglītības likumu, Augstākās izglītības likumu un ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” (2010-2013) rezultātiem.

Pašvērtējuma process

Latvijā izglītības sistēmas attiecināšana pret EKI mūžizglītībai un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru tika uzsākta 2009.gadā.

⁴ Plānots ieviest no 2011.gada 1. janvāra

Process sastāv no sekojošām aktivitātēm:

1. Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) darba grupas izveide;
2. Darba grupu izveide nacionālo izglītības kvalifikāciju līmeņu aprakstu sagatavošanai;
3. Ministru Kabineta (MK) noteikumu sagatavošana un apstiprināšana;
4. Konsultatīvā konference;
5. Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošana;
6. Pašvērtējuma ziņojuma apspriešana.

IZM 2009.gada 28. septembrī izveidoja darba grupu (skatīt 2. pielikumu) Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam (2008.gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai. Šī darba grupa lielākoties veica uzraudzības funkcijas, izskatot un apstiprinot ekspertu sagatavotos materiālus.

Lai sagatavotu nacionālos izglītības kvalifikāciju līmeņu aprakstus, Akadēmiskās informācijas centrs (AIC) un IZM Politikas koordinācijas departaments piesaistīja ekspertus no Valsts izglītības satura centra, kuri, balstoties uz valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un mācību priekšmetu standartiem, izstrādāja izglītības līmeņu aprakstus:

- Vispārējā pamatizglītībā;
- Vispārējā vidējā izglītībā;
- Profesionālā pamatizglītībā;
- Arodizglītībā;
- Profesionālajā vidējā izglītībā..

Boloņas procesa darba grupa (skatīt 3. pielikumu), kuru 2004.gadā izveidoja IZM, arī aktīvi iesaistījās Boloņas ciklu noslēguma prasību izveidē un pilnveidē.

2009.gadā Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa sagatavoja izglītības līmeņa aprakstus visām Boloņas ciklu kvalifikācijām. Grupas sastāvs ir iekļauts 4. pielikumā.

2008.gada Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumā par EKI mūžizglītībai rekomendēts noteikt atbilstīgus pasākumus, lai līdz 2012.gadam visos jaunos kompetento iestāžu izsniegtajos izglītību apliecinajos un Europass dokumentos, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikāciju sistēmas, būtu skaidri norādīta atsauce uz atbilstīgo EKI līmeni. Tādēļ tika sagatavoti grozījumi MK 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”. Šajos noteikumos tabula par Latvijas izglītības pakāpēm un atbilstošajām izglītības programmām tika

papildināta ar aili, izglītības programmas attiecinot pret atbilstošo EKI līmeni. Noteikumos ir iekļauti arī EKI līmeņu apraksti. Skatīt 9. pielikumu.

2011.gada 14. februārī tika rīkota nacionālā konference – diskusija par Latvijas sistēmas attiecināšanu pret EKI, kurā piedalījās 118 pārstāvji no ministrijām, valsts aģentūrām, izglītības vadības iestādēm, izglītības iestādēm, darba devēju organizācijām, arodbiedrībām, kā arī no citām ar izglītību saistītām organizācijām.

Informāciju par attiecināšanas procesu, kā arī iespēju paust savu viedokli un ierosināt uzlabojumus nodrošina Latvijas Nacionālā koordinācijas punkta (NKP) tīmekļa vietne (<http://nki-latvija.lv>).

2. Eiropas izglītības reformas

Eiropas izglītības sistēmai jāpiemērojas uz zināšanām balstītas tautsaimniecības prasībām un nepieciešamībai uzlabot nodarbinātības līmeni un kvalitāti. Eiropas valstīm ir jāpiedāvā izglītības un nodarbinātības iespējas dažādām mērķa grupām – jauniešiem, bezdarbniekiem, kā arī tiem strādājošiem, kuru prasmes netiek līdzī straujajām izmaiņām ekonomikā.

Eiropas Padome 2000.gada martā Lisabonā izvirzīja stratēģiskos mērķus Eiropas Savienībai, lai stiprinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo kohēziju kā uz zināšanām balstītas sabiedrības sastāvdaļu. Galvenais mērķis nākošajiem desmit gadiem: jārada pasaulē konkurētspējīga un dinamiska, uz zināšanām balstīta ekonomika, kas nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi, kā arī vairāk un labākas darbavietas un pieaugošu sociālo saliedētību.

Jaunā Eiropas stratēģija „Eiropa 2020” kā vienu no valsts uzdevumiem izvirza izglītības sistēmu atvērtības un nozīmes palielināšanu, veidojot nacionālās kvalifikāciju sistēmas un labāk nodrošinot sekmju radītāju atbilstību darba tirgus vajadzībām⁵.

Boloņas process tika uzsākts 1999.gada 19. jūnijā, kad 29 Eiropas valstu izglītības ministri parakstīja Boloņas deklarāciju. Šobrīd Boloņas procesa dalībvalstu skaits ir pieaudzis līdz 48 valstīm. Ministru parakstītā deklarācija paredzēja, ka Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas veidošana ir jāpabeidz līdz 2010.gadam, un 2010.gada Vīnes ministru konferencē tika paziņots, ka Eiropas vienotā augstākās izglītība telpa ir izveidota, tajā pašā laikā uzsverot, ka vēl ir daudz darāmā, lai tiktu īstenotai visi paredzētie uzstādījumi:

- Eiropas augstākās izglītības sistēma ir caurskatāma un savstarpēji viegli izprotama;
- Tā ir organizēta trīs ciklos – pirmais (bakalaurs), otrais (maģistrs) un trešais (doktors);
- Grādi/diplomi, kas iegūti kādā Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas daļā, tiek atbilstoši atzīti citās šīs telpas daļās – gan studiju turpināšanai, gan darba tirgum;
- Studiju beidzēji ir nodarbināmi Eiropas darba tirgū;
- EAIT ietvaros gan studenti, gan mācībspēki var brīvi pārvietoties un tie šo iespēju aktīvi izmanto.

⁵ Komisijas paziņojums EIROPA 2020 Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei Briselē, 3.3.2010

Boloņas process veicina to, ka mūžizglītība vairs nav izolēta no augstākās izglītības: mūžizglītības ceļā iegūtās zināšanas un prasmes tiek izteiktas kredītpunktos, kurus iespējams ieskaitīt grādu/kvalifikāciju vai studiju moduļu apguvei nepieciešamajā studiju kopapjomā. Vienlaicīgi tie, kas izglītību iegūst mūžizglītības ceļā, efektīvi izmanto iespējas apgūt atsevišķus sev nepieciešamus augstākās izglītības programmu moduljus. Līdz ar to Eiropas augstākā izglītība kļūst aizvien pievilcīgāka pasaules mērogā.

Viens no Boloņas deklarācijā noteikto mērķu sasniegšanai veicamajiem uzdevumiem ir:

- izveidot nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, kuras balstās uz izglītības programmām kopumā un katram atsevišķam studiju kursam formulētos studiju rezultātos un kuras ir savietojamas ar EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru.

Jau Lisabonas Eiropadome 2000.gadā secināja, ka izglītības kvalifikāciju lielākai caurskatāmībai vajadzētu balstīties uz elastīgas EKI izveidošanu, kas pamatojas uz savstarpēju uzticēšanos un kas būtu kopēja atsaucē sistēma gan izglītības, gan nodarbinātības jomā.

Arī saistībā ar Kopenhāģenas procesu Eiropas Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju 2004.gada 15. novembra secinājumos par turpmākām prioritātēm pastiprinātai Eiropas sadarbībai profesionālās izglītības jomā kā prioritāte ir paredzēta atklātas un elastīgas EKI izveidošana.

Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008.gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai nosaka, ka, lai nodrošinātu indivīdu attīstību, konkurētspēju, nodarbinātību un sociālo saliedētību kopienā, būtiski ir attīstīt un atzīt iedzīvotāju zināšanas, prasmes un kompetences. Šādai attīstībai un atzīšanai būtu jāveicina darba ņēmēju un studentu starpvalstu mobilitāte un sniedzot ieguldījumu Eiropas darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma prasību apmierināšanā. Tāpēc valstu un kopienas līmenī būtu jāveicina un jāuzlabo iesaistīšanās mūžizglītībā un tās pieejamība visiem, tostarp nelabvēlīgā situācijā esošiem iedzīvotājiem, un iegūto izglītības kvalifikāciju izmantošana.

Tāpēc minētā ieteikuma mērķis bija izveidot kopēju atsaucē sistēmu, lai ar tās palīdzību skaidrotu izglītību apliecinājošos dokumentus dažādās izglītības sistēmās un līmeņos gan attiecībā uz vispārējo izglītību un augstāko izglītību, gan attiecībā uz profesionālo izglītību. Šāda atsaucē sistēma veicinātu Eiropas valstu iedzīvotāju kvalifikāciju, kas iegūtas atbilstoši dažādu dalībvalstu atšķirīgajai praksei, caurskatāmību, salīdzināmību, pārnesamību un atzīšanu. Principā vajadzētu būt iespējai katru izglītības kvalifikācijas līmeni sasniegt pa dažādiem izglītības un karjeras

ceļiem. Turklāt EKI būtu jāļauj starptautiskajām nozaru organizācijām piesaistīt savu kvalifikācijas sistēmu kopīgam Eiropas atskaites punktam, tādējādi radot saikni starp starptautiskajām nozaru kvalifikācijām un valstu izglītības kvalifikāciju sistēmām. Šo ieteikumu palīdzētu īstenot pārredzami kvalitātes nodrošināšanas principi un informācijas apmaiņa, veicinot savstarpēju uzticēšanos.

Šajā ieteikumā dalībvalstīm tika rekomendēts:

1. Izmantot EKI kā atsaucē instrumentu dažādu izglītības kvalifikāciju sistēmu kvalifikācijas līmeņu salīdzināšanai, veicinot mūžizglītību un līdztiesīgas iespējas sabiedrībā, kā arī Eiropas darba tirgus tālāku integrāciju, vienlaikus respektējot valstu izglītības sistēmu dažādību;
2. Līdz 2010.gadam nacionālās kvalifikāciju sistēmas piesaistīt EKI, tostarp pārredzami norādīt izglītības kvalifikācijas līmeņu atbilstību EKI noteiktajiem līmeņiem un vajadzības gadījumā izveidot nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi;
3. Veikt atbilstīgus pasākumus, lai līdz 2012.gadam visos jaunajos kompetento iestāžu izsniegtajos izglītību apliecinošajos dokumentos un Europass dokumentos, izmantojot attiecīgās valsts izglītības sistēmas, būtu skaidri norādīta atsauce uz atbilstīgo EKI līmeni;
4. Definējot un aprakstot izglītības kvalifikācijas, izmantot pieeju, kas balstīta uz mācīšanās rezultātiem, un veicināt neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās atzīšanu saskaņā ar kopējiem Eiropas principiem, par ko Padome vienojās 2004.gada 28. maija secinājumos, īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotājiem, kurus visvairāk var skart bezdarbs vai nedrošas nodarbinātības formas un kuriem šāda pieeja varētu palīdzēt piedalīties mūžizglītībā un uzlabot piekļuvi darba tirgum;
5. Veicināt un piemērot noteiktos kvalitātes nodrošināšanas principus izglītības jomā gadījumos, kad nacionālās kvalifikāciju sistēmās ietvertajām augstākās un profesionālās izglītības kvalifikācijām nosaka atbilstību EKI;
6. Izraudzīties ar dalībvalstu īpašām struktūrām saistītus un to prasībām atbilstīgus nacionālos koordinācijas punktus, kas atbalstītu un saistībā ar citām attiecīgām valsts iestādēm nodrošinātu saikni starp nacionālajām kvalifikāciju sistēmām un EKI, sekmējot šīs sadarbības kvalitāti.

3. Attiecināšanas procesa kritēriji

Iepriekšējā nodaļā minētais Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par EKI (2008) aicina dalībvalstis attiecināt savas valsts izglītības kvalifikāciju līmeņus pret EKI līdz 2010.gadam, kas ir grūti īstenojams un ambiciozs mērķis. Respektīvi, iekļauties šajā termiņā, un vienlaicīgi nodrošināt, ka attiecināšanas process ir izstrādāts tā, lai to varētu saprast un tam varētu uzticēties visas ieinteresētās personas un institūcijas visās iesaistītajās valstīs. Tāpēc EKI konsultatīvā padome, ir vienojusies par virkni kritēriju un procedūru. Šo kritēriju mērķis ir nodrošināt, ka visa informācija un dokumenti, kas ievietoti publiskajā telpā ir apstiprināti kompetentajās iestādēs, tie ir valstiski atzīti, caurspīdīgi, salīdzināmi un rada uzticību, kā arī ir saprotami tiem, kas nav pazīstami ar Latvijas kvalifikācijām un izglītības sistēmu. **EKI attiecināšanas procesa kvalitātei ir izvirzīti 10 kritēriji, kuru izpilde Latvijā ir raksturota 11.1 nodaļā:**

1. Kompetentā valsts iestāde ir skaidri noteikusi un publicējusi atbildību un/vai juridisko kompetenci visām svarīgajām valsts iestādēm, kas ir iesaistītas attiecināšanas procesā, t.sk. arī Latvijas NKP.
2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp izglītības kvalifikāciju līmeņiem valsts NKI vai kvalifikāciju sistēmā un EKI līmeņu aprakstiem.
3. NKI vai kvalifikāciju sistēma balstās uz mācīšanās rezultātiem un ir saistīta neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas kārtību un, ja tādas ir, ar kredītpunktu sistēmām.
4. Procedūras, pēc kurām tiek veikta izglītības kvalifikāciju iekļaušana NKI vai kvalifikāciju sistēmā vai kuras izmanto, lai aprakstītu izglītības kvalifikācijas vietu valsts kvalifikāciju sistēmā, ir caurskatāmas.
5. Valsts izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma(-as) attiecas uz NKI vai kvalifikāciju sistēmu, un ir saskaņota(-s) ar attiecīgajiem Eiropas principiem un vadlīnijām.
6. Attiecināšanas process ietver vienošanos ar svarīgajām izglītības kvalitātes nodrošināšanas iestādēm.
7. Attiecināšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.
8. Kompetentai valsts iestādei vai iestādēm ir jāapstiprina NKI vai kvalifikāciju sistēmas attiecināšana pret EKI. Kompetentā valsts iestāde, iekļaujot NKP, publicē vienu visaptverošu ziņojumu, kurā aprakstīta attiecināšana un pierādījumi par to, kā arī apskata atsevišķi katru no kritērijiem.

9. Oficiālā EKI platforma uztur publisku sarakstu ar dalībvalstīm, kas ir apstiprinājušas, ka ir pabeigušas attiecināšanas procesu, iekļaujot saites uz pabeigtajiem attiecināšanas ziņojumiem.
10. Pēc attiecināšanas procesa un saskaņā ar šajā lēmumā minētajiem termiņiem visos jaunajos izglītību apliecinošos dokumentos un Europass dokumentos, ko izdod kompetentās iestādes, ir jābūt skaidri norādītai atsaucei, izmantojot attiecīgās valsts izglītības sistēmu, uz atbilstīgo EKI līmeni.

Līdzīgi kritēriji NKI vai kvalifikāciju sistēmas atbilstībai ir izvirzīti to attiecināšanas procesā **Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūrai**. Minētie kritēriji ir sekojoši:

- Valsts ministrija, kas atbild par augstāko izglītību, nosaka nacionālo ietvarstruktūru augstākās izglītības kvalifikācijām un nosaka iestādi vai iestādes, kas atbildīgas par tās attīstību.
- Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp izglītības kvalifikācijām nacionālajā ietvarstruktūrā un ciklu kvalifikāciju deskriptoriem EAIT ietvarstruktūrā.
- Nacionālā ietvarstruktūra un tās izglītības kvalifikācijas acīmredzami balstās uz mācīšanās rezultātiem un kvalifikācijas ir izteiktas ECTS vai ar ECTS salīdzināmiem kredītpunktiem.
- Procedūras izglītības kvalifikāciju iekļaušanai nacionālajā ietvarstruktūrā ir caurskatāmas.

Procedūras, lai pārbaudītu, ka nacionālās ietvarstruktūras ir salīdzināmas ar EAIT ietvarstruktūru, tika noteiktas ministru ziņojumā Bergenā un tās ir sekojošas:

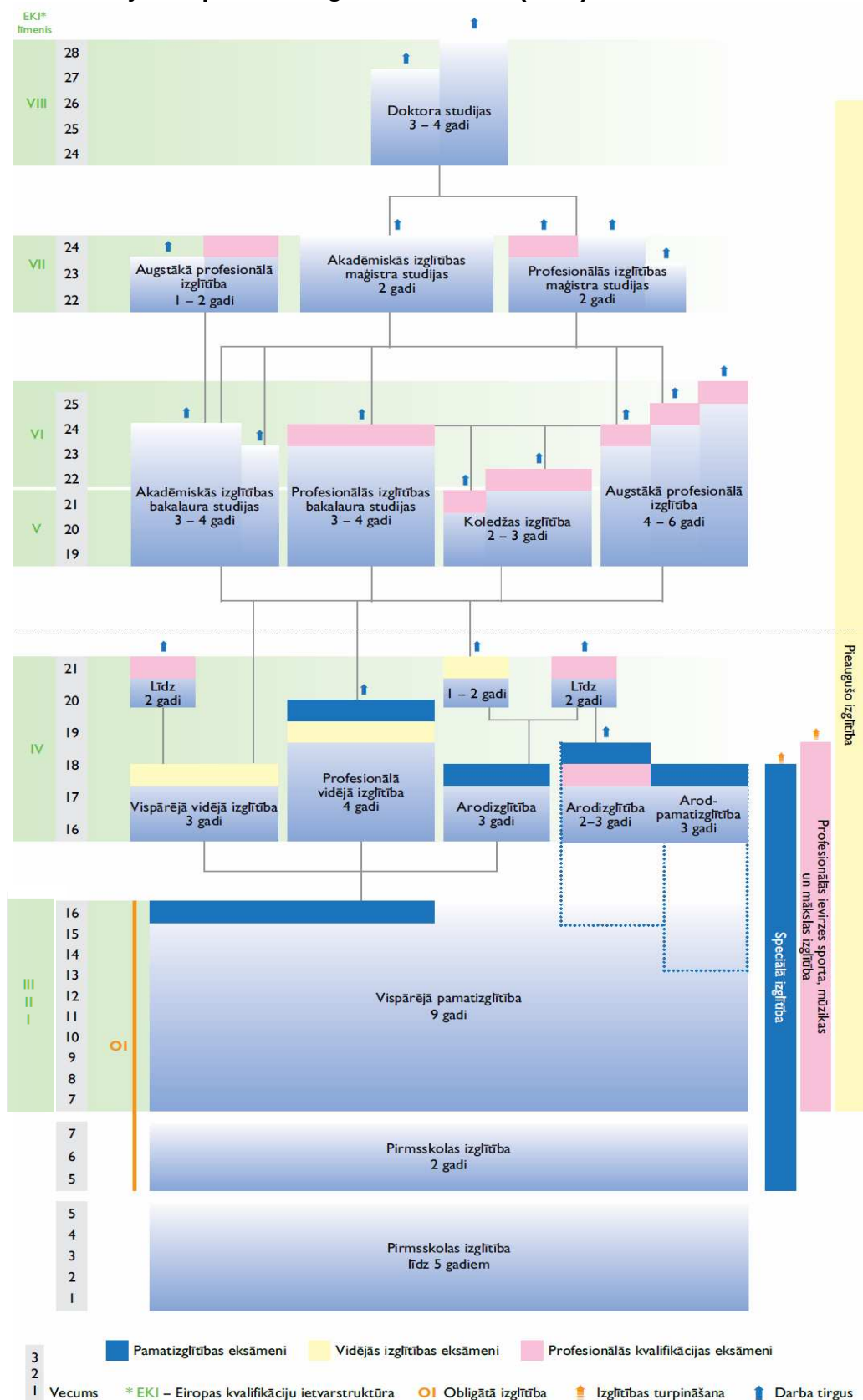
- Kompetentā valsts iestāde/iestādes apliecina nacionālās ietvarstruktūras atbilstību EAIT ietvarstruktūrai;
- Pašsertifikācijas process ietver vienošanos ar kvalitātes nodrošināšanas iestādēm, kas ir atzītas Boloņas procesā;
- Pašsertifikācijas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti;
- Pašvērtējuma ziņojums ir publicēts, un tajā atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem;
- ENIC un NARIC tīkls uztur valstu sarakstu, kuras ir apstiprinājušas, ka tās ir pabeigušas pašsertifikācijas procesu;
- Pēc pašvērtējuma procesa pabeigšanas attiecīgais līmenis jānorāda diploma pielikumā, parādot saikni starp nacionālo ietvarstruktūru un EAIT ietvarstruktūru.

Jāuzsver, ka, runājot par attiecināšanu EKI kontekstā, process skar izglītības kvalifikāciju līmeņus, respektīvi, kādam EKI līmenim atbilst nacionālie kvalifikāciju vai izglītību apliecinošo dokumentu līmeņi. Savukārt, Boloņas procesā tiek attiecinātas konkrētas augstākās izglītības kvalifikācijas (izglītību apliecinošie dokumenti).

I daļa

4. Latvijas formālās izglītības sistēmas apraksts

1. attēls. Latvijas Republikas izglītības sistēma (2011)

Latvijas izglītības sistēmas sastāv no pirmskolas izglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības.

Vispārējā izglītība pavisam ilgst 12 gadus, ietverot obligāto 9-gadīgo pamatizglītību un 3-gadīgo vidējo izglītību.

Pamatizglītības pakāpe ietver vispārējo pamatizglītību (1-9. klases) un profesionālo pamatizglītību (7.-9.klases).

Vidējās izglītības pakāpe ietver vispārējo vidējo izglītību, profesionālo vidējo izglītību un arodizglītību.

Augstākās izglītības pakāpe ietver gan akadēmiskās, gan profesionālās studiju programmas.

4.1 Normatīvie akti

Latvijas izglītības sistēmu šobrīd regulē pieci likumi un saskaņā ar tiem izdotie MK noteikumi, kā arī citi normatīvie akti. Likumi ir sekojoši:

- Izglītības likums (1991, 1998);
- Likums „Par amatniecību” (1993);
- Augstskolu likums (1995);
- Vispārējās izglītības likums (1998);
- Profesionālās izglītības likums (1999).

Kā minēts iepriekš, **Izglītības likums** regulē visu veidu un pakāpju izglītību, nosaka iesaistīto institūciju tiesības un pienākumus, kā arī izglītības veidus, līmeņus un izglītību īstenojošo iestāžu veidus. Likums „**Par amatniecību**” attiecas uz amata meistaru un zēļu kvalifikācijām, kuru attiecināšanu pret EKI tiks veikta attiecināšanas procesa 2.fāzē. **Augstskolu likums** regulē sadarbību starp valsti un augstskolām, lai saskaņotu augstskolu autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm; kā arī regulē augstskolu un koledžu darbības tiesisko pamatu, nosaka un aizsargā augstskolu autonomiju. **Vispārējās izglītības likums** nosaka vispārējās izglītības organizācijas un darbības principus; kā arī reglamentē vispārējās izglītības īstenošanas procesā iesaistīto institūciju un personu tiesības un pienākumus. **Profesionālās izglītības likums** reglamentē visu formu un pakāpju profesionālās izglītības (izņemot pirmā un otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības) īstenošanu; atbilstošo profesionālo kvalifikāciju piešķiršanu; kā arī dažādu iesaistīto institūciju atbildību.

Pašlaik ir sagatavots Augstākās izglītības likuma projekts, kas dažādu iemeslu dēļ vēl nav pieņemts parlamentā. Tiek gatavots arī jauns Profesionālās izglītības likums.

4.2 Vērtēšanas sistēma

Izglītības likums (1998) nosaka, ka iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību regulē valsts izglītības standarti. Savukārt, profesionālās kvalifikācijas ieguves kārtību nosaka Profesionālās izglītības likums (1999) un Augstskolu likums (1995); pēdējais regulē arī iegūtās akadēmiskās augstākās izglītības vērtēšanu. Izglītības ieguve akreditētās izglītības programmās noslēdzas ar valsts pārbaudījumiem.

Mācību sasniegumu vērtēšana tiek veikta 10 ballu skalā, vadoties pēc šādiem kritērijiem:

- Iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte;
- Iegūtās prasmes un iemaņas;
- Attieksme pret mācīšanos;
- Mācību sasniegumu attīstības dinamika.

Tabula 1. 10 ballu vērtēšanas skalas skaidrojumi

Apguves līmenis	Atzīme	Skaidrojums
ļoti augsts	10	izcili
	9	teicami
augsts	8	ļoti labi
	7	labi
vidējs	6	gandrīz labi
	5	viduvēji
	4	gandrīz viduvēji
zems	3-1	negatīvs vērtējums

Ja kārtējā pārbaudē nav iespējams novērtēt mācību sasniegumus 10 ballu skalā, skolotājs mācību sasniegumus var vērtēt ar „ieskaitīts” vai „neieskaitīts”.

4.3 Vispārējā izglītība

4.3.1 Pirmskolas izglītība

Katram piecus un sešus gadus vecajam bērnam ir iespēja bez maksas iegūt obligāto pirmsskolas izglītību un sagatavoties pamatzglītības programmas apguvei, un attīstīt un pilnveidot sociālās un sadarbības prasmes, noturīgas pašapkalpošanās un uzvedības prasmes, kas veicina bērna sekmīgu iekļaušanos mūsdienīgā mācību procesā.

Pirmsskolas izglītību Latvijā, tāpat kā obligāto pamatizglītību, piedāvā vispārējās izglītības iestādes. Pirmsskolas izglītības pamatmērķis ir sekmēt bērna vispārējo attīstību un gatavību, uzsākot sākumskolas posmu pamatizglītībā. Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma (1999) 20.¹ pantu, bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošana pamatizglītības ieguvei ir obligāta. Pirmsskolas izglītību bērniem ar speciālajām vajadzībām īsteno speciālajās pirmsskolas izglītības iestādēs.

Pirmsskola nedod formālu vērtējumu par iegūtajām zināšanām un prasmēm, tādējādi tai nav piešķirts EKI līmenis.

4.3.2 Vispārējā pamatizglītība (EKI 1.-3.līmenis)

Pamatizglītības programmas apguvi bērns parasti uzsāk tajā gadā, kurā viņam aprit pilni 7 gadi (pastāv iespēja izglītību sākt arī no 6 gadiem) un tā ilgst līdz 16 gadu vecumam. Īpašos gadījumos pamatizglītības iegūšana var turpināties līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Pamatizglītība Latvijā ir obligāta, programmas ilgums ir 9 gadi. Pamatizglītības obligāto saturu nosaka valsts pamatizglītības standarts⁶, kas ietver arī sākumskolu.

Pamatizglītības mērķis ir iespēju radīšana sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvei, vērtību orientāciju veidošanai.

Pilnu pamatizglītības programmu īsteno izglītības iestāde, kuras nosaukumā ir „pamatskola”. Pirmo četru klašu izglītības programmas var īstenot sākumskola. Arī vidusskolas var īstenot pilnu pamatizglītības programmu. Tāpat pamatizglītību var īstenot arī izglītības iestādes ar nosaukumu arodskola, speciālās izglītības iestāde, vakara (maiņu) skola, internātskola, sociālās vai pedagoģiskās korekcijas izglītības iestāde vai klase, vai citā izglītības iestādē, ja tajā īsteno pilnu vai daļu no pamatizglītības programmas.

Sākumskolā 1.klasē bērnu apgūtās zināšanas un prasmes tiek vērtētas nevis ar atzīmi, bet aprakstoši. 2.-4.klasē pakāpeniski notiek pāreja uz vērtēšanu 10 ballu skalā – 2.klasē atzīmes sāk likt matemātikā, latviešu valodā, mazākumtautību valodā, tad 4.klasē arī dabaszinībās. Sākot ar 5.klasi, bērnu apgūtās zināšanas un prasmes visos mācību priekšmetos tiek vērtētas 10 ballu skalā.

Pamatskolu beidzot, skolēni kārto centralizētos eksāmenus, kuru skaitu un saturu nosaka IZM. Skolēni, kas ieguvuši vērtējumu gan visos pamatizglītības programmas mācību priekšmetos gadā, gan valsts pārbaudes darbos, saņem apliecību par

⁶ MK noteikumi Nr.1027 (19.12.2006.) „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem”

pamatizglītību un sekmju izrakstu. Vērtējumu mācību priekšmetos, kuros ir organizēts centralizētais eksāmens, apliecina pamatizglītības sertifikāts. Šie pamatizglītību apliecināšie dokumenti dod tiesības turpināt izglītību jebkurās vidējās izglītības programmās.

Ja skolēns nav ieguvis vērtējumu kādā no mācību priekšmetiem vai kādā no valsts pārbaudījumiem, viņam tiek izsniegta liecība. Liecība dod tiesības iestāties profesionālās pamatizglītības vai arodizglītības programmās.

Latvijas līmeņu apraksti pamatizglītībā attiecināšanai pret EKI

Veidojot pamatizglītības EKI līmeņu aprakstus Latvijā (skatīt 2. tabulu), tika izmantots valsts pamatizglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi. Šie MK noteikumi Nr.1027 (19.12.2006.) „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” nosaka:

- Valsts standartu pamatizglītībā – pamatizglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, pamatizglītības obligāto saturu, skolēnu iegūtās pamatizglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību;
- Pamatizglītības mācību priekšmetu standartus – mācību priekšmetu galvenos mērķus un uzdevumus, mācību priekšmetu obligāto saturu, pamatprasības attiecībā uz mācību priekšmetu apguvi, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus.

Pamatizglītības pakāpei ir atvēlēti 1.-3. EKI līmeņi, jo EKI 1. līmenis attiecas uz speciālajām pamatizglītības programmām, kas paredzētas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem; EKI 2. līmenis – uz speciālām pamatizglītības programmām skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Savukārt, EKI 3. līmenis attiecas uz parastajām vispārējās un profesionālās pamatizglītības programmām.

Tabula 2. Latvijas pamatizglītības līmeņu apraksti attiecināšanai pret EKI⁷

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)
1.	Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski	Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā Pēc parauga spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus

⁷ Grozījumi MK 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (5.10.2010.)

		atkārtojas un ir paredzami	
2.	Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas	Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas. Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā
3.	Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu

Stākā par pamatzglītības programmu mērķiem un uzdevumiem skatīt 5. pielikumā. Pamatizglītības programmu izvietojums pa EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā.

4.3.3 Vispārējā vidējā izglītība (EKI 4. līmenis)

Vispārējās vidējās izglītības programmu obligāto saturu nosaka valsts vispārējās vidējās izglītības standarts⁸. Vispārējās vidējās izglītības programmām ir šādi tematiskie virzieni:

- Vispārizglītojošais virziens, ko nosaka izglītības programmu grupa bez īpaši akcentētiem mācību priekšmetiem;
- Humanitārais un sociālais virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētiem humanitāro un sociālo zinību mācību priekšmetiem;
- Matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētiem matemātikas, dabaszinību un tehnisko zinību mācību priekšmetiem;
- Profesionālais virziens, kuru nosaka izglītības programmu grupa ar īpaši akcentētu profesionālo ievirzi (piem. mākslā, mūzikā, komerczinībās, sportā).

⁸ MK noteikumi Nr.715 (2.09.2008.). „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem”

Visu virzienu izglītības programmas satur vienāda nosaukuma astoņus obligātos priekšmetus. Katram programmas virzienam ir papildus 3-6 obligātie priekšmeti. Skola var piedāvāt vēl dažus izvēlēs priekšmetus 10-15% mācību laika apjomā vai piedāvāt šajā laikā padziļināti apgūt kādu no obligātajiem priekšmetiem. Vispārējās vidējās izglītības programmu attiecīgajā virzienā var apvienot ar mazākumtautību izglītības programmu, iekļaujot tajā mazākumtautības dzimto valodu, kā arī ar mazākumtautību identitāti un integrāciju Latvijas sabiedrībā saistītu mācību saturu.

Vispārējās izglītības rezultātu vērtēšana un izglītību apliecinošie dokumenti

Vispārējās vidējās izglītības programmu noslēgumā obligāti kārojamo valsts centralizēto eksāmenu skaits ir četri. Trīs no tiem kā obligātus nosaka valsts, vienu jāizvēlas pašam skolēnam. Skolēni, kas ieguvuši vērtējumu visos vispārējās vidējās izglītības programmas mācību priekšmetos un valsts pārbaudījumos, saņem atestātu par vispārējo vidējo izglītību un sekmju izrakstu. Vērtējumu mācību priekšmetos, kuros ir organizēts centralizētais eksāmens, apliecina vispārējās vidējās izglītības sertifikāts. Šie vispārējo vidējo izglītību apliecinošie dokumenti dod tiesības turpināt izglītību jebkurā augstākās pakāpes izglītības programmā. Ja skolēns nav ieguvis vērtējumu kādā no mācību priekšmetiem vai kādā no valsts pārbaudījumiem, viņam tiek izsniegta liecība.

Latvijas līmeņu apraksti vispārējā vidējā izglītībā attiecināšanai pret EKI

Izstrādājot vispārējās vidējās izglītības EKI līmeņu aprakstus Latvijā (skatīt 3. tabulu), tika izmantots valsts vispārējās vidējās izglītības standarts. MK noteikumi Nr.715 (2.09.2008.) „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” nosaka:

- Valsts vispārējās vidējās izglītības standartu – vispārējās vidējās izglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, vispārējās vidējās izglītības obligāto saturu, skolēnu iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību;
- Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartus – mācību priekšmetu galvenos mērķus un uzdevumus, mācību priekšmetu obligāto saturu, pamatprasības attiecībā uz mācību priekšmetu apguvi un mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus.

Vispārējās vidējās izglītības programmas attiecas uz EKI 4. līmeni. Veiksmīgi pabeidzot šīs programmas, absolventiem ir tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās.

Tabula 3. Latvijas vidējās izglītības līmeņu apraksti attiecināšanai pret EKI⁹

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)
4.	Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties. Spēj sadarboties	Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti

Sīkāk par vispārējās vidējās izglītības programmu mērķiem un uzdevumiem skatīt 6. pielikumā. Vidējās izglītības programmu izvietojums pa EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā.

4.4 Profesionālā izglītība

Profesionālā izglītība dod iespēju pēc pamatskolas vai vidusskolas beigšanas turpināt izglītību un iegūt sākotnējo profesionālo kvalifikāciju, kā arī attīstīt spējas profesionālajā tālākizglītībā un iegūt tiesības turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē. Profesionālās izglītības iestādes piedāvā izglītības programmas visos ekonomiskās darbības virzienos.

Profesionālās izglītības likuma (1999) 4.pants nosaka trīs profesionālās izglītības pakāpes:

1. Profesionālā pamatizglītība;
2. Profesionālā vidējā izglītība;
3. Profesionālā augstākā izglītība (sīkāk sadaļā augstākā izglītība):
 - Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība);

⁹ Grozījumi MK 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (5.10.2010.)

- Otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība.

Mūsdienu darba tirgus prasības ir labas saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasme izmantot modernas informācijas tehnoloģijas, tādēļ šo priekšmetu un prasmju apguve ir iekļauta profesionālās izglītības programmās. Turklāt profesionālās izglītības apguves laikā tiek pievērsta uzmanība uzņēmības attīstīšanai, vides aizsardzības un starpkultūru jautājumu izpratnei, jauniešu pašattīstībai, lai palīdzētu viņiem veiksmīgi veidot savu karjeru un dzīvi. Mācību process tiek organizēts tādējādi, ka teorijas apguve klasē mijās ar praktiskajām mācībām skolas darbnīcās, laboratorijās, vēlākajosursos arī uzņēmumos vai iestādēs.

Profesionālās izglītības programmas saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standarti¹⁰ un atbilstošais profesijas standarts. Profesionālās vidējās izglītības programmas tiek izstrādātas un īstenotas atbilstoši visiem tautsaimniecības nozaru darbības virzieniem Latvijā.

Absolvējot profesionālās izglītības programmas, tiek piešķirta noteikta līmeņa profesionālā kvalifikācija. Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu (1999) Latvijas profesionālās izglītības sistēmā ir pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi. Minētie **profesionālās kvalifikācijas līmeņi attiecas tikai uz profesionālo izglītību, un tie nav automātiski attiecināmi pret EKI līmeņiem.** Vairāk par profesionālās kvalifikācijas līmeņiem skatīt 6. nodaļā.

4.4.1 Profesionālā pamatizglītība (EKI 3. līmenis)

Profesionālās pamatizglītības programmās persona tiek uzņemta bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma un ne agrāk kā tajā kalendārajā gadā, kurā tai apir 15 gadi. Profesionālās pamatizglītības programmas ilgst 1-2 gadus. Apliecība par profesionālo pamatizglītību norāda, ka audzēknis ir ieguvis profesionālo pamatizglītību un ir ieguvis Latvijas pirmā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (teorētisko un praktisko sagatavotību, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā, piemēram, pavāra vai galdnieka palīgs). Tiem, kuri nav ieguvuši pilnu pamatizglītību līdz 15 gadu vecumam, paralēli profesionālās kvalifikācijas apguvei, tiek nodrošināta iespēja pabeigt arī vispārējo pamatizglītību.

¹⁰ MK noteikumi (27.06.2000.) Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”

4.4.2 Arodizglītība (EKI 4. līmenis)

Valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standarts¹¹ nosaka, ka arodizglītības programmas ilgst 2-3 gadus tām personām, kas ir beigušas pamatskolu. Arodizglītības programmas beigšanu apliecina atestāts par arodizglītību, kas apstiprina, ka piešķirtā kvalifikācija atbilst Latvijas otrajam profesionālās kvalifikācijas līmenim (teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu, piemēram, galdnieks, frizieris, pavārs, šuvēja, metinātājs). Arodizglītības programmu saturā ir integrēti vispārizglītojošie priekšmeti, taču arodizglītība nenodrošina tiesības turpināt izglītību augstskolā. Tiem audzēkņiem, kuri vēlas turpināt izglītību, tiek piedāvāts 1-gadīgs izlīdzinošais vispārējās vidējās izglītības kurss, vai arī ir jāmacās papildus vakarskolā.

Arodizglītības programma ietver:

- Teoriju un praksi attiecībā 35:65,
- Vispārizglītojošos un profesionālos mācību priekšmetus attiecībā 60:40.

Arodizglītības programmās iekļautie vispārizglītojošie mācību priekšmeti ietver:

- Valodas un komunikatīvās zinības 45%;
- Matemātika, dabas zinības, tehniskās zinības 33%;
- Sociālās zinības un kultūrzinības 22%.

Arodizglītības programmas ir orientētas uz sarežģītu nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja/strādnieka darbu, prasa atbildību par savu darbu, kuru veic atbilstoši iepriekš noteiktām vadlīnijām, kā arī attīsta spējas strādāt grupā.

4.4.3 Profesionālā vidējā izglītība (EKI 4. līmenis)

Profesionālās vidējās izglītības programmās tiek uzņemti skolēni/audzēkņi, kas ir ieguvuši vispārējo vai profesionālo pamatzglītību. Šādas programmas ilgst 4 gadus pēc pamatzglītības vai 1-2 gadus pēc arodizglītības ieguves. Programmu beidzot, tiek piešķirts diploms par profesionālo vidējo izglītību, kā arī Latvijas trešā līmeņa profesionālā kvalifikācija (paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana, piemēram, dažādi tehniķi, automehāniķi, modisti, viesnīcu servisa speciālisti). Diploms dod tiesības turpināt izglītību augstskolā.

¹¹ MK noteikumi Nr.211 (27.06.2000) „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”

Izglītības programmu saturu nosaka profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standarts¹², kā arī atbilstošais profesiju standarts. Profesionālās vidējās izglītības programma ietver:

- Teoriju un praksi attiecībā 50:50;
- Vispārizglītojošie un profesionālos mācību priekšmetus attiecībā 60:40.

Vispārizglītojošo priekšmetu sadalījums ir šāds:

- Valodas un saskarsme 45%;
- Matemātika, dabas zinātnes, tehnoloģijas 33%;
- sabiedriskās zinības un kultūras zinības 22%.

Profesionālās vidējās izglītības programmas ir orientētas uz kvalifikāciju līmeni, kas paredz sagatavotību, kas dod iespēju veikt izpildītāja/strādnieka pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana. Iegūstot praktiskā darba pieredzi, absolvents ir spējīgs uzņemties atbildību par resursu sadali un citu izpildītāju darbu. Vispārizglītojošie mācību priekšmeti profesionālās vidējās izglītības programmu saturā ir integrēti tādā apjomā, kuru apguve programmas beidzējiem dod tiesības studēt augstākās pakāpes izglītības programmās.

4.4.4 Profesionālo izglītību apliecinošie dokumenti

Valsts atzīts profesionālās izglītības dokuments apliecina noteiktas profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvu. Valsts atzītu profesionālās izglītības dokumentu izsniedz audzēknim, kurš apguvis akreditētu profesionālās izglītības programmu un nokārtojis profesionālās kvalifikācijas un citus valsts profesionālās izglītības standartā noteiktos noslēguma pārbaudījumus. Par akreditētas profesionālās izglītības programmas apguvi tiek izsniegti sekojoši valsts atzīti profesionālo izglītību apliecinošie dokumenti:

1. Apliecība par profesionālo pamatzglītību;
2. Atestāts par arodizglītību;
3. Diploms par profesionālo vidējo izglītību.

Informācija par augstākās profesionālās izglītības dokumentiem ir 4.5 sadaļā par augstāko izglītību.

¹² MK noteikumi Nr.211 (27.06.2000) „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”

4.4.5 Latvijas līmeņu apraksti profesionālajā izglītībā attiecināšanai pret EKI

Veidojot EKI līmeņu aprakstus (skatīt 4. tabulu zemāk), tika ņemti vērā profesionālās izglītības standarti, uz kuriem profesionālās izglītības iestādes balstās, izstrādājot to īstenotās izglītības programmas.

Saskaņā ar MK noteikumiem (27.06.2000.) Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”, profesionālās izglītības standarti nosaka profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu stratēģiskos mērķus un galvenos uzdevumus.

Profesionālās izglītības stratēģiskie mērķi ir sekojoši:

- Sagatavot audzēkņus darbībai noteiktā profesijā, veicinot viņu pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību;
- Veicināt zināšanu un prasmju apguvi, attieksmju veidošanos, kas audzēkņiem nodrošina profesionālās kvalifikācijas ieguvu un sekmē viņu konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos;
- Sekmēt audzēkņu pozitīvas attieksmes veidošanos pret līdzcilvēkiem un valsti, veicināt viņu pašapziņu un spēju uzņemties Latvijas pilsoņa pienākumus;
- Radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai un nodrošināt audzēkņiem iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai profesionālās augstākās izglītības pakāpē.

Savukārt, profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu specifiskos mērķus un uzdevumus nosaka katra atsevišķā izglītības programma atbilstoši iegūstamajai profesionālajai kvalifikācijai.

Profesionālā izglītība pamata un vidējā izglītības pakāpē attiecas uz EKI 3.-4.līmeņiem. Kā minēts iepriekš, pret EKI 3.līmeni ir attiecinātas profesionālās pamatzglītības programmas. EKI 4. līmenī ir savietotas arodizglītības programmas, kuru absolventiem nav tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās, un profesionālās vidējās izglītības programmas, kuru absolventi iegūst tiesības turpināt studijas augstākās izglītības programmās.

Tabula 4. Latvijas profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības līmeņu apraksti attiecināšanai pret EKI¹³

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)
3.	Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu
4.	Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties Spēj sadarboties	Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti

Stikāk par profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenajiem uzdevumiem skatīt 7. pielikumā. Profesionālās izglītības programmu izvietojums pa EKI līmeņiem ir attēlots 10. nodaļā.

4.5 Augstākā izglītība

Augstākās izglītības sistēma ietver akadēmisko augstāko izglītību un profesionālo augstāko izglītību. Bakalaura un maģistra grādi pastāv gan akadēmiskajā, gan profesionālajā augstākajā izglītībā.

¹³ Grozījumi MK 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (5.10.2010.)

4.5.1 Akadēmiskā augstākā izglītība

Akadēmiskās izglītības mērķis ir sagatavot patstāvīgai pētniecības darbībai, kā arī sniegt teorētisko pamatu profesionālai darbībai.

Bakalaura akadēmisko studiju programmu apjoms ir 120-160 Latvijas kredītpunktu (180-240 ECTS), no kuriem:

- Obligātā daļa ir >50 KP (75 ECTS),
- Obligātās izvēles daļa ir >20 KP (30 ECTS),
- Bakalaura darbs ir >10 KP (15 ECTS)
- Un brīvās izvēles daļa.

Studiju ilgums pilna laika pamatstudijās ir seši līdz astoņi semestri.

Maģistra akadēmisko studiju programmas apjoms ir 80 Latvijas kredītpunktu (120 ECTS), no kuriem ne mazāk kā:

- 20 KP (30 ECTS) ir maģistra darbs,
- 30 KP (45 ECTS) no programmas obligātais saturs ir veltīts attiecīgās zinātņu nozares izvēlētajās jomas teorētiskajām atziņām;
- 15 KP (22,5 ECTS) – šo atziņu aprobācijai aktuālo problēmu aspektā.

Akadēmiskās izglītības programmas tiek īstenotas saskaņā ar valsts akadēmiskās izglītības standartu¹⁴.

4.5.2 Profesionālā augstākā izglītība

Profesionālās augstākās izglītības uzdevums ir īstenot padziļinātu zināšanu, prasmju un kompetences apguvi konkrētā nozarē, nodrošinot absolventu spēju izstrādāt vai pilnveidot sistēmas, produktus un tehnoloģijas un sagatavojot absolventu jaunrades, pētnieciskajam un pedagoģiskajam darbam šajā nozarē. 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu (koledžas izglītība) absolventiem tiek piešķirts attiecīgais izglītību apliecinošais dokuments un Latvijas ceturtā līmeņa profesionālā kvalifikācija (teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu). Absolvējot 2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (universitātes izglītība), tiek piešķirts attiecīgais izglītību apliecinošais dokuments un Latvijas piektā līmeņa profesionālā kvalifikācija (noteiktas nozares speciālista augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē)¹⁵.

¹⁴ MK noteikumi (03.01.2002.) Nr.2 „Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu”

¹⁵ Profesionālās izglītības likums (10.06.1999.)

Bakalaura profesionālās studiju programmas nodrošina profesionālo kompetenci, šo programmu apjoms ir vismaz 160 Latvijas kredītpunkti (240 ECTS), kas sīkāk sadalot sastāv no:

- Vispārizglītojošiem kursiem >20 KP (30 ECTS);
- Nozares teorētiskajiem pamatiem >36 KP (54 ECTS);
- Profesionālās specializācijas >60 KP (90 ECTS);
- Izvēles kursiem >6 KP (9 ECTS);
- Prakses >26 KP (39 ECTS);
- Valsts pārbaudījuma, tai skaitā noslējuma darba >12 KP (18 ECTS).

Maģistra profesionālo studiju programmu apjoms ir ne mazāk kā 40 KP (60 ECTS), kas ietver:

- Jaunākos sasniegumus nozarē, teorijā un praksē >7 KP (10,5 ECTS);
- Praksi >6 KP (9 ECTS);
- Valsts pārbaudījumu, tai skaitā noslējuma darbu > 20 KP (30 ECTS);
- Kā arī pētniecības, projektēšanas, vadības, psiholoģijas un citus studiju kursus.

Abu veidu – akadēmiskā un profesionālā – bakalaura grādu ieguvējiem ir tiesības studēt maģistrantūrā, bet maģistra grādu ieguvējiem – doktorantūrā. Arī medicīnas, zobārstniecības un farmācijas profesionālajās studijās iegūstamo grādu (5 un 6 gadu studijas) ieguvēji var turpināt studijas doktorantūrā.

Profesionālajā augstākajā izglītībā bez bakalaura un maģistra programmām pastāv arī citi programmu veidi:

- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) studiju programmas, pēc kuru apguves iegūst Latvijas 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Programmu apjoms ir 80-120 KP (120-180 ECTS), un tās pamatā ir paredzētas profesijas apguvei, taču to absolventi var turpināt studijas otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās.
- Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas, pēc kuru apguves iegūst Latvijas 5. līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Šīs programmas ir vismaz 40 KP (60 ECTS) apjomā pēc bakalaura vai maģistra grāda ieguves vai vismaz 160 KP (240 ECTS) apjomā pēc vidējās izglītības ieguves. Abos gadījumos jānodrošina, lai programmas kopumā ietvertu praksi ne mazāk kā 26 KP (39 ECTS) apjomā un valsts pārbaudījumu (tai skaitā noslējuma darbu vismaz 10 KP (15 ECTS) apjomā). Ja 240 kredītpunktu programma ietver bakalaura programmas obligāto daļu, tad absolventi iegūst tiesības stāties maģistrantūrā.

4.5.3 Doktorantūra

Kopš 2000.gada 1. janvāra Latvijā tiek piešķirts viena veida zinātniskais grāds – doktora grāds. Uzņemšanai doktorantūrā ir nepieciešams maģistra līmeņa grāds. Doktora grādu piešķir personai, kura sekmīgi nokārtojusi eksāmenus izraudzītajā zinātnes nozarē un pieredzējuša zinātnieka vadībā izstrādājusi un publiski aizstāvējusi promocijas darbu, kas satur oriģinālu pētījumu rezultātus un sniedz jaunas atziņas attiecīgajā zinātņu nozarē. Promocijas darbu var izstrādāt 3-4 gadu laikā doktorantūras studiju ietvaros augstskolā vai arī pēc atbilstoša apjoma patstāvīgu pētījumu veikšanas. Promocijas darbs var būt disertācija, tematiski vienota anonīmi recenzētu publikāciju kopa vai monogrāfija. Doktora grādu piešķir promocijas padome. Doktora grāda piešķiršanu pārrauga MK izveidota Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija.

4.5.4 Augstākās izglītības dokumenti

Akadēmisko grādu, pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību, otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un augstāko profesionālo kvalifikāciju, kā arī iegūto zinātnisko kvalifikāciju apliecina šādi augstākās izglītības dokumenti:

- Bakalaura diploms un maģistra diploms;
- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms;
- Profesionālās augstākās izglītības diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Profesionālā bakalaura diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Profesionālā maģistra diploms vai augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms;
- Doktora diploms.

4.5.5 Uzņemšanas nosacījumi

Lai iegūtu tiesības iestāties augstskolā/koledžā, jāiegūst vidējā izglītība. Kā minēts iepriekš, vidējās izglītības pakāpē ir divu veidu programmas – vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības programmas. Reflektantus uzņem augstskolā vai koledžā saskaņā ar MK 2006.gada 10. oktobra noteikumiem Nr.846 „Noteikumi par prasībām, kritērijiem un kārtību uzņemšanai studiju programmās”.

Sākot no 2006.gada, studentu uzņemšanas konkurss bakalaura un profesionālajās studiju programmās, kurās uzņemšanas prasība ir iepriekš iegūta vidējā izglītība, balstās uz centralizēto eksāmenu rezultātiem. Centralizētie eksāmeni jākārt gan vispārējās, gan profesionālās vidējās izglītības programmu ietvaros, tāpēc juridiski abu veidu programmu absolventiem ir tiesības uzsākt studijas augstākās

izglītības programmās. Šie nosacījumi neattiecas uz personām, kuras ieguvušas vidējo izglītību līdz 2004.gadam, kā arī personām, kuras ieguvušas vidējo izglītību ārvalstīs vai personām ar īpašām vajadzībām.

Augstskolas un koledžas, saskaņojot ar Augstākās izglītības padomi (AIP), var noteikt arī specifiskas uzņemšanas prasības (piemēram, noteikt, kādi mācību priekšmeti jāapgūst vidusskolā, lai varētu iestāties konkrētajā augstskolā/koledžā attiecīgās studiju programmas apguvei).

5. Izglītības kvalitātes nodrošināšana Latvijā

5.1 Kvalitātes nodrošināšana vispārējā izglītībā

Kādreizējās Vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas valsts aģentūras virsmērķis bija nodrošināt iedzīvotāju tiesības iegūt kvalitatīvu izglītību, organizējot objektīvu un visaptverošu vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas procedūru.

Lai īstenotu šo virsmērķi, aģentūras funkcijās ietilpa:

- Ieviest vienotu kvalitātes novērtēšanas sistēmu vispārējā izglītībā;
- Organizēt vispārējās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības programmu akreditācijas un valsts un pašvaldību dibināto vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu vadītāju atestācijas norisi;
- Nodrošināt akreditācijas ekspertu sagatavošanu;
- Nodrošināt izglītības politikas analīzei un veidošanai nepieciešamo informāciju par vispārējās izglītības kvalitāti valstī.

Ar 2005.gadu vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanā Latvijā tika ieviesta jauna izpratne par kvalitātes kultūru izglītībā, izveidojot valstī vienotu vispārējās izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmu¹⁶. Kvalitātes novērtēšanā tika izmantota vienota metodika, četros līmeņos (ļoti labi, labi, viduvēji, nepietiekami) novērtējot septiņas izglītības iestāžu darba jomas, kas sadalītas 20-22 kritērijos (piemēram, izglītības programmas atbilstība normatīvajiem aktiem, mācīšanas un mācīšanās kvalitāte, vērtēšana, sadarbība ar vecākiem, skolēnu mācību sasniegumi, dažādu veidu atbalsts skolēniem, izglītības iestādes vide u.c.). Akreditācija šobrīd ir atpazīstama sabiedrībā un izglītības iestādēs. Akreditācijas priekšrocība ir skaidri definētas prasības (precīzi kritēriji) un novērtēšanas veids. Līdz ar to var secināt, ka vismaz piecus gadus vispārējā izglītības kvalitātes vērtēšanā pastāv noteikta sistēma.

Vispārējās izglītības akreditācijas mehānisms Latvijā ir ieviests, ievērojot Latvijas normatīvajos aktos noteikto, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gadā pieņemtos noteikumus par Eiropas sadarbību kvalitātes novērtēšanā skolu izglītībā, kas tapuši, ņemot vērā Lisabonas stratēģijas noteiktos ES ilgtermiņa attīstības mērķus, kā arī sadarbībā ar Pasaules Bankas īstenoto Latvijas izglītības sistēmas attīstības projekta „Skolu vērtēšanas komponents” sasniegumus un rezultātus. Šobrīd

¹⁶ MK noteikumi (16.08.2005.) Nr.612 „Kārta, kādā akreditē vispārējās izglītības programmas un izglītības iestādes, kā arī atestē valsts un pašvaldību dibināto vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu vadītājus” [zaudējis spēku 18.09.2010.]

akreditācijas mehānisms ir priekšnoteikums, lai valsts atzītu iegūto izglītību un garantētu, ka iegūtā izglītība būs salīdzināma gan Latvijā, gan Eiropā.

Lai tiktu nodrošināta izglītības kvalitāte viens no priekšnosacījumiem ir izveidot kvalitatīvu izglītības saturu. 1994.gadā tika izveidots Izglītības satura un eksaminācijas centrs, un sākotnēji tā funkcijās ietilpa tikai izglītības satura izstrāde un izglītības kvalitātes diagnostika un kontrole. Pakāpeniski funkciju apjoms pieauga, tika izveidota vienota valsts pārbaudes darbu sistēma, ieviesti centralizētie eksāmeni. 2002.gada Izglītības satura un eksaminācijas centra pārziņā nonāca arī pedagogu tālākizglītības jautājumi.

5.2 Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā

1999.gadā IZM profesionālās izglītības iestāžu un izglītības programmu licencēšanu, akreditāciju deleģēja Profesionālās izglītības centram, kas 2007.gadā tika pārveidots par Profesionālās izglītības administrāciju. Profesionālās izglītības administrācija bija IZM pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Profesionālo izglītības iestāžu reģistrēšanu turpināja veikt IZM.

Profesionālās izglītības administrācijas funkcijas bija:

- Nodrošināt izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības procesa darbību, kvalitāti un attīstību;
- Nodrošināt izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības procesa darbību, kvalitāti un attīstību;
- Piedalīties valsts profesionālās izglītības politikas veidošanā.

Lai nodrošinātu funkciju izpildi, Profesionālās izglītības administrācija saistībā ar profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanu:

- Licencēja profesionālās izglītības programmas un atestēja profesionālās izglītības iestāžu vadītājus;
- Organizēja profesionālās izglītības iestāžu un eksaminācijas centru akreditāciju, izstrādāja nolikumus un procedūras, kā arī akreditēja profesionālās izglītības programmas;
- Nodrošināja profesionālās izglītības jomu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā profesiju standartu izstrādi un ekspertīzi;
- Izstrādāja profesionālās izglītības programmu paraugus;

- Novērtēja profesionālās izglītības programmu atbilstību valsts profesionālās vidējās izglītības standartam un valsts arodizglītības standartam, kā arī profesijas standartam;
- Sniedza priekšlikumus normatīvo aktu izstrādei, kas saistīti ar profesionālās izglītības programmu izveidi un novērtēšanu, kā arī ar centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtību profesionālās izglītības iestādēs un eksaminācijas centros;
- Organizēja profesionālās izglītības vajadzībām nepieciešamo mācību un metodisko līdzekļu izstrādi un izvērtēšanu;
- Organizēja profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītību un profesionālo pilnveidi;
- Izstrādāja un uzturēja elektroniskās datu bāzes profesionālās izglītības informācijas sistēmas darbības nodrošināšanai;

Tajā laikā tika pieņemti jauni normatīvie akti¹⁷ un pakāpeniski tika pilnveidotas izglītības programmu licencēšanas un izglītības iestāžu, izglītības programmu un eksaminācijas centru akreditācijas kārtība. Tika izstrādāta izglītības programmu īstenošanas kvalitātes un izglītības iestāžu un eksaminācijas centru darbības kvalitātes vērtēšanas metodika – vērtēšanas kritēriju komponenti. Kvalitātes novērtēšanā tika izmantota vienota metodika, novērtējot **izglītības programmu īstenošanas kvalitāti** 10 kritērijos (piemēram, atbilstība izglītības un profesijas standartam, materiāltehniskais nodrošinājums, metodiskā darba organizēšana, audzēkņu mācību sasniegumu analīze, pedagogu profesionālā pilnveide u.c.), **izglītības iestādes darbības kvalitāti** 20 kritērijos (piemēram, telpu nodrošinājums, izglītības vide, iestādes darbības organizēšana, iestādes dokumentācijas, mācību procesa organizēšana, audzēkņu sasniegumu vērtēšanas sistēma, sadarbība ar darba devējiem, resursu atbilstība profesionālās kvalifikācijas eksāmenu organizēšanai u.c.), **eksaminācijas centru darbības kvalitāti** 11 kritērijos (piemēram, metodiskais un materiāltehniskais nodrošinājums, atbilstošas eksāmenu komisiju sastāva nodrošinājums, vides sakoptība un atbilstība personām ar īpašām vajadzībām, darbību reglamentējošo normatīvie dokumenti u.c.) trijos līmeņos (labi, pietiekami vai nepietiekami.).

Mainoties situācijai sociāli politiskajā vidē, profesionālās izglītības iestādes pilnveidoja izglītības programmu saturu un intensīvi paplašināja izglītības programmu

¹⁷ MK noteikumi (16.08.2005.) Nr.613 „Kārtība, kādā akreditē profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus un atestē profesionālās izglītības iestāžu vadītājus” [zaudējis spēku 18.09.2010.]

piedāvājumu, kā rezultātā pieauga izglītības iestāžu aktivitāte izglītības programmu īstenošanā un īstenošanas kvalitātes novērtēšanā.

Lai nodrošinātu sociālo partneru līdzdalību izglītības iestāžu, eksaminācijas centru darbības, profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes novērtēšanā, izglītības iestāžu, eksaminācijas centru akreditācijas un izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas organizēšana tika īstenota sadarbībā ar IZM u.c. ministrijām, Izglītības valsts inspekciju, Kultūras ministrijas Valsts kultūrizglītības centru, Veselības ministrijas Profesionālās izglītības centru, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Amatniecības kameru, nozaru asociācijām, citām valsts, pašvaldību, sabiedriskajām un komercdarbības institūcijām.

Liela loma situācijas sakārtošanā bija informācijas pieejamības nodrošināšanai visām interesentu grupām par profesionālās izglītības sistēmas darbību, t.sk. arī par izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas jautājumiem un licencēto un akreditēto profesionālās izglītības programmu reģistru. Laika gaitā arī notika akreditācijas procesa pilnveidošana, vienkāršojot administrēšanu un nodrošinot resursu ekonomiju.

Sākotnējā akreditācija tika pabeigta gandrīz visām valsts un pašvaldību dibinātajām profesionālās izglītības iestādēm, pirms 2009.gadā Profesionālās izglītības administrācija tika reorganizēta un tās funkcijas nodotas citām valsts izglītības pārvaldes institūcijām.

5.3 Kvalitātes vērtēšana vispārējā un profesionālajā izglītībā, sākot ar 2009.gada vidu

IZM kompetencē ir atbildība par politikas aspektiem un stratēģiju, nodrošinot izglītības pieejamību un kvalitāti, bet atbildīgas par izglītības kvalitāti ir vairākas tās padotības iestādes. Kvalitātes nodrošināšanas politika un procedūras ir visu EKI līmeņu izglītības programmās.

Izglītības kvalitātes nodrošināšana un uzturēšana tiek veikta:

1. Veidojot izglītības politiku, pieņemot stratēģiskus lēmumus;
2. Veidojot izglītības saturu;
3. Reģistrējot izglītības iestādes;
4. Izstrādājot un licencējot izglītības programmas;
5. Akreditējot izglītības iestādes un programmas;
6. Nodrošinot izglītības procesa uzraudzību.

Turpinoties strukturālajām reformām izglītībā, 2009.gadā tika izveidoti Valsts izglītības satura centrs un Izglītības kvalitātes valsts dienests kā IZM pārraudzībā esošas tiešās pārvaldes iestādes.

Valsts izglītības satura centra funkcijas šajā jomā ir:

- Nodrošināt mācību satura izstrādi vispārējā izglītībā un pārraudzīt tā īstenošanu;
- Nodrošināt profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās, profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības satura izstrādi atbilstoši valsts standartiem;
- Nodrošināt skolēnu/audzēkņu mācību sasniegumu novērtēšanu valsts pārbaudījumos vispārējā izglītībā; nodrošināt vienotu profesionālās izglītības valsts pārbaudījumu satura izstrādi un norisi;
- Koordinēt vispārējās izglītības un profesionālās izglītības standartiem atbilstošas mācību literatūras izstrādi;
- Koordinēt atbalsta sistēmas darbību, lai nodrošinātu izglītības ieguvu skolēniem/audzēkņiem ar īpašām vajadzībām;
- Koordinēt un īstenot pedagogu profesionālo pilnveidi.

Izglītības kvalitātes valsts dienesta funkcijas šajā jomā ir:

- Uzturēt izglītības nozares reģistrus (iestāžu reģistrācijas lēmumi un reģistrācija; pedagoģiskā un akadēmiskā personāla reģistrs; licencēto izglītības programmu, akreditēto izglītības iestāžu un programmu reģistri, kā arī zinātnisko institūciju reģistrs);
- Veikt izglītības programmu licencēšanu, t.i. izglītības programmu (izņemot neformālo, interešu un augstāko izglītību) atbilstības novērtēšana, tiesību piešķiršana īstenošanai, licenču sagatavošana;
- Veikt pedagogu privātprakses uzsākšanas sertificēšanu (privātpersonu pieteikumu atbilstības novērtēšana, sertifikāta piešķiršanas komisijas sēdes un lēmumi, sertifikātu sagatavošana un to reģistrs);
- Organizēt kvalitātes novērtēšanu – izglītības iestāžu (izņemot pirmsskolas, augstskolas un koledžas) un izglītības programmu (izņemot pirmsskolas, profesionālās pilnveides, profesionālās ievirzes, neformālās un profesionālās augstākās izglītības programmās), kā arī nodrošināt eksaminācijas centru akreditācijas procesu;
- Veikt akreditācijas ieteikumu ieviešanas monitoringu un izglītības iestāžu darbības analīzi;

- Nodrošināt un koordinēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu, piešķirot akreditētai izglītības iestādei vai eksaminācijas centram tiesības novērtēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci.

Nodrošinot profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēmas uzlabošanu, no 2010.gada Izglītības kvalitātes valsts dienests ir iesaistījies Eiropas profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes vērtēšanas darba grupā (EQAVET).

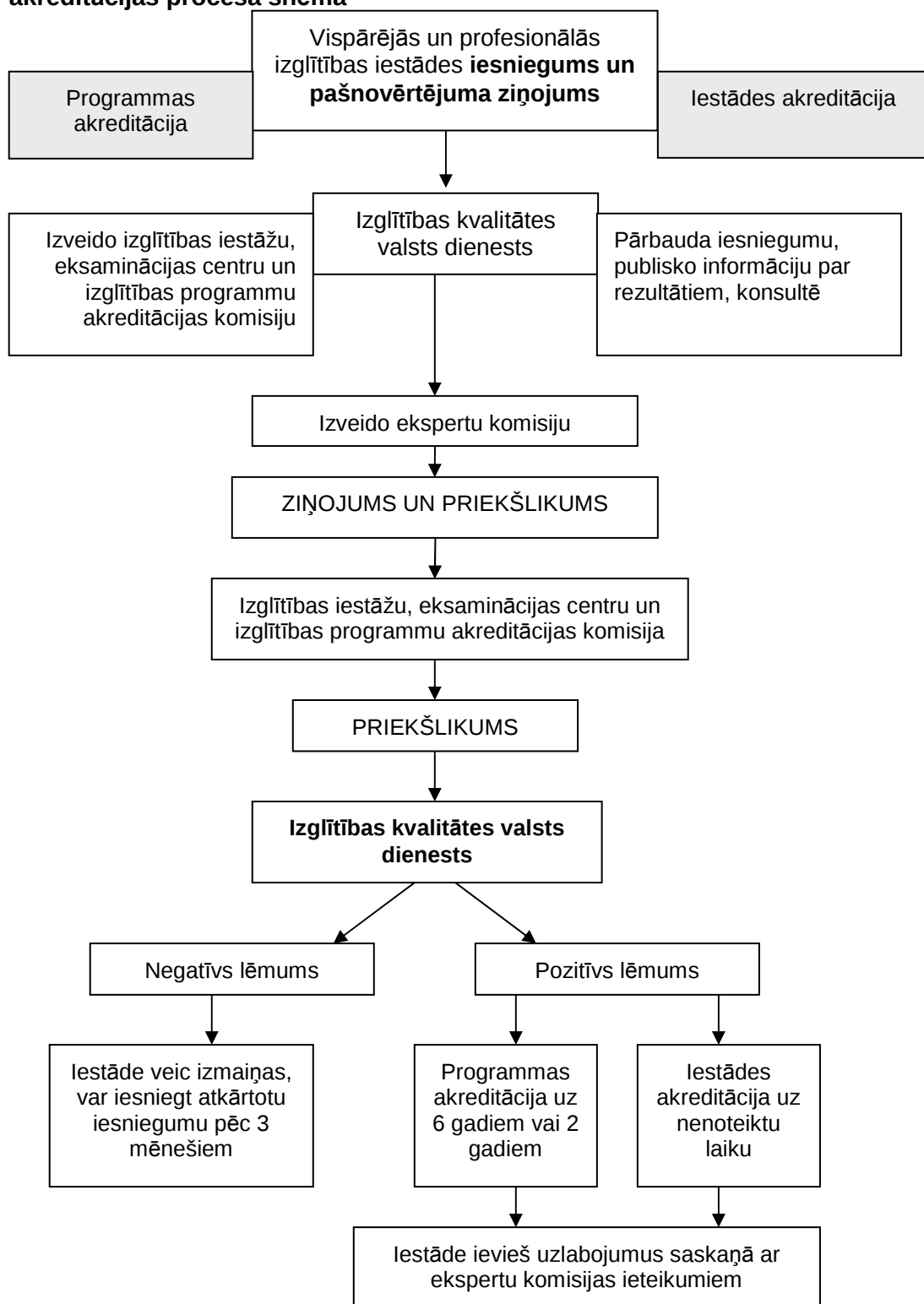
Kā jau iepriekš minēts, līdz 2010.gadam valstī pastāvēja divas izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmas – vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā, kas liedza gūt vienotu priekšstatu par izglītības kvalitāti Latvijā. Lai valsts varētu garantēt ne tikai izglītības sistēmas esamību un pieejamību, bet arī kvalitatīvas, laika prasībām atbilstošas, salīdzināmas izglītības ieguvu, kā arī lai nerastos izglītības sadrumstalotība pa reģioniem, kad izglītības sistēma (saturs, kvalitāte) vienā pašvaldībā ir būtiski atšķirīga no izglītības piedāvājuma citā pašvaldībā, tika izveidota vienota akreditācijas sistēma valstī gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā, kas balstīta uz vienotiem vērtēšanas kritērijiem un vienotu pašvērtēšanas sistēmu, kas nodrošina datus izglītības politikas analīzei un veidošanai.

2010.gada 14. septembrī tika pieņemti jauni MK noteikumi Nr.852 „Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus”, kuri apvienoja gan vispārējās izglītības, gan profesionālās izglītības akreditāciju. Minētie MK noteikumi paredz vienotu akreditācijas kārtību un skaidri definētas kvalitātes prasības vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā. Tie nodrošina vienotu kvalitātes novērtēšanu izglītības programmām no 1.-4. EKI līmenim.

Vienotā izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēma nodrošina vienotas kvalitātes vērtēšanas metodikas izmantošanu, novērtējot septiņas izglītības iestādes un eksaminācijas centra darbības jomas: mācību saturs, mācīšana un mācīšanās, skolēnu/audzēkņu sasniegumi, atbalsts skolēniem/audzēkņiem, iestādes vide, iestādes resursi, iestādes darba organizācija, vadība un attīstības plānošana. Darbības jomu vērtēšanā, sadalot tās sīkāk, pamatojas pavisam uz 19 kritērijiem izglītības iestādēm un 12 kritērijiem eksaminācijas centriem četros līmeņos (nepietiekami, pietiekami, labi un ļoti labi).

Akreditācijas procesā tiek veikta iekšējā un ārējā vērtēšana. Iekšējā vērtēšana tiek īstenota izglītības iestādei sagatavojot pašnovērtējuma ziņojumu, kas ir obligāts iestādes un programmu akreditācijas priekšnosacījums. Pašnovērtējuma ziņojums ir pamatā akreditācijas procesa uzsākšanai iestādē.

2. attēls. Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu un programmu akreditācijas procesa shēma

Jaunā sistēma tiek veidota, veicinot izglītības iestāžu pašnovērtējumu kā metodi mācību darba un izglītības iestādes uzlabošanai izglītības iestāžu pašnovērtējuma un ārējā novērtējuma līdzsvarotā sistēmā. Ārējais novērtējums tiek attīstīts, lai nodrošinātu metodisku atbalstu izglītības iestāžu pašnovērtējumam un sniegtu ārēju skatījumu par

izglītības iestādes darbu, veicinot nepārtrauktu pilnveides procesu un rūpējoties, lai tas neaprobežotos vienīgi ar administratīvām pārbaudēm.

Izglītības iestāžu un programmu akreditācija, kas ir būtisks izglītības vides attīstības un pašpilnveides elements, balstās uz ekspertu komisijas ziņojuma un priekšlikuma akreditācijas komisijai par akreditāciju vai tās atteikumu. Ekspertu komisijā ietilpst dažādu institūciju pārstāvji. To izveido Izglītības kvalitātes valsts dienests un tā ir neatkarīga no izglītības iestādes. Ekspertu komisijā var iekļaut IZM; Valsts izglītības satura centra vai Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvjus, izņemot akreditējamās iestādes pārstāvjus; pašvaldību izglītības speciālistus; citu institūciju pārstāvjus, t.sk. citu ministriju, pašvaldību, nevalstisko organizāciju, darba devēju, amata meistaru un arodbiedrību pārstāvjus.

Tā kā profesionālajā izglītībā mācību process katrā izglītības programmā ir orientēts uz konkrētas profesionālās kvalifikācijas ieguvī, lai kvalitatīvi varētu veikt kvalitātes vērtēšanu, profesionālās izglītības akreditācijas ekspertu komisijās vienmēr iekļauj atbilstīgo uzraudzības institūciju, kā arī nozaru asociāciju, apvienību, Amatniecības kameras deleģētos darba devēju pārstāvjus, nodrošinot to sistemātisku un obligātu līdzdalību.

Akreditācijas eksperti pirms došanās uz izglītības iestādi izvērtē izglītības iestādes pašnovērtējuma ziņojumu. Akreditācijas ekspertu darbība izglītība iestādē vidēji notiek trīs dienas, novērtējot izglītības iestādes darbu iepriekš minētajās septiņās jomās. Akreditācijas procesā tiek iegūtas atsauksmes no dibinātājiem, personāla, skolēniem/audzēkņiem un to vecākiem. Akreditācijas procesā tiek noteiktas iestādes stiprās puses un sagatavoti akreditācijas ekspertu ieteikumi izglītības iestādei. Akreditācijas komisija, kura arī tiek veidota no dažādu iestāžu un sociālo partneru pārstāvjiem, izskata ekspertu komisijas ziņojumus un priekšlikumus un sniedz priekšlikumu Izglītības kvalitātes valsts dienestam lēmuma par akreditāciju vai tās atteikumu pieņemšanai.

2009.gadā tika uzsākta akreditēto iestāžu monitoringa sistēmas izveide, tās ietvaros plānots sekot akreditācijas ekspertu ieteikumu ieviešanai un sagatavot pārskatus IZM.

Lai nodrošinātu sabiedrības pārliecību un uzticamību par izglītības procesu un kvalitātes caurskatāmību un pārskatāmību, izglītības iestādes publisko pašnovērtējuma ziņojumu un Izglītības kvalitātes valsts dienests publisko akreditācijas ekspertu ziņojumus tīmekļa vietnēs. Informācija par visām akreditētām izglītības iestādēm un programmām ir pieejama Valsts izglītības informācijas sistēmas datu bāzē (<https://www.viis.lv>).

Lai novērtētu akreditācijas procesa kvalitāti, akreditētās izglītības iestādes sniedz atgriezenisko saiti par akreditācijas ekspertu darbību izglītības iestādē, nosūtot Izglītības kvalitātes dienestam aizpildītu aptaujas anketu. Anketēšanas rezultāti tiek izmantoti, lai uzlabotu akreditācijas procesa kvalitāti.

Licencējot izglītības programmas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta eksperti vērtē izglītības programmu atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem, profesiju klasifikatoram, kā arī citiem izglītības saturu un procesu regulējošo normatīvo aktu prasībām, t.sk. pārliecinoties, vai izglītības programmu paredzamais saturs ļaus skolēniem/audzēkņiem iegūt nepieciešamas zināšanas, prasmes un kompetences.

Akreditācijas procesā akreditācijas eksperti (t.sk. nozaru asociāciju deleģētie eksperti) vērtē izglītības programmas īstenošanas atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un profesiju klasifikatoram, kā arī mācību priekšmetu programmu atbilstību mācību priekšmetu standartiem, īpašu uzmanību veltot izglītības programmu mērķu, uzdevumu atbilstības vērtēšanai. Tiek vērtēts arī izglītības programmas saturs, īstenošanas process un tā resursu nodrošinājums. Tādējādi akreditācijas procesā ir iespējams gūt pārliecību, ka izglītības iestāde nodrošina skolēniem/audzēkņiem iespējas iegūt nepieciešamās un standartos noteiktās, darba tirgus un nozarei atbilstošās zināšanas, prasmes un kompetences. Vienlaikus akreditācijas procesā tiek pievērsta uzmanība izglītības programmas satura un rezultātu atbilstībai attiecīgajam kvalifikācijas līmeņa aprakstā iekļautajam saturam.

5.4 Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu kvalitātes novērtēšana

Saskaņā ar Izglītības likumā¹⁸ (1998) un Augstskolu likumā¹⁹ (1995) noteikto, augstākās izglītības iestādes var uzsākt īstenot tikai licencētas studiju programmas. Licencēšana nosacīti ir iepriekšēja kvalitātes nodrošināšana, kuras kārtību nosaka MK 2005.gada 20. augusta noteikumi Nr.650 „Augstākās izglītības programmu licencēšanas kārtība”²⁰. Studiju programmas licencē IZM izveidotā Augstākās izglītības programmu licencēšanas komisija. Licenci augstākās izglītības iestādei izsniedz uz trīs gadiem. Izglītības likuma 28.pantā noteikts, ka izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā saskaņā ar normatīvajos aktos, izglītības iestādes nolikumā vai satversmē noteikto. Līdz ar to, augstākās izglītības iestādes izstrādātajai

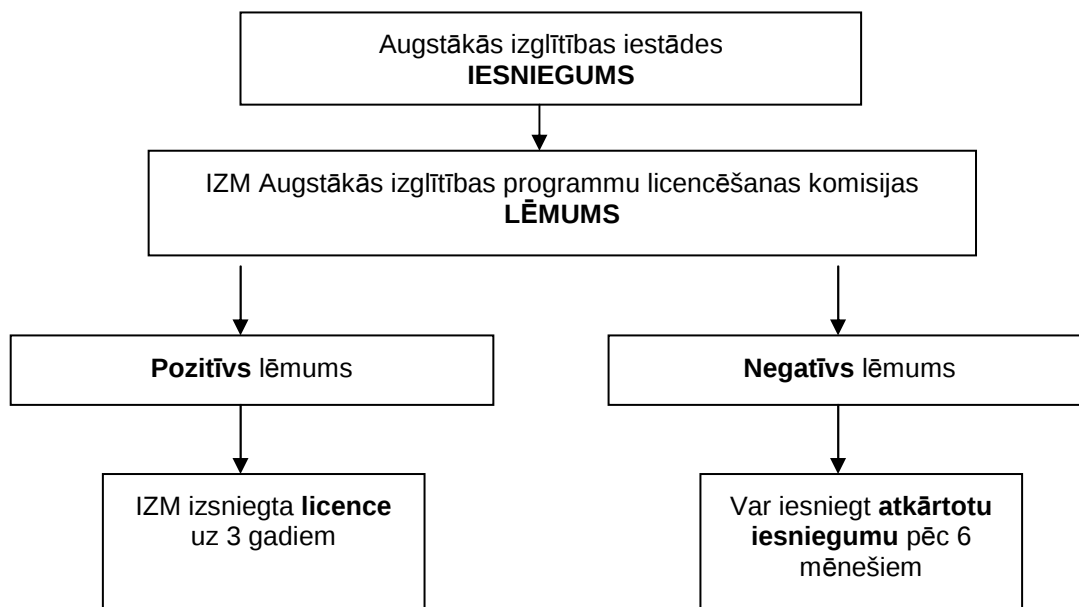
¹⁸ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759/>

¹⁹ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967/>

²⁰ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=115551&from=off/>

un licencēšanai iesniegtajai studiju programmai jāatbilst Izglītības likumā, Augstskolu likumā un attiecīgajos MK noteikumos par valsts akadēmiskās izglītības, valsts pirmā līmeņa augstākās profesionālās izglītības un valsts otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standartu noteiktajam.

3. attēls. Studiju programmu licencēšanas procesa shēma

Augstākās izglītības iestāžu darba un īstenoto studiju programmu kvalitātes novērtēšana notiek akreditācijas laikā. Pastāv divi akreditācijas veidi – augstākās izglītības iestādes un studiju programmas akreditācija (skatīt 4.attēlu). Pirmās augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu akreditācijas Latvijā tika īstenotas 1996.gadā.

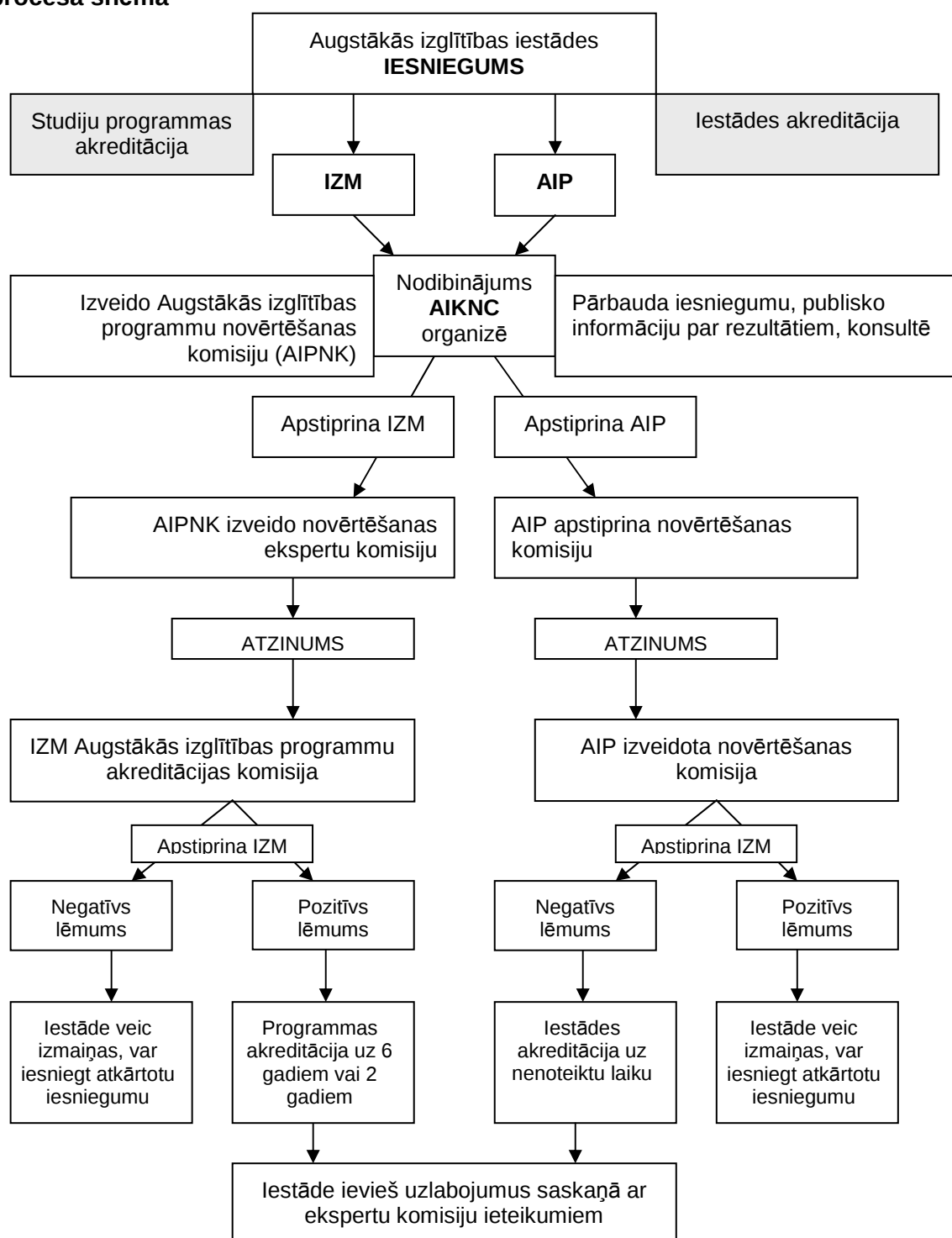
Saskaņā ar Augstskolu likuma 55.panta 7.daļu studiju programmas akreditējamās divu gadu laikā no to īstenošanas uzsākšanas dienas un ne retāk kā reizi sešos gados. Kārtību, kādā tiek akreditētas augstskolas, koledžas un to īstenošanās programmas, nosaka MK noteikumi (3.10.2006.) Nr.821 „Augstskolu, koledžu un augstākās izglītības programmu akreditācijas kārtība”²¹, akreditējot studiju programmas no 5.-8. EKI līmenim.

Saskaņā ar Izglītības likuma 27.pantā noteikto, visām izglītības iestādēm, izņemot tās, kuras īsteno tikai interešu izglītības (personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības) programmas jābūt akreditētām. Izglītības iestādes akreditācijai jānotiek 5 gadu laikā pēc izglītības iestādes darbības uzsākšanas dienas. Augstākās izglītības iestādes akreditācija faktiski nozīmē augstskolas darba organizācijas un resursu pārbaudi, kuras

²¹ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=145125/>.

rezultātā tai piešķir valsts atzītas augstskolas vai koledžas statusu. Te tiek vērtēta augstākās izglītības iestādes un tās struktūrvienību organizācija, studiju kvalitāte un resursu lietderīga izmantošana. Pozitīva lēmuma gadījumā augstākās izglītības iestāde iegūst tiesības izsniegt valsts atzītus diplomus. Augstākās izglītības iestādi vai koledžu var akreditēt, ja ir akreditēta vismaz puse studiju programmu.

4. attēls. Augstākās izglītības iestāžu un studiju programmu akreditācijas procesa shēma

Parasti augstākās izglītības iestādi akreditē un nenoteiktu laiku. Izņēmuma gadījumos iestāde tiek akreditēta uz laiku, nosakot atkārtotu novērtēšanu pēc diviem gadiem. Studiju programmas tiek akreditētas ik pa sešiem gadiem. Izņēmuma gadījumos piešķir pagaidu akreditāciju ar atkārtotu novērtēšanu pēc diviem gadiem.

Akreditācijas procesā tiek veikta iekšējā un ārējā vērtēšana. Iekšējā vērtēšana tiek īstenota, augstākās izglītības iestādei sagatavojot pašnovērtējuma ziņojumu, kas ir obligāts iestādes un studiju programmu akreditācijas priekšnosacījums. Pašnovērtējuma ziņojumā jāapraksta un jānovērtē studiju programmas vai to elementi, organizācija un praktiskā īstenošana, jāsalīdzina ar līdzīgām programmām Latvijā vai citā Eiropas Savienības dalībvalstī, jāsniedz kvalitatīvais un kvantitatīvais mācībspēku raksturojums u.c.. Pašnovērtējuma ziņojuma sagatavošanā iesaista gan administrācijas, gan akadēmiskā personāla un studentu pārstāvjus. Pašnovērtējuma ziņojuma daļu publicē augstskolas vai koledžas tīmekļa vietnē.

Ārējā vērtēšana Latvijā ir būtisks akreditācijas posms gan vidējās, gan augstākās izglītības pakāpēs. Ārējā vērtēšana tiek īstenota divos posmos. Pirmkārt, ņemot vērā augstākās izglītības iestādes iesniegto pašnovērtējuma ziņojumu, Augstākās izglītības programmu novērtēšanas komisija izvērtē augstskolas vai koledžas iesniegtos materiālus un reālos apstākļus augstskolā vai koledžā un, ja nepieciešams, pieprasa papildu informāciju. Minimālais komisijas locekļu skaits ir trīs, no kuriem vismaz viens ir ārvalstu eksperts (izņemot pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (koledžu programmas), kad visi eksperti var būt no Latvijas). Katrs eksperts sniedz savu atzinumu. Novērtēšanas ekspertu komisija, ņemot vērā pašnovērtējumu, studējošo un absolventu darba devēju aptaujas rezultātus, ekspertu atzinumus un novērtēšanas komisijas ekspertu vizītē augstskolā vai koledžā iegūtos rezultātus, sagatavo kopējo atzinumu. Otrkārt, kopējo atzinumu kopā ar ekspertu atzinumiem iesniedz IZM apstiprinātajai Augstākās izglītības programmu akreditācijas komisijai (studiju programmas akreditācijas gadījumā) vai Augstākās izglītības padomei²² (AIP, augstākās izglītības iestādes akreditācijas gadījumā), kas pieņem lēmumu par akreditāciju. Var tikt pieņemti trīs veida lēmumi:

- Akreditēt studiju programmu vai augstākās izglītības iestādi (parasti, studiju programmas tiek akreditētas uz 6 gadiem, bet iestādes – bez termiņa),
- Akreditēt studiju programmu vai augstākās izglītības iestādi uz 2 gadiem, ja vērtēšanas procesā konstatēti nopietni trūkumi,
- Atteikt akreditāciju.

²² www.aip.gov.lv

AIP vai Augstākās izglītības programmu novērtēšanas komisija var atteikt akreditēt augstskolu, koledžu vai studiju programmu, ja:

- Ir nelabvēlīgs novērtēšanas komisijas ekspertu motivēts kopējais ziņojums vai eksperta individuālais ziņojums (ja ekspertīzi veic viens eksperts) augstskolas, koledžas vai studiju programmas akreditācijā;
- Augstskola, koledža vai studiju programma neatbilst Augstskolu likuma un citu izglītības jomu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām;
- Studiju materiāltehniskā, informatīvā bāze (t.sk. bibliotēka), finansiālā bāze un akadēmiskā personāla kvalifikācija neatbilst studiju programmas īstenošanas nosacījumiem;
- Studiju programmās maģistra vai doktora grāda iegūšanai studijas nav balstītas uz jaunākajiem attiecīgās zinātņu nozares sasniegumiem un atziņām.

Ja akreditācija ir atteikta, augstskola vai koledža var atkārtoti iesniegt akreditācijas pieteikumu ne agrāk kā sešus mēnešus un ne vēlāk kā gada laikā pēc minētā lēmuma pieņemšanas.

Akreditācijas norises administratīvos un organizatoriskos procesus nodrošina nodibinājums „Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs”²³ (AIKNC), kas tika izveidots 1994.gada 28. decembrī. Tā dibinātāji ir IZM un augstskolas: Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Daugavpils Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, SIA „Biznesa augstskola Turība”. AIKNC organizētajā augstskolu, koledžu un to studiju programmu novērtēšanas darbā ir iesaistīti aptuveni 600 Latvijas un ārzemju eksperti.

Latvijā augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēma tiek izmantota gan kvalitātes uzlabošanai, gan kā augstākās izglītības reformēšanas līdzeklis.

Augstskolas, koledžas vai studiju programmas akreditācijas izdevumus sedz no attiecīgās augstskolas vai koledžas budžeta līdzekļiem²⁴.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 9.panta 4.punktā noteikto, IZM uzdevumā AIKNC katra mācību gada beigās laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” publicē to augstskolu sarakstu, kurām ir tiesības izsniegt valstiski atzītus diplomus par augstākās izglītības iegūšanu, kā arī šajās augstskolās akreditēto studiju programmu nosaukumus. AIKNC nodrošina studiju programmu akreditācijas metodikas sagatavošanu un pielietošanu praksē, kā arī novērtēšanas ekspertu darbības koordinēšanu un to konsultēšanu. Pašlaik AIKNC pārstāv Latviju starptautiskajās nacionālo kvalitātes novērtēšanu nodrošinošo organizāciju apvienībās: ENQA (Eiropas asociācija kvalitātes

²³ www.aiknc.lv.

²⁴ http://www.aiknc.lv/static_media/dati/materiali/LV/IzmaksuAprekUnIzcen210909.pdf.

nodrošināšanai augstākajā izglītībā) kā šīs asociācijas biedra kandidāts, INQAAHE (Starptautiskais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis), CEEN (Centrālās un Austrumeiropas tīmekļa asociācija), EQANIE (Eiropas inženieru izglītības kvalitātes nodrošināšanas organizāciju tīmeklis), kā arī EAQAN (Eirāzijas kvalitātes nodrošināšanas tīmeklis).

6. Profesionālo kvalifikāciju līmeņi, to attīstības perspektīvas

Profesionālās izglītības likuma (1999) 5.pants nosaka, ka Latvijas izglītības sistēmā ir pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi:

1. Pirmais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā;
2. Otrais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu;
3. Trešais kvalifikācijas līmenis – paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana;
4. Ceturtais kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu, kā arī organizēt un vadīt citu speciālistu darbu;
5. Piektais kvalifikācijas līmenis – noteiktas nozares speciālista augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē.

Profesionālās kvalifikācijas līmeņi tiek atspoguļoti visos Latvijā izsniegtajos formālās izglītības dokumentos, piešķirot profesionālo kvalifikāciju.

MK rīkojums Nr. 629 Par koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (16.09.2009.) nosaka, ka saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes (23.04.2008.) ieteikumu par EKI izveidošanu mūžizglītībai Latvijas piecu līmeņu profesionālo kvalifikāciju sistēma jāpiesaista astoņu līmeņu ietvarstruktūrai, pārredzami norādot kvalifikācijas līmeņu atbilstību, īpašu vērību pievēršot pārejas perioda pasākumiem un spēkā esošās kvalifikācijas līmeņu sistēmas un EKI 4. līmeņa izglītības atšķirību izskaidrošanai.

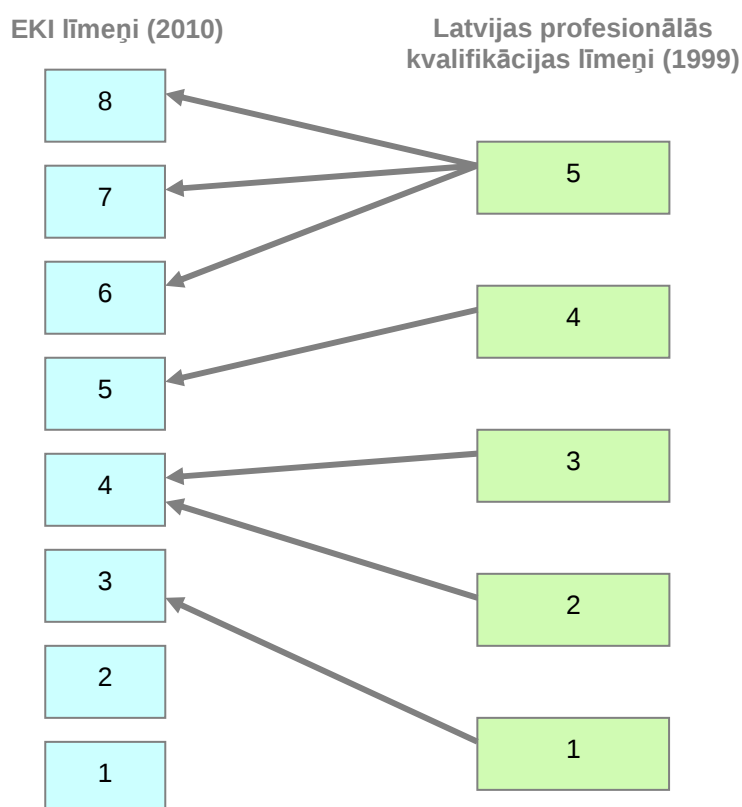
Tāpēc tika izstrādāti un 2010.gada oktobrī apstiprināti grozījumi MK noteikumos (2.12.2008.) Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (skatīt 9. pielikumu), kuros katrai izglītības programmai tika norādīts atbilstošais EKI līmenis. Izveidotos astoņu līmeņu aprakstus skatīt 10. nodaļā.

Konsultāciju procesa laikā tika organizētas diskusijas par Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu attiecināšanu pret EKI, iesaistot diskusijā IZM

Politikas koordinācijas departamenta, Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta, Valsts izglītības satura centra, Izglītības kvalitātes valsts dienesta un Valsts izglītības attīstības aģentūras pārstāvjus.

Iesniegtie viedokļi par piecu Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņu attiecināšanu pret Latvijā izveidotajiem astoņu kvalifikāciju līmeņiem saskanēja ar 2010.gada oktobra grozījumiem MK noteikumos (2.12.2008.) Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (skatīt 9. pielikumu). Attēlā zemāk ir parādīts Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu izvietojums pa astoņiem EKI līmeņiem.

5. attēls. Latvijas piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu²⁵ izvietojums pa astoņiem EKI līmeņiem²⁶

ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” (2010-2013) ietvaros, kuru īsteno IZM padotības iestāde Valsts izglītības attīstības aģentūra, plānots izmantot EKI līmeņus, lai veidotu nozares kvalifikāciju struktūras, kas ietvertu sākotnējās profesionālās kvalifikācijas (pamatprofesiju kvalifikācijas) un speciālista profesionālās kvalifikācijas (specializāciju kvalifikācijas).

²⁵ Profesionālās izglītības likums (10.06.1999.)

²⁶ Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (5.10.2010.)

Lai noteiktu nozarei nepieciešamās pamatprofesijas, tiks veikta nozares procesu izpēte, kompetenču un prasmju analīze. Atbilstoši noteiktajām pamatprofesijām un specializācijām attiecīgi tiks noteiktas sākotnējās profesionālās kvalifikācijas un speciālista profesionālās kvalifikācijas, kā arī attiecīgie pamatprofesiju standarti un specializāciju kvalifikācijas pamatprasības.

7. Profesiju standarti un mācīšanās rezultātu ieviešana

Profesionālās izglītības likums (1999) nosaka, ka profesionālās izglītības saturu reglamentējošie pamatdokumenti ir šādi:

- 1) Valsts profesionālās izglītības standarts;
- 2) Profesijas standarts;
- 3) Profesionālās izglītības programma.

Likumā noteiktie valsts profesionālās izglītības standarti – valsts arodizglītības standarts, valsts profesionālās vidējās izglītības standarts un valsts pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standarts – atbilstoši izglītības pakāpei nosaka:

- 1) Izglītības programmu stratēģiskos mērķus;
- 2) Obligāto izglītības saturu;
- 3) Iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību.

Valsts profesionālās izglītības standartus izstrādā Izglītības IZM, un tos apstiprina MK. Vairāk par profesionālās izglītības standartiem skatīt 4.4.5 nodaļā.

Profesijas standarts ir Profesiju klasifikatora daļa un nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas pamatprasības, to izpildei nepieciešamās **vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences**. Šobrīd ir apstiprināti 466 profesijas standarti un tie ir pieejami Valsts izglītības satura centra tīmekļa vietnes profesionālās izglītības sadaļā (http://visc.gov.lv/saturs/profizgl/stand_registrs.shtml). 2009.gadā apstiprināta profesiju standarta paraugs aplūkojams 8. pielikumā.

MK noteikumi (27.02.2007.) Nr.149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība” nosaka, ka IZM un Valsts izglītības satura centrs sadarbībā ar Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomi organizē profesiju standartu projektu izstrādi un ekspertīzi, pieaicinot nozaru ministriju un profesionālo organizāciju pārstāvjus, sniedzot organizatorisku un metodisku atbalstu profesiju standartu projektu izstrādē.

Lai izstrādātu profesijas standarta projektu, tiek izveidota darba grupu, kurā iekļauj nozares vai starpnozares sektora profesionālo organizāciju vai darba devēju organizāciju pārstāvjus. Šī darba grupa nosaka:

- Profesijai raksturīgos pienākumus un uzdevumus;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai **nepieciešamās prasmes**;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai **nepieciešamās zināšanas** (norāda priekšstata, izpratnes vai lietošanas līmeni);

- Profesionālās darbības veikšanai **nepieciešamo profesionālo kompetenci** (nepieciešamās prasmes, zināšanas un atbildību noteiktās darba situācijās);
- Profesijas vietu nozares kvalifikāciju struktūrā un nodarbinātības aprakstu, kurā sniedz profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkumu.

Profesijas standarta projektu var izstrādāt arī arodbiedrības, darba devēju organizācijas, profesionālās organizācijas, izglītības iestādes un citas fiziskas vai juridiskas personas.

8. Studiju rezultāti augstākajā izglītībā, ciklu deskriptori

Līdz Boloņas procesa uzsākšanai augstākās izglītības kvalifikācijas tika aprakstītas galvenokārt pēc to uzsākšanas nosacījumiem, programmas ilguma (vēlāk studiju slodzes), studiju satura. Tajā pat laikā gandrīz nekas netika pateikts par studiju rezultātiem (*learning outcomes*), kompetencēm, prasmēm utt. Šāda veida informācija nedeļa ne darba devējiem, ne citu valstu diplomatiņiem, ne pašiem studējošajiem un sabiedrībai kopumā pietiekamu priekšstatu par iegūto kvalifikāciju. Izveidotā EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrā, katru kvalifikāciju raksturo ar līmeni, sasniedzamajiem studiju rezultātiem un studiju rezultātu sasniegšanai nepieciešamo darba apjomu (kreditpunktos).

Jaunā Latvijas augstākās izglītības ietvarstruktūra, kas ir daļa no Latvijas kvalifikāciju sistēmas, balstās uz trim Boloņas procesa cikliem – bakalaura, maģistra un doktora. Ciklu līmeņu apraksti ir orientēti uz studiju rezultātiem, kādus programmas rezultātā sagaida no vairuma „normālu” studentu, nevis balstoties uz „minimālajiem standartiem”, lai varētu ar zemāko iespējamo veikumu tomēr programmu pabeigt un arī ne uz maksimālajiem standartiem, kādus sagaida tikai no neliela procenta izcilāko studentu. Ciklu deskriptoru veidošanā tika izmantoti t.s. Dublinas deskriptori, Blūma taksonomija un EKI līmeņu apraksti, piedāvājot vispārinātus formulējumus studiju rezultātiem, kuri raksturīgi katra Boloņas cikla noslēgumā piešķirtajām kvalifikācijām.

Kvalifikāciju ietvarstruktūras izveide Latvijas augstākajā izglītībā sākās 2004.gadā, kad katram kvalifikāciju veidam tika noteikta vieta Boloņas trīs ciklu struktūrā. IZM uzdevuma veikšanai izveidoja darba grupu (skatīt 3. pielikumu), iesaistot visu nozīmīgāko augstākās izglītības institūciju pārstāvjus, kura veica līmeņa konkretizēšanu visiem augstākās izglītības kvalifikāciju veidiem un to vietas noteikšana Boloņas procesa trīs ciklu sistēmā, vispārīgo studiju rezultātu formulēšanu katram Latvijas kvalifikāciju veidam, iestāšanās nosacījumu un turpmāko iespēju apraksta izstrādi katram kvalifikāciju veidam.

Studiju rezultāti Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrai tiek aprakstīti sekojošās sadaļās

- Attiecīgajai kvalifikācijai raksturīgais kompetenču profils, sasniedzamie kompetenču mērķi pa kompetenču jomām
- Zināšanas un izpratne
- Spēja pielietot zināšanas
- Analīze, sintēze, novērtēšana
- Komunikācija

- Vispārējās prasmes
- Nosacījumi uzņemšanai un kvalifikācijas iegūšanai nepieciešamā studiju darba apjoms kredītpunktos

Izstrādātie līmeņu apraksti (skatīt tabulu zemāk) augstākajā izglītībā atbilst EKI 5.-8. līmeņu aprakstiem.

Tabula 5. Augstākās izglītības ciklu noslēguma prasību apraksti (deskriptori)

	Koledžas kvalifikācija (EKI 5.līmenis)	Bakalaura (EKI 6. līmenis)	Maģistrs (EKI 7. līmenis)	Doktors (EKI 8. līmenis)
<i>Raksturojums</i>	<i>I līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas) diplomam atbilstošās kompetences ietver vidējās izglītības absolventa kompetences un ir iegūtas profesionālās studijās, kuras notiek ciešā kontaktā ar attiecīgo profesionālo jomu</i>	<i>Bakalaura kompetences ietver vidējās izglītības absolventa kompetences un tiek iegūtas zinātnē vai profesionālās jomas teorētiskajos pamatos sakņotās studijās</i>	<i>Maģistra kompetences ietver bakalaura kompetences un tiek iegūtas zinātnē sakņotās studijās, kuru būtiska sastāvdaļa ir pētniecisks darbs un patstāvīgu atziņu un secinājumu izdarīšana</i>	<i>Doktora kompetences ietver maģistra kompetences</i>
	Papildus vidusskolas absolventa kompetencēm, I līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploma ieguvējs SPĒJ:	Papildus vidusskolas absolventa kompetencēm, bakalaura grāda ieguvējs SPĒJ:	Papildus bakalaura kompetencēm maģistra grāda ieguvējs SPĒJ:	Papildus maģistra kompetencēm doktora grāda ieguvējs SPĒJ:
<i>Zināšanas un izpratne</i>	parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	- parādīt attiecīgajai zinātnei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, tajā skaitā daļai zināšanu iesniedzoties attiecīgās zinātnes vai profesijas augstākajos sasniegumos - parādīt attiecīgās zinātnes vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, daļa no kurām ir attiecīgās zinātnes vai profesionālās jomas avangardā un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē

Spēja pielietot zināšanas	- balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā - parādīt prasmes, kas profesionālām problēmām ļauj rast radošus risinājumus	izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, māksliniecisku, inovatīvu vai pētniecisku darbību	patstāvīgi pielietot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai māksliniecisku darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas	patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes un ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, realizējot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, daļa no kura ir starptautiski citējama publikāciju līmenī
Analīze sintēze, novērtēšana	- formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā - atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai - pieņemt lēmumus attiecīgās profesionālās jomas attīstības darbā - parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā	- patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot - pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnē vai profesijā - parādīt, ka izprot profesionālo ētiku - izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstības darbā	- patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas problēmas - pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildus analīzi - integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā - parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību	- veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus - patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā - uzņemties atbildību par savas pētnieciskās darbības ētiskajiem aspektiem
Komunikācija	pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumu ceļus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību	formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan nespeciālistiem	argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem savas zinātnes vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan nespeciālistiem	gan mutvārdos, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu savas nozares robežās, ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā

Vispārējās prasmes	• ar zināmu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences • izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību • strādāt sadarbībā ar citiem • plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā • veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamas neprognozējamās izmaiņas	• patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un savu padoto tālāko izglītību un profesionālo pilnveidi • parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā • uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu • pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	• patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju • uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi • veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnē vai profesijā • veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamajos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	• patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju • realizēt zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus zinātniskus sasniegumus • vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskās zināšanas un prasmes
Formālie aspekti (Papildinformācija, kas nav apraksta sastāvdaļa)				
	• I līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās uzņem personas, kuras ieguvušas vidējo izglītību • I līmeņa profesionālās augstākās izglītības kvalifikācijas ieguvējiem ir tiesības turpināt studijas atbilstošā studiju programmā pirmā studiju cikla pabeigšanai • I līmeņa prof. augstākās izglītības ieguvēja studiju programmas atbilst konkrētas profesijas standartam un ietver 120-180 ECTS kredītpunktu	• visiem bakalaura grāda ieguvējiem ir tiesības studēt otrajā studiju ciklā • bakalaura studiju programmās uzņem pēc vidējās izglītības iegūšanas • bakalaura studiju programmas ietver 180-240 ECTS kredītpunktu	• maģistra studiju programmās uzņem pēc pirmā studiju cikla pabeigšanas • visiem maģistra grāda ieguvējiem ir tiesības studēt trešajā studiju ciklā • nodrošinot, ka kopējais kredītpunktu skaits 1. un 2. cikla studijās nav mazāks par 300 ECTS kredītpunktiem, maģistra studiju programma var ietvert 60-120 ECTS kredītpunktus	• doktorantūras studiju programmās uzņem pēc otrā studiju cikla pabeigšanas • doktorantūras studiju ilgums ir 3-4 gadi jeb 180-240 ECTS kredītpunktu

9. Neformālās izglītības atzīšana

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana Latvijā balstās uz principu, ka neatkarīgi no iegūšanas veida, zināšanas un prasmes ir vērtība. Atzīšanas mehānisms ļauj šai vērtībai tikt apliecinātai no valsts puses, izsniedzot formālās izglītības vai kvalifikācijas dokumentu, tādējādi padarot redzamas personas zināšanas un prasmes.

2008.gadā IZM tika izveidota darba grupa ar mērķi panākt vienošanos par ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju definīciju, mērķiem un principiālo shēmu, sistēmas veidošanas praktisko mērķi, pamatprincipiem, kā arī noteikt ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas pieeju, metodes, sistēmas skartos līmeņus, atbildīgās institūcijas, kā arī sagatavot priekšlikumus par nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos. Darba grupa ņēma vērā 2007.gada „Neformālās izglītības atzīšanas un prasmju novērtēšanas metodiku”, kas tika izstrādāta IZM Nacionālās programmas ESF projekta „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai” (2005-2007) ietvaros.

Veidojot sistēmu, par prioritāti tika noteikta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju novērtēšanas apkopojošā pieeja (*summative approach*), kad pretendents, apliecinot savas zināšanas un prasmes par to saņem formālo apliecinājumu. Darba grupa vienojās par galveno priekšnosacījumu veiksmīgai ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas sistēmas ieviešanai – iegūtajam formālās izglītības vai kvalifikācijas dokumentam ir jābūt identiskam tādām dokumentam, ko izsniedz izglītības iestāde, studentam sekmīgi pabeidzot izglītības programmu.

Darba grupā tika spriests par izglītības un kvalifikāciju dokumentu līmeņiem, kurus varēs saņemt ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas procesa ietvaros:

1. **Vispārējā izglītība (pamata un vidējā, 1.-4. EKI).** Persona var iegūt vispārējo pamatzglītību vai vidējo izglītību, pierādot, ka viņam ir tās zināšanas un prasmes, kas ir iekļautas izglītības standartā. Tika pieņemts lēmums atlikt ieviešanu uz noteiktu laiku un ieviest pēc EKI 2. un 3. līmeņu ieviešanas.
2. **Profesionālā izglītība (3.-4. EKI).** Persona var iegūt profesionālo izglītību, pierādot, ka viņam ir tās zināšanas un prasmes, kas ir iekļautas izglītības

un profesijas standartā. Tika pieņemts lēmums, ka jānodrošina procesa ieviešana līdz 2011.gada 1. janvārim attiecībā uz sākotnējām profesionālajām kvalifikācijām.

Kopš 2010.gada sākuma ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanas ideja profesionālās kvalifikācijas saņemšanai tiek apspriesta publiski pēc IZM iniciatīvas, iesaistot arī Kultūras ministriju, Labklājības ministriju, Izglītības kvalitātes valsts dienestu, Valsts izglītības satura centru, Akadēmiskās informācijas centru, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienību, Latvijas Amatiņecības kameru un citas institūcijas.

Tiesības un pienākumi

2010.gada 10. jūnijā stājās spēkā konsultāciju rezultātā izstrādātie grozījumi Profesionālās izglītības likumā (1999), ar kuriem tika noteiktas personas tiesības uz zināšanu un prasmju novērtēšanu ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Likums paskaidro terminu „profesionālā kompetence” kā tādu, kas ietver profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopumu noteiktā darba situācijā. Kā atbildīgo par procesu likums nosaka IZM, kā arī deleģē valdību apstiprināt kārtību, kādā novērtē ārpus formālās izglītības iegūtās zināšanas un prasmes.

Minētā kārtība paredz veidu, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci, izņemot reglamentētas profesijas. Profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijas var būt akreditētas izglītības iestādes vai eksaminācijas centri, kam Izglītības kvalitātes valsts dienests šo uzdevumu ir deleģējis.

Pirms eksāmena process

Ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas process ir maksas pakalpojums, tādējādi persona pieņems apzinātu lēmumu par dalību ar mērķi saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu. Persona, kura vēlas, lai tiktu novērtētas tās profesionālā kompetence, iesniedz profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijā iesniegumu profesionālās kompetences novērtēšanai. Pirms dokumentu iesniegšanas profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija nodrošina bezmaksas konsultācijas par attiecīgā profesijas standarta prasībām un profesionālās kvalifikācijas eksāmena norises gaitu. Līdz pretendenta lēmuma pieņemšanas par dalību eksāmenā, ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas process pretendentam ir bezmaksas.

Eksāmens

Pēc pretendenta rakstiska lūguma profesionālās kompetences novērtēšanas institūcija organizē un īsteno profesionālās kvalifikācijas eksāmenu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtībai divu mēnešu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

3. **Augstākā izglītība (5.-8. EKI).** Persona var iegūt augstāko izglītību (vai iestāties noteiktajā augstākās izglītības posmā), pierādot, ka viņam ir tās zināšanas un prasmes, kas ir iekļautas izglītības standartā. Tika pieņemts lēmums, ka process tiek apturēts, jo Augstākās izglītības likuma projekts, kas tika iesniegts valdībai 2006.gadā un paredz ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas mehānismu, joprojām nav apstiprināts parlamentā.

2011.gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci”, kuri lielā mērā balstās uz IZM darba grupas rezultātiem. Noteikumi nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā profesionālā kompetence, kas atbilst 1.-3. Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, t.i. EKI 3.-4. līmenim.

II daļa

10. EKI līmeņi Latvijas izglītības sistēmā

Organizējot konsultāciju procesu Latvijā, atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem tika sagatavots EKI līmeņu aprakstu un Latvijas izglītības salīdzinājums tabulas veidā. Tabulā zemāk katram EKI līmenim ir norādīti attiecīgie Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti.

Veidojot šo salīdzinājumu, tika izmantoti sekojoši normatīvie akti:

- Izglītības likums (1998);
- Profesionālās izglītības likums (1999);
- Augstskolu likums (1995);
- Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par EKI izveidošanu mūžizglītībai (23.04.2008.);
- MK noteikumi Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (2.12.2008.; grozījumi 05.10.2010.).

Šis līmeņu salīdzinājums sociālajiem partneriem tika prezentēts un apspriests 2011.gada 14. februāra nacionālajā konferencē. Diskusija turpinājās arī pēc konferences, vairāk pievēršoties izglītības programmu izvietojumam pa EKI 1.-4.līmenim. Kā minēts iepriekš, izteiktajos viedokļos nebija būtiskas atšķirības no 2010.gada oktobra grozījumiem MK noteikumos (2.12.2008.) „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” iekļautā izglītības programmu savietojuma pa EKI līmeņiem (skatīt 9. pielikumu).

Veidojot minētajos MK noteikumos iekļautos EKI līmeņu aprakstus, eksperti lielā mērā balstījās uz 2008.gada 23. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par EKI izveidošanu mūžizglītībai, tāpēc starp Latvijas līmeņu (2010) un EKI līmeņu (2008) aprakstiem pastāv ļoti cieša saikne. Abos gadījumos ir izmantota astoņu līmeņu struktūra, kas balstīta uz mācīšanās rezultātiem, izsakot tos trīs dimensijās: zināšanas, prasmes un kompetence.

Tabula 6. EKI mūžizglītībai un Latvijas izglītības sistēmas salīdzinājums

Eiropas mācīšanās rezultātu līmeņu apraksti ²⁷			Latvijas mācīšanās rezultātu līmeņu apraksti ²⁸			Latvijas izglītību apliecinošie dokumenti	EKI līmenis
Zināšanas	Prasmes	Kompetence	Zināšanas	Prasmes	Kompetence		
Vispārīgas pamat- zināšanas	Pamata prasmes, kas vajadzīgas, lai veiktu vienkāršus uzdevumus	Darbs vai mācības, ko veic tiešā pārraudzībā strukturētā kontekstā	Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus. Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā. Pēc parauga spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus	Apliecība par vispārējo pamatizglītību, sekmju izraksts (speciālās izglītības programmas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem)	1.
Darba vai mācību jomas pamatfaktu zināšanas	Pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas vajadzīgas, lai izmantotu attiecīgu informāciju, pildītu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu kārtējās problēmas	Darbs vai mācības, ko veic pārraudzībā, ar zināmu autonomiju	Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas	Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas. Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi. Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā	Apliecība par vispārējo pamatizglītību, sekmju izraksts (speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem)	2.
Faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšana darba vai mācību jomā	Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, kas vajadzīgas, lai veiktu uzdevumus un risinātu problēmas, izvēloties un piemērojot pamata	Uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu Uzdevumu risināšanas	Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā. Spēj izprast dažādu	Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā. Risinot uzdevumus,	Apliecība par vispārējo pamatizglītību, sekmju izraksts, sertifikāts Apliecība par profesionālo pamatizglītību, sekmju izraksts	3.

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008.gada 23.aprīlis) par EKI izveidošanu mūžizglītībai

²⁸ MK noteikumu (2.12.2008.) Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” 1.pielikuma 2.tabula (ar grozījumiem 05.10.2010.)

	metodes, līdzekļus, materiālus un informāciju	laikā pielāgot savu rīcību apstākļiem	veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā		spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu		
Faktu un teorētiskas zināšanas darba vai mācību jomas plašā izpratnē	Dažādas kognitīvas un praktiskas prasmes, ka vajadzīgas, lai rastu risinājumus īpašām problēmām darba vai mācību jomā	Prast virzīt savu darbību atbilstīgi pamatnostādņēm darba vai mācību situācijās, kas parasti ir paredzamas, bet var arī mainīties. Pārraudzīt citu cilvēku ikdienas darbu, uzņemoties konkrētu atbildību par darba vai mācību vērtēšanu un uzlabošanu	Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai. Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās. Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai. Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem. Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā. Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties. Spēj sadarboties	Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē. Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu. Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti	Atestāts par vispārējo vidējo izglītību, sekmju izraksts, sertifikāts Atestāts par arodizglītību, sekmju izraksts Diploms par profesionālo vidējo izglītību, sekmju izraksts	4.
Visaptverošas, specializētas faktu un teorētiskas zināšanas darba vai	Visaptverošs tādu kognitīvu un praktisku prasmju kopums, kas vajadzīgs, lai izveidotu radošus	Veikt vadību un pārraudzību saistībā ar tādām darba vai/un mācību aktivitātēm, kur	Spēj parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktus,	Spēj, balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus	Spēj formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot	Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms (1.līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība (Studiju ilgums	5.

mācību jomā un šo zināšanu robežu apzināšanās	risinājumus abstraktām problēmām	iespējamās neprognozējamās maiņas Izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību	teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences. Spēj izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību, strādāt sadarbībā ar citiem, plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārtraukt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamās neprognozējamās izmaiņas	to skaidri definētu problēmu risināšanai, piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā	pilna laika studijās 2-3 gadi)	
Dziļas zināšanas darba vai mācību jomā, ietverot teoriju un principu kritisku izpratni	Augsta līmeņa prasmes, kas liecina par meistarību un inovāciju un kas vajadzīgas, lai risinātu sarežģītas un neprognozējamās problēmas specializētā darba vai mācību jomā	Vadīt sarežģītas tehniskas un/vai profesionālas darbības vai projektus, uzņemoties atbildību par lēmumu pieņemšanu neprognozējamās darba vai mācību apstākļos Uzņemties atbildību par indivīdu vai grupu profesionālās attīstības vadību	Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim. Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, māksliniecisku, inovatīvu vai pētniecisku darbību, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem. Spēj patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	Spēj patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā	Bakalaura diploms Profesionālā bakalaura diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms, augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 4 gadi)	6.
Ļoti specifiskas zināšanas, kuras daļēji ir darba vai	Specifiskas problēmu risināšanas prasmes, kas vajadzīgas	Vadīt un pārveidot sarežģītus un neprognozējamus darba vai	Spēj parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst	Spēj patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai māksliniecisku darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas. Spēj	Spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas un profesionālas	Maģistra diploms Profesionālā maģistra diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms,	7.

mācību jomas zināšanu avangardā un kuras ir pamats oriģinālai domāšanai un/vai izpētei Kritiska izpratne par jautājumiem saistībā ar zināšanu problēmām konkrētā jomā un dažādu jomu saskarē	pētījumiem un/vai inovācijai, lai radītu jaunas zināšanas un procedūras un integrētu zināšanas no dažādām jomām	mācību apstākļus, kas prasa jaunas stratēģiskas pieejas Uzņemties atbildību par ieguldījumu profesionālajās zināšanās un praksē un/vai par grupu stratēģisko rezultātu pārskatīšanu	attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem. Spēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi. Spēj integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību	augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi)	
Zināšanu augšējā robeža darba vai mācību jomā un dažādu jomu saskarē	Vistālāk attīstītās un visspecifiskākās prasmes un darba tehnikas, tostarp sintēze un izvērtēšana, kas vajadzīgas, lai risinātu pētniecības un/vai inovācijas kritiskas problēmas un paplašinātu un dotu jaunu izpratni esošām zināšanām un profesionālai praksei	Parādīt vēra ņemamu autoritāti, inovāciju, autonomiju, zinātnisko un profesionālo patstāvību un patstāvīgu nodošanos jaunu ideju un procesu attīstībai darba un mācību jomas avangardā, tostarp pētniecībā	Spēj parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē	Spēj patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējama publikāciju līmenī. Spēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā. Spēj patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju, īstenojot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā	Doktora diploms	8.

11. Attiecināšanas procesa atbilstība EKI un Boloņas procesa kritērijiem

11.1 EKI kritēriji

1. Kompetentā valsts iestāde ir skaidri noteikusi un publicējusi atbildību un/vai juridisko kompetenci visām svarīgajām valsts iestādēm, kas ir iesaistītas attiecināšanas procesā, ieskaitot arī Latvijas nacionālo koordinācijas punktu.

Izglītības un zinātnes ministrija, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības un zinātnes nozarē, īsteno vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju izglītībā, kā arī izstrādā politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus izglītības jomā (Izglītības likums, 1998). IZM nodrošina ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenču atzīšanu (Profesionālās izglītības likums, 1999). IZM izstrādā vispārējās izglītības programmu un mācību priekšmetu programmu paraugus un organizē vispārējās izglītības satura un metodikas izstrādi (Vispārējās izglītības likums, 1999).

2008.gadā IZM deleģēja **Akadēmiskās informācijas centram** Nacionālā koordinācijas punkta nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšanai EKI funkcijas.

NKP uzdevumi ir:

- Attiecināt valsts kvalifikāciju sistēmā esošos kvalifikācijas līmeņus Eiropas Parlamenta un padomes ieteikuma (2008.gada 23.aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai II pielikumā noteiktajiem EKI līmeņiem;
- Nodrošināt, ka tiek izmantotas pārredzamas metodes, lai valsts kvalifikāciju līmeņus piesaistītu EKI, no vienas puses, atvieglojot to salīdzināšanu, un, no otras puses, nodrošinot, ka ar šo procesu saistītie lēmumi tiek publicēti;
- Sagatavot Latvijas pašvērtējuma ziņojumu par Latvijas izglītības sistēmas attiecināšanu pret EKI mūžizglītībai;
- Veidot diskusijas un konsultāciju procesu starp ieinteresētajām pusēm par Latvijas izglītības sistēmas attiecināšanu pret EKI mūžizglītībai, nodrošinot visiem dalībniekiem pieeju vajadzīgajai informācijai;
- Informēt par konsultācijas procesa rezultātiem (izveidota tīmekļa vietne, starptautiska konference).

2009.gadā IZM nodibināja **darba (uzraudzības) grupu Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI**, ko vada valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos, uzaicinot darba grupā visas ieinteresētās puses – izglītības aģentūras, izglītības kvalitātes vērtēšanas aģentūras, darba devēju pārstāvjus, darba ņēmēju pārstāvjus, studentus u.c. (skatīt 2. pielikumu). Darba grupa vērtēja ekspertu sagatavotos materiālus, līmeņu aprakstus un rekomendēja sagatavoto MK noteikumu grozījumu²⁹ (skatīt 9. pielikumu) virzību uz MK apstiprināšanai.

2. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp kvalifikācijas līmeņiem NKI vai kvalifikāciju sistēmā un EKI līmeņu aprakstiem.

IZM izveidotā darba grupa Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI apstiprināja izglītības līmeņu aprakstus pamata, vidējai un augstākajai izglītībai.

- Izstrādājot pamatzglītības pakāpes aprakstus Latvijā (skatīt 2. tabulu 4. nodaļā), tika izmantots valsts pamatzglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi (19.12.2006.) Nr.1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatzglītībā un pamatzglītības mācību priekšmetu standartiem”.
- Izstrādājot vispārējās vidējās izglītības pakāpes aprakstus Latvijā (skatīt 3. tabulu), tika izmantots valsts vispārējās vidējās izglītības standarts, kuru regulē MK noteikumi (2.09.2008.) Nr.715 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem”.
- Izstrādājot profesionālās izglītības līmeņu aprakstus Latvijā (skatīt 4. tabulu 4. nodaļā), tika izmantoti MK noteikumi (27.06.2000) Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”, kā arī profesiju standarti.
- Izstrādājot aprakstus augstākajai izglītībai, tika ņemti vērā EKI līmeņu apraksti, Dublinas deskriptori, kā arī Blūma taksonomija.

Šie līmeņu apraksti tika salīdzināti ar EKI līmeņu aprakstiem un tika izvērtēts, kuram EKI līmenim vistuvāk atbilst attiecīgās izglītības pakāpes deskriptors. EKI līmeņu aprakstu un Latvijas izglītības līmeņu aprakstu attiecināšanai EKI salīdzinājumu skatīt 10. nodaļā 6. tabulā.

²⁹ Grozījumi MK 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (5.10.2010.)

3. NKI vai kvalifikāciju sistēma balstās uz mācīšanās rezultātiem un ir saistīta neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas kārtību un, ja tādas ir, ar kredītu sistēmām.

Kopš 1999.gada 1. jūnija izglītību regulējošie normatīvie akti³⁰ skaidri definē izglītību kā „sistemizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas procesu un tā rezultātu”, proti, sava veida mācīšanās rezultātu definēšana normatīvo aktu līmenī Latvijā pastāv jau desmit gadus. To apliecina zināšanu, prasmju un kompetences iekļaušana izglītību regulējošos normatīvos aktos. Piemēram, valsts vispārējās vidējās izglītības standarts³¹ nosaka prasības katram mācību priekšmetam, t.sk. nosakot nepieciešamās kompetences, kas jāapgūst, lai iegūtu vidējo izglītību.

MK noteikumos (6.12.2008.) Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (ar grozījumiem 5.10.2010.) mācīšanās rezultāti attiecīgajam līmenim tiek aprakstīti sekojoši:

- Zināšanas (zināšanas un izpratne);
- Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes);
- Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana).

MK noteikumi (27.02.2007.) Nr.149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība” nosaka, ka profesiju standartā jāiekļauj:

- Profesijai raksturīgos pienākumus un uzdevumus;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes;
- Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas (norāda priekšstata, izpratnes vai lietošanas līmeni);
- Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo profesionālo kompetenci (nepieciešamās prasmes, zināšanas un atbildību noteiktās darba situācijās);
- Profesijas vietu nozares kvalifikāciju struktūrā un nodarbinātības aprakstu, kurā sniedz profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkumu.

Šobrīd ir apstiprināti 466 profesijas standarti un tie ir pieejami Valsts izglītības satura centra tīmekļa vietnes profesionālās izglītības sadaļā (http://visc.gov.lv/saturs/profizgl/stand_registrs.shtml). Profesiju standarta paraugs aplūkojams 8. pielikumā.

2011.gada 22. februārī tika apstiprināti MK noteikumi Nr.146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci”, kuri nosaka kārtību, kādā tiek novērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtā

³⁰ Izglītības likuma 1.panta 4.punkts

³¹ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=181216>

profesionālā kompetence, kas atbilst 1.-3. Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, t.i. EKI 3.-4. līmenim.

Augstākajā izglītībā (5.-8. EKI līmenis) ir paredzēts, ka persona var iegūt augstāko izglītību (vai iestāties noteiktajā augstākās izglītības posmā), pierādot, ka viņam ir tās zināšanas un prasmes, kas ir iekļautas izglītības standartā. Procedūras tiks iekļautas attiecināšanas procesa 2.fāzē, jo Augstākās izglītības likuma projekts, kas tika iesniegts valdībai 2006.gadā un paredz ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju vērtēšanas mehānismu, joprojām nav apstiprināts parlamentā.

Augstākajā izglītībā tiek lietoti kredītpunkti, kas Latvijā definēti kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot ECTS kredītpunktus, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1,5. Sīkāk 4.5 sadaļā.

4. Procedūras, pēc kurām tiek veikta kvalifikāciju iekļaušana NKI vai kvalifikāciju sistēmā vai kuras izmanto, lai aprakstītu kvalifikācijas vietu valsts kvalifikāciju sistēmā, ir caurskatāmas.

Lai attiecināšanas process un nacionālo kvalifikāciju pilnveide tiktu veikta secīgi un jēgpilni, Latvijā plānots to veikt vairākās fāzēs.

I fāze 2009-2011

Latvijas esošās formālās izglītības sistēmas attiecināšana pret EKI mūžizglītībai un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru.

Latvijas izglītības sistēmas attiecināšana pret EKI mūžizglītībai un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūru tika uzsākta 2009.gadā, process bija caurspīdīgs, iesaistot diskusijās visas galvenās iestādes. Process sastāvēja no sekojošām aktivitātēm:

1. IZM darba grupas izveide;
2. Darba grupu izveide nacionālo kvalifikāciju līmeņu aprakstu sagatavošanai;
3. MK noteikumu sagatavošana un apstiprināšana;
4. Konsultatīvā konference;
5. Pašvērtējuma ziņojuma sagatavošana;
6. Pašvērtējuma ziņojuma apspriešana.

IZM 2009.gada 28. septembrī izveidoja darba grupu (skatīt 2. pielikumu) Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par EKI izveidošanu mūžizglītībai (23.04.2008.). Šī darba grupa lielākoties veica uzraudzības funkcijas, izskatot un apstiprinot ekspertu sagatavotos materiālus.

Lai sagatavotu nacionālos izglītības līmeņu aprakstus, AIC un IZM Politikas koordinācijas departaments piesaistīja ekspertus no Valsts izglītības satura centra, kuri, balstoties uz valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un mācību priekšmetu standartiem, izstrādāja izglītības līmeņu aprakstus:

- Vispārējā vidējā izglītībā;
- Vispārējā pamatizglītībā;
- Profesionālā pamatizglītībā;
- Profesionālajā vidējā izglītībā;
- Arodizglītībā.

2009.gadā Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa (2009) sagatavoja izglītības līmeņa aprakstus visām Boloņas ciklu kvalifikācijām. Grupas sastāvs ir iekļauts 4. pielikumā.

2011.gada 14. februārī tika rīkota nacionālā konference – diskusija par Latvijas sistēmas attiecināšanu pret EKI, kurā piedalījās pārstāvji no ministrijām, valsts aģentūrām, izglītības vadības iestādēm, izglītības iestādēm, darba devēju organizācijām, arodbiedrībām, kā arī no citām ar izglītību saistītām organizācijām.

Informāciju par attiecināšanas procesu, kā arī iespēju paust savu viedokli un ierosināt uzlabojumus nodrošina Latvijas NKP tīmekļa vietne (<http://nki-latvija.lv>).

II fāze 2013-2015

Pašvērtējuma ziņojuma pārskatīšana, balstoties uz jauno Profesionālās izglītības likumu, Augstākās izglītības likumu un ESF projekta (2010-2013) „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” rezultātiem.

MK apstiprinātajā izglītības politikas plānošanas dokumentā – koncepcijā „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (apstiprināta ar MK 2009.gada 16. septembra rīkojumu Nr.629) – paredzētā nacionālās kvalifikāciju sistēmas profesionālajai izglītībai izveide ir jautājums, par kuru ir panākta valsts un sociālo partneru vienošanās pirms jaunā Profesionālās izglītības likuma izstrādes. Vienošanās noteica, ka tiks veidota nacionālās kvalifikāciju sistēma, kas ietvertu 8 profesionālās kvalifikācijas līmeņus atbilstoši EKI.

No koncepcijas izriet, ka tiks laika gaitā veidotas sektorālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, jo EKI līmeņi ļauj veidot kvalifikāciju struktūras nozarē. Saskaņā ar koncepciju Latvijas Darba devēju konfederācija sadarbībā ar Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību izveido Nozaru ekspertu padomes, kuru sastāvā ir pārstāvji no

visām profesionālajām asociācijām un nozaru amatniecības biedrībām. Nozaru ekspertu padomes izstrādās nozaru kvalifikāciju struktūras atbilstoši nacionālajai kvalifikāciju sistēmai. Lai nodrošinātu uzdevuma izpildi, Nozaru ekspertu padomes:

1. Organizēs nozarei nepieciešamo kompetenču un prasmju izpēti, izvērtēšanu un izstrādās nozares kvalifikāciju struktūras atbilstoši nacionālajai kvalifikāciju sistēmai, sniegs priekšlikumus par nozarei nepieciešamajām pamatprofesijām un atbilstošajām specializācijām;
2. Organizēs nozares profesiju standartu izstrādi un aktualizāciju.

ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” ieviešanas laiks ir no 2010.gada beigām **līdz 2013.gada 31. decembrim**. Projekta mērķis ir profesionālās izglītības kvalitātes un efektivitātes uzlabošana atbilstoši tautsaimniecības nozaru attīstības vajadzībām, izveidojot arī nozaru kvalifikāciju sistēmu. Projektā tiks atbalstīta nozaru ekspertu padomju izveide un to darbības nodrošināšana; kompetenču un prasmju izpēte tautsaimniecības nozarēs izglītības pasūtījuma veikšanai; nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide; nozares pamatprofesiju standartu izstrāde vai pilnveide; saistīto pamatprofesiju un specializāciju kvalifikācijas pamatprasību izstrāde; moduļu pieejas ieviešana profesionālās izglītības programmu izstrādē vai pilnveidē pamatprofesiju, saistīto profesiju un specializāciju apguvei, t.sk. profesionālajās tālākizglītības programmās; eksaminācijas uzlabošana; ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanas un atzīšanas sistēmas aprobācija.

Saskaņā ar MK 2010.gada 11. augusta rīkojumu Nr.469 „Grozījums Ministru kabineta rīkojumā (16.09.2009.) Nr.629 „Par koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā””, IZM jāizstrādā un izglītības un zinātnes ministram jāiesniedz noteiktā kārtībā MK jaunais Profesionālās izglītības likuma projekts līdz **2012.gada 1. augustam**.

5. Izglītības valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēma(-as) attiecas uz NKI vai kvalifikāciju sistēmu, un ir saskaņota(-s) ar attiecīgajiem Eiropas principiem un vadlīnijām.

Izglītības valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēma attiecas uz visu formālo izglītības sistēmu. Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs, Augstākās izglītības padome un Izglītības kvalitātes valsts dienests savā darbībā balstās uz Eiropas principiem un vadlīnijām. AIKNC pārstāv Latviju starptautiskajās nacionālo kvalitātes novērtēšanu nodrošinošo organizāciju apvienībās: ENQA kā šīs asociācijas biedra kandidāts, INQAAHE, CEEN, EQANIE, kā arī EAQAN.

Licencējot izglītības programmas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta eksperti vērtē izglītības programmu atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem, profesiju klasifikatoram, kā arī citiem izglītības saturu un izglītības procesu regulējošo normatīvo aktu prasībām, t.sk. pārliecinoties, vai izglītības programmu paredzamais saturs ļaus skolēniem/audzēkņiem iegūt nepieciešamas zināšanas, prasmes un kompetences.

Akreditācijas procesā akreditācijas eksperti vērtē izglītības programmas īstenošanas atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un profesiju klasifikatoram, kā arī mācību priekšmetu programmu atbilstību mācību priekšmetu standartiem, īpašu uzmanību veltot izglītības programmu mērķu, uzdevumu atbilstības vērtēšanai. Tādējādi akreditācijas procesā ir iespējams gūt pārliecību, kā izglītības iestāde nodrošina skolēniem/audzēkņiem iespējas iegūt nepieciešamās un standartos noteiktās, darba tirgus un nozarei atbilstošās zināšanas, prasmes un kompetences. Vienlaicīgi akreditācijas procesā tiek pievērsta uzmanība izglītības programmas saturu un rezultātu atbilstībai attiecīgajam kvalifikācijas līmeņa aprakstam.

6. Attiecināšanas process ietver vienošanos ar svarīgajām kvalitātes nodrošināšanas iestādēm.

IZM darba grupā Latvijas izglītības sistēmas piesaistei EKI (skatīt 2 pielikumu) tika iesaistītas visas svarīgākās kvalitātes nodrošināšanas iestādes, kuras aktīvi iesaistījās attiecināšanas procesā un ir minētas zemāk:

- Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs – nodibinājums, kas organizē kvalitātes vērtēšanu augstākajā izglītībā;
- Augstākās izglītības padome – iestāde, kas pārrauga augstākās izglītības kvalitāti;
- Izglītības kvalitātes valsts dienests – iestāde, kas pārrauga pamata, vidējās un profesionālās izglītības kvalitāti, kā arī nodrošina valsts uzraudzību izglītībā.

7. Attiecināšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.

Attiecināšanas procesā starptautiskie eksperti tika iesaistīti vairākos tā posmos.

- 1) Konsultāciju process – nacionālā konferencē savas valsts kvalifikāciju ietvarstruktūras modeli prezentēja un ar savu pieredzi attiecināšanas procesā piedalījās trīs eksperti:
 - Karita Blomkvista (*Carita Blomkvist*) – Somijas Nacionālā izglītības pārvalde;
 - Olavs Arna (*Olav Aarna*) – Igaunijas Kvalifikāciju pārvalde;
 - Šons O'Reilijs (*Sean O'Reilly*) – Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde.
- 2) Pašvērtējuma ziņojuma apspriešanā arī piedalījās trīs eksperti:

- Šons O'Reilijs (*Sean O'Reilly*) – Īrijas Nacionālā kvalifikāciju pārvalde;
- Kulli All (*Kulli All*) – Igaunijas Izglītības un zinātnes ministrija;
- Luka Lantero (*Luca Lantero*) – Itālijas ENIC-NARIC Centrs.

Izvēloties starptautiskos ekspertus, tika ņemti vērā sekojoši kritēriji:

- Pieredze NKI izveidošanā un ieviešanā;
- Zināšanas izglītības jomā;
- Zināšanas par Latvijas izglītības sistēmu.

Izvēlētie eksperti pa vienam pārstāvēja šādas izglītības jomas:

- Profesionālā izglītība;
- Augstākā izglītība;
- Visa ietvarstruktūra.

Tika ņemts arī ekspertu pārstāvētu valstu ģeogrāfiskais pārklājums:

- Viens eksperts no kaimiņvalsts;
- Viens eksperts no valsts ar līdzīgām izglītības iezīmēm;
- Viens eksperts no valsts, kas nav kaimiņvalsts.

Starptautisko ekspertu uzdevumi bija sekojoši:

- Dalīties ar savu pieredzi konferencēs un sanāksmēs;
- Sniegt komentārus par pašvērtējuma ziņojumu;
- Piedalīties diskusijās ar Latvijas kompetentajām iestādēm.

Saskaņā ar konferenču dalībnieku atsauksmēm, sociālie partneri augstu novērtēja starptautisko ekspertu iesaistīšanos attiecināšanas procesā.

8. Kompetentai valsts iestādei vai iestādēm ir jāapstiprina NKI vai kvalifikāciju sistēmas attiecināšana pret EKI. Kompetentā valsts iestāde, iekļaujot NKP, publicē vienu visaptverošu ziņojumu, kurā aprakstīta attiecināšana un pierādījumi par to, kā arī atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem.

Pašvērtējuma ziņojums ir sagatavots un pieejams Izglītības un zinātnes ministrijas mājas lapā (www.izm.gov.lv) un Latvijas nacionālā koordinācijas punkta mājas lapā (<http://nki-latvija.lv>).

9. Oficiālā EKI platforma uztur publisku sarakstu ar dalībvalstīm, kas ir apstiprinājušas, ka ir pabeigušas attiecināšanas procesu, iekļaujot saites uz pabeigtiem attiecināšanas ziņojumiem

Latvijas Nacionālais koordinācijas punkts ir izveidojis mājas lapu (<http://nki-latvija.lv> vai <http://ngf-latvia.lv>), kurā tiks uzturēta informācija par attiecināšanas procesu un tiks ievietots pašvērtējuma ziņojums.

10. Pēc attiecināšanas procesa un saskaņā ar lēmumā³² minētajiem termiņiem visās jaunajās kvalifikāciju apliecībās, diplomos un Europass dokumentos, ko izdod kompetentās iestādes, ir jābūt skaidri norādītai atsaucei, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikācijas sistēmas, uz atbilstīgo EKI līmeni.

Latvijā ir sagatavoti un 2010.gada oktobrī apstiprināti grozījumi MK noteikumos (2.12.2008.) Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (skatīt 9. pielikumu). Šajos noteikumos tabula par Latvijas izglītības programmām tika papildināta ar aili, attiecinot katru izglītības programmu pret atbilstošo EKI līmeni. Visas iestādes, kas izdod izglītības dokumentus Latvijā, varēs izmantot šos noteikumus, lai precīzi atspoguļotu atbilstīgo EKI līmeni. EKI līmeņus ir paredzēts atspoguļot Latvijas izglītības dokumentos 2. attiecināšanas procesa fāzē. Eiropas Parlamenta un padomes ieteikums (28.04.2008.) par EKI izveidošanu mūžizglītībai ir ierosinājis virkni izglītības reformu Latvijā. Lai nodrošinātu, ka Latvijas iedzīvotājiem norāde uz EKI izglītības dokumentos tiktu atspoguļota pareizi, izmaiņas izglītības dokumentos ir paredzēts ieviest pēc Augstskolu likuma apstiprināšanas parlamentā, kā arī pēc jaunā Profesionālās izglītības likuma izstrādes un apstiprināšanas.

11.2 Boloņas procesa kritēriji

Kritēriji, pēc kuriem nosaka, vai nacionālā ietvarstruktūra augstākajā izglītībā ir savietojama ar EAIT ietvarstruktūru, ir sekojoši:

- Nacionālā ietvarstruktūra uzskatāmi balstās uz studiju rezultātiem un kvalifikācijas saistās ar ECTS kredītpunktiem vai ECTS pielīdzināmiem kredītpunktiem;
- Procedūras, saskaņā ar kurām kvalifikācijas tiek ietvertas nacionālajā ietvarstruktūrā, ir caurskatāmas;
- Nacionālā ietvarstruktūra un tās atbilstība EAIT ietvarstruktūrai ir atspoguļota visos diploma pielikumos;
- Pastāv skaidra un uzskatāma nacionālo kvalifikāciju saistība ar ciklu deskriptoriem EAIT ietvarstruktūrā;
- Kvalifikāciju ietvarstruktūrā iesaistīto pušu atbildība ir skaidri definēta un publicēta.

³² Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2008.gada 23. aprīlis) par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai.

11.2.1 Diploma pielikums

Latvijā ir sekmīgi ieviests diploma pielikums. Vairākas augstskolas uzsāka izsniegt diploma pielikumus jau kopš 1999.gada. Kopš 2004.gada diploma pielikums ir obligāts gan latviešu, gan angļu valodā. Šobrīd diploma pielikuma saturu un izsniegšanu regulē MK noteikumi (02.10.2007.) Nr.656 „Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti augstāko izglītību apliecinoši izglītības dokumenti”.

Diploma pielikums atbilst Eiropas Komisijas, Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO/CEPES) izveidotajam paraugam. Pielikums sagatavots, lai sniegtu objektīvu informāciju un nodrošinātu kvalifikāciju apliecinošu dokumentu akadēmisku un profesionālu atzīšanu.

Diploma pielikumā ir iekļautas ziņas par diplomā minētās personas sekmīgi pabeigto studiju būtību, līmeni, kontekstu, saturu un statusu. Tajā neiekļauj norādes par kvalifikācijas novērtējumu un līdztvērtību, kā arī ieteikumus tās atzīšanai. Informāciju sniedz visās astoņās diploma pielikuma sadaļās. Ja kādā sadaļā informāciju nesniedz, norāda iemeslu.

11.2.2 Kredītpunktu lietošana

Kredītpunkts Latvijā definēts kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot Eiropas Kredītu pārnese sistēmas (ECTS) punktus, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1,5.

11.2.3 Boloņas trīs ciklu kvalifikācijas

Boloņas process Latvijā turpina jau 1980.-to gadu beigās un 1990.-to gadu sākumā aizsāktās augstākās izglītības reformas. Augstākās izglītības reformas Latvijā zināmā veidā skāra vairumu Boloņas deklarācijas aspektu jau pirms pašas deklarācijas parakstīšanas³³. Jau 1991.gada Izglītības likums paredzēja bakalaura un maģistra programmu ieviešanu. Šobrīd Latvijas augstskolas praktiski piedāvā Boloņas trīs ciklu programmas. **Pilnīgu pāreju uz Boloņas trīs ciklu kvalifikācijām paredz sagatavotais Augstākās izglītības likuma projekts, kas vēl nav apstiprināts parlamentā** un kas noteiktu augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūru.

Latvijas augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūras mērķis ir nodrošināt Latvijā iegūstamo kvalifikāciju līmeņu saskaņotību, izprotamību un salīdzināmību EAIT, tādējādi veicinot Latvijā piešķirto kvalifikāciju starptautisku atzīšanu. Augstākās

³³ Latvija Boloņas procesā. Latvijas Rektoru Padome, Akadēmiskās Informācijas centrs. Andrejs Rauhvargers. Rīga, 2003.

izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūra nosaka studijās iegūstamo kvalifikāciju līmeņus, nepieciešamo studiju darba apjomu ECTS kredītpunktos un iegūstamos studiju rezultātus. Augstākās izglītības programmas var veidot studiju moduļi, studiju kursi, prakses un gala pārbaudījumi.

Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā tiks iekļauti 3 studiju cikli:

- 1) Pirmā cikla studijas (pamatstudijas), kuras noslēdzas ar bakalaura grādu;
- 2) Otrā cikla studijas, kuras noslēdzas ar maģistra grādu;
- 3) Trešā cikla studijas, kuras noslēdzas ar doktora grādu.

Sīkāk par pašlaik studijās iegūstamajiem grādiem un profesionālajām kvalifikācijām skatīt 4.5. nodaļu.

Plānots, ka studijas īsā cikla augstākās izglītības kvalifikācijas iegūšanai ir pirmā cikla daļa. Pēc īsā cikla augstākās izglītības kvalifikācijas diploma iegūšanas personai ir iespējams turpināt izglītību bakalaura programmā vēlākajos posmos cikla pabeigšanai. Absolvējot augstākās izglītības programmas ārsta, zobārsta, farmaceita un veterinārārsta izglītības iegūšanai, tiek piešķirts otrā cikla noslēguma grāds.

Studiju turpināšana nākamajā ciklā iespējama pēc iepriekšējā cikla noslēgumam atbilstošā grāda saņemšanas. Katra augstākās izglītības programma (izņemot doktora programmas) paredz izglītības turpināšanas iespējas nākamajā ciklā vai cikla pabeigšanu.

Ja augstākās izglītības programmas apguves rezultātā tiek iegūts zināšanu, iemaņu un attieksmju kopums, kas nepieciešams profesijas standarta prasību vai nodarbinātības nosacījumu izpildei noteiktā profesionālās darbības jomā, absolventiem izsniegtajā diplomā tiek ierakstīts atbilstošās profesijas nosaukums.

Augstākās izglītības programmu apjoms ir izteikts iegūstamo ECTS kredītpunktos skaitā:

- Īsā cikla augstākās izglītības kvalifikācijas programmas – 120-180 ECTS (ne mazāks kā divi akadēmiskie gadi); īsā cikla augstākās izglītības kvalifikāciju piešķir attiecīgajā profesionālās darbības jomā.
- Bakalaura programmas – 180-240 ECTS (ne mazāks kā trīs akadēmiskie gadi); par sekmīgi apgūtu bakalaura programmu iegūst bakalaura grādu, kuru . piešķir zinātnes nozarē, starpnozarē vai profesionālās darbības jomā.
- Maģistra programmas – 60-120 ECTS, ievērojot to, ka kopējais studiju apjoms augstākās izglītības programmās, lai varētu pretendēt uz maģistra grādu, ir vismaz 300 ECTS, no tiem vismaz 60 ECTS kredītpunktu maģistra programmā; par sekmīgi apgūtu maģistra programmu piešķir maģistra grādu.
- Doktora programmas – 180-288 ECTS.

11.2.4 Pirms Boloņas kvalifikāciju pielīdzināšana Boloņas procesa kvalifikācijām

Eiropas Komisijas NARIC projekta³⁴ ietvaros 2010.gadā tika sagatavoti ieteikumi iepriekš iegūtas izglītības pielīdzināšanai Boloņas cikla kvalifikācijām Latvijā.

Minētie ieteikumi attiecās uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina Latvijas Republikas vai PSRS valsts atzīti izglītības dokumenti un uz augstākās izglītības kvalifikācijām, kas izsniegtas Latvijas Republikā pēc 1991.gada 20. augusta. Šie ieteikumi neattiecas uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina PSRS iekšlietu ministrijas un militāro (aizsardzības ministrijas) augstākās izglītības iestāžu izsniegtie izglītības dokumenti. Šajā gadījumā lēmumu par konkrētās augstākās izglītības kvalifikācijas pielīdzināšanu pieņem augstskola, kurā kvalifikācijas īpašnieks vēlas turpināt studijas, vai darba devējs. Turklāt, tie neattiecas uz augstākās izglītības kvalifikācijām, ko apliecina PSKP un VLKJS izglītības iestāžu izdotie izglītības dokumenti. Šie dokumenti tiek pielīdzināti neformālās izglītības dokumentiem.

Ieteikumi augstākās izglītības kvalifikāciju, kas iegūtas PSRS izglītības sistēmā pielīdzināšanai, ir sekojoši:

1. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS augstākās izglītības iestādē un ko apliecina diploms ar piešķirtu augstāko profesionālo kvalifikāciju, tiek pielīdzināta bakalaura grādam, ja minimālais studiju ilgums pilna laika studijās (klātienē) ir tsāks par pieciem gadiem.
2. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS augstākās izglītības iestādē un ko apliecina diploms ar piešķirtu augstāko profesionālo kvalifikāciju, tiek pielīdzināta maģistra grādam, ja minimālais studiju ilgums pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un vairāk.
3. Kvalifikācija, kas iegūta PSRS un ko apliecina kāds no nosauktajiem Augstākās atestācijas komitejas izsniegtajiem dokumentiem, tiek pielīdzināta doktora grādam:
 - 1) Zinātņu kandidāta diploms (*Kandidat nauk*)
 - 2) Doktora diploms (*Doktor nauk*)

³⁴ Eiropas Komisijas NARIC projekts 2010-0064/001-001 „RPFL-recognition of prior formal learning with emphasis on older qualifications”, Akadēmiskās informācijas centrs, 2010.

Ieteikumi Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūtu kvalifikāciju pielīdzināšanai ir sekojoši:

1. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla bakalaura grādam:
 - 1) Bakalaura diploms, ja pilna laika studiju ilgums ir mazāk nekā pieci gadi;
 - 2) Augstskolas diploms vai augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija, ja minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir īsāks par pieciem gadiem;
 - 3) Augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija pēc bakalaura grāda vai augstākās profesionālās kvalifikācijas ieguves, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir īsāks par pieciem gadiem.
 - 4) Profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar piešķirtu profesionālo bakalaura grādu, ja pilna laika studiju ilgums ir mazāk nekā pieci gadi.
2. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta kvalifikācija, ko apliecina kāds no zemāk nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla maģistra grādam:
 - 1) Maģistra diploms;
 - 2) Augstskolas diploms vai augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija, ja minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās ir pieci gadi un ilgāk;
 - 3) Augstākās profesionālās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) vai profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms), ar kuru piešķirta profesionālā kvalifikācija pēc bakalaura grāda vai augstākās profesionālās kvalifikācijas ieguves, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un ilgāk.

- 4) Profesionālās augstākās izglītības diploms (augstākās profesionālās kvalifikācijas diploms) ar piešķirtu profesionālo maģistra grādu, ja kopējais minimālais studiju ilgums tās ieguvei pilna laika studijās (klātienē) ir pieci gadi un ilgāk..
3. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma Boloņas cikla doktora grādam:
 - 1) Doktora diploms;
 - 2) Habilitētā doktora diploms.
4. Latvijas Republikas izglītības sistēmā iegūta kvalifikācija, ko apliecina kāds no nosauktajiem izglītības dokumentiem, ir pielīdzināma šā cikla kvalifikācijai:
 - 1) Diploms par pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību;
 - 2) Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms.

Pielikumi

1. Pielikums. Latvijas izglītības sistēmā lietotā terminoloģija

Terminu skaidrojumiem izmantotas definīcijas no Profesionālās izglītības likuma (1999), Izglītības likuma (1998), Augstskolu likuma (1995), IZM koncepcijas „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (2009).

- **arodizglītība** – sākotnējā profesionālā izglītība, kas personām bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma dod iespēju iegūt pirmā vai otrā līmeņa sākotnējo profesionālo kvalifikāciju;
- **augstākā izglītība** – izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā pamatota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, kā arī sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai;
- **formālā izglītība** – noteiktas izglītības pakāpes ietvaros organizēta izglītības programmas apguve, kuru apliecina valsts atzīts izglītību vai izglītību un sākotnējo profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments;
- **centralizēts eksāmens** – pēc īpašas metodikas izveidots un pēc vienotas kārtības valsts mērogā organizēts eksāmens skolēnu/audzēkņu mācību sasniegumu novērtēšanai atsevišķos mācību priekšmetos pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpes noslēgumā;
- **izglītības iestādes akreditācija** – tiesību iegūšana izglītības iestādei izsniegt valsts atzītus izglītības dokumentus par izglītības iestādē īstenoto izglītības programmu apguvi;
- **izglītības pakāpe** – nobeigts izglītības posms, kas ietver organizētu un secīgi īstenotu izglītības ieguvu;
- **kredītpunkts** – studiju uzskaites vienība, kas atbilst studējošā 40 akadēmisko stundu darba apjomam (vienai studiju nedēļai), kurā līdz 50 procentiem stundu paredzēts kontaktstundām;
- **neformālā izglītība** – ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība;
- **neformālās izglītības atzīšana** – ārpus formālās izglītības apgūtu noteiktai profesijai atbilstošu profesionālo kompetenču novērtēšana un dokumentāri apstiprināta novērtējuma izsniegšana;

- **pamatizglītība** – izglītības pakāpe, kurā notiek sagatavošanās izglītībai vidējā pakāpē vai profesionālajai darbībai, sabiedrības un cilvēka individuālajā dzīvē nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguve, vērtīborientācijas veidošanās un iesaiste sabiedrības dzīvē;
- **profesija** – fiziskās personas nodarbošanās veids preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu sfērā, arī izglītībā, kultūrā un mākslā, kam nepieciešama noteikta sistematizēta teorētiska un praktiska sagatavotība;
- **profesionālā izglītība** – praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei;
- **profesionālā pilnveide** – profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes.
- **profesionālā tālākizglītība** – profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju;
- **profesionālās ievirzes izglītība** – sistematizēta zināšanu, prasmju un kompetenču apguve mākslas, kultūras vai sporta jomā līdztekus pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpei;
- **profesionālās kompetences** – profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības raksturojums noteiktā darba situācijā;
- **valsts izglītības standarts** – dokuments, kas atbilstoši izglītības pakāpei un veidam nosaka izglītības programmu galvenos mērķus un uzdevumus, izglītības obligāto pamatsaturu, iegūtās izglītības vērtēšanas pamatkritērijus un vispārējo kārtību;
- **vidējā izglītība** – izglītības pakāpe, kurā notiek daudzpusīga personības pilnveide, mērķtiecīga un padziļināta izaugsme apzināti izraudzītā vispārējās vai profesionālās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās izglītības virzienā, sagatavošanās studijām augstākajā izglītības pakāpē vai profesionālajai darbībai, iesaiste sabiedrības dzīvē;
- **speciālā izglītība** – personām ar speciālām vajadzībām un veselības traucējumiem vai arī speciālām vajadzībām vai veselības traucējumiem adaptēta vispārējā un profesionālā izglītība.

2. Pielikums. Attiecināšanas procesa darba grupa

IZM rīkojums par darba grupas izveidi Nr. 405 28.09.2009, Latvijas kvalifikāciju sistēmas piesaistei EKI atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam (2008.gada 23.aprīlis) par EKI izveidošanu mūžizglītībai, paredz izveidot darba grupu šādā sastāvā:

1.	Darba grupas vadītāja K.Vāgnere, IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos
2.	Darba grupas vadītājas vietniece D.Ratniece, IZM Politikas koordinācijas departamenta direktore
Darba grupas locekļi:	
3.	R.Ančupāne, Valsts izglītības satura centra Valsts pārbaudījumu sagatavošanas nodaļas vadītājas vietniece
4.	O.Baškere, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste vispārējās izglītības jautājumos
5.	I.Brante, IZM Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta direktora vietniece, Izglītības iestāžu pārvaldības nodaļas vadītāja
6.	J.Dzelme, Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra valdes priekšsēdētājs
7.	K.Kazāks, Latvijas Amatniecības kameras pārstāvis
8.	O.Kokāne, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece izglītības un kultūras jautājumos
9.	V.Krupskis, Olaines Mehānikas un tehnoloģijas koledžas direktors
10.	D.Kulšs, IZM Politikas koordinācijas departamenta direktores vietnieks, Mūžizglītības attīstības nodaļas vadītājs
11.	R.Leimane, Valsts izglītības satura centra Profesionālās izglītības satura nodrošinājuma nodaļas vecākā referente
12.	S.Ozoliņa, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības eksperte sociālajos un nodarbinātības jautājumos
13.	B.Ramiņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
14.	A.Rauhvargers, Latvijas Rektoru padomes ģenerālsekretārs
15.	I. Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja
16.	M. Skudra, Latvijas Darba devēju konfederācijas izglītības un nodarbinātības eksperts
17.	M.Strads, IZM Augstākās izglītības departamenta Augstākās izglītības politikas nodaļas juriskonsults
18.	K.Strūberga, Izglītības kvalitātes valsts dienesta Kvalitātes novērtēšanas departamenta direktore
19.	G.Šmaukstele, IZM Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta Profesionālās izglītības nodaļas vadītāja
20.	J.Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
21.	I.Zvīdriņa, Labklājības ministrijas Darba departamenta Darba tirgus politikas nodaļas vadītāja. Prombūtnes laikā viņu aizvieto Labklājības ministrijas Darba departamenta Darba tirgus politikas nodaļas vecākā referente Valda Vilcāne
22.	D.Papāns, IZM Politikas koordinācijas departamenta Mūžizglītības attīstības nodaļas juriskonsults

3. Pielikums. Izglītības un zinātnes ministrijas dibinātā Boloņas procesa darba grupa

1.	Darba grupas vadītāja Kristīne Vāgnere, IZM valsts sekretāra vietniece nozares politikas jautājumos
Darba grupas locekļi:	
2.	Baiba Ramaņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
3.	Jānis Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
4.	Andrejs Rauhvargers, Rektoru Padomes ģenerālsekretārs
5.	Gita Rēvalde, IZM Augstākās izglītības departamenta direktore
6.	Ilze Trapenciēre, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste augstākās izglītības un zinātnes jautājumos (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība)
7.	Inese Cvetkova, Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijas izpilddirektore (Latvijas Darba devēju konfederācija)
8.	Elmārs Beķeris, Rīgas Tehniskā universitāte
9.	Dzintra Prikule, Akadēmisko programmu aģentūras Augstākās izglītības programmu nodaļas vadītāja
10.	Inga Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja

4. Pielikums. Latvijas Rektoru padomes izveidotā darba grupa

1.	Darba grupas vadītājs Andrejs Rauhvargers, Latvijas Rektoru padomes ģenerālsekretārs
Darba grupas locekļi:	
2.	Baiba Ramiņa, Akadēmiskās informācijas centra direktore
3.	Jānis Vētra, Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs
4.	Gita Rēvalde, IZM Augstākās izglītības departamenta direktore
5.	Māris Strads, IZM Augstākās izglītības departamenta Augstākās izglītības politikas nodaļas juriskonsults
6.	Jevgēņijs Kopitovs, Transporta un sakaru institūta rektors
7.	Vija Daukšte, Vidzemes augstskolas rektore
8.	Uldis Sukovskis, Rīgas Tehniskā universitāte
9.	Ilona Kiukucāne, Latvijas Darba devēju konfederācijas izglītības un nodarbinātības eksperts
10.	Ilze Trapenciēre, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības izpildbiroja speciāliste augstākās izglītības un zinātnes jautājumos (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība)
11.	Inga Saknīte, Latvijas studentu apvienības akadēmiskā virziena vadītāja

5. Pielikums. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

Ministru kabineta noteikumi Nr.1027

Rīgā 2006.gada 19.decembrī (prot. Nr.68 10.§)

Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu un Vispārējās izglītības likuma 4.panta 11.punktu

[...]

II. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

1. Pamatizglītības programmu galvenie mērķi ir šādi:

- 1) nodrošināt skolēnu ar sabiedriskajai un personiskajai dzīvei nepieciešamajām pamatzināšanām un pamatprasmēm;
- 2) radīt pamatu skolēna turpmākajai izglītībai;
- 3) veicināt skolēna harmonisku veidošanos un attīstību;
- 4) sekmēt skolēna atbildīgu attieksmi pret sevi, ģimeni, sabiedrību, apkārtējo vidi un valsti.

2. Pamatizglītības programmu galvenie uzdevumi ir šādi:

- 1) veidot priekšstatu un sapratni par galvenajiem dabas, sociālajiem un ilgtspējīgas attīstības procesiem, morāles un ētikas vērtībām;
- 2) nodrošināt valodas un matemātikas pamatzināšanu un pamatprasmju apguves iespēju;
- 3) nodrošināt iespēju apgūt mācīšanās pamatprasmes un informācijas tehnoloģiju izmantošanas pamatiemaņas;
- 4) nodrošināt iespēju apgūt Latvijas pilsonim nepieciešamās zināšanas un demokrātijas vērtības;
- 5) nodrošināt iespēju gūt radošās darbības pieredzi;
- 6) veidot pamatpriekšstatu par Latvijas, Eiropas un pasaules kultūras mantojumu;
- 7) izkopt saskarsmes un sadarbības spējas.

Ministru prezidents A.Kalvītis

Izglītības un zinātnes ministre B.Rīvža

Izglītības jomām raksturīgie mācību priekšmeti, galvenie uzdevumi, izglītošanas aspekti un vispārīgais saturs

1. Izglītības jomām raksturīgie mācību priekšmeti un galvenie uzdevumi

Nr. p.k.	Izglītības joma	Mācību priekšmeti	Galvenie uzdevumi
1.1.	Tehnoloģiju un zinātņu pamati	Matemātika Dabaszinības Fizika Ķīmija Bioloģija Ģeogrāfija Informātika	Nodrošināt iespēju apgūt pamatzināšanas par matemātikas un dabaszinātņu likumsakarībām, informācijas tehnoloģiju izmantošanas iespējām, veicinot dabas vienotības izpratni. Veicināt pētniecības darba pamatu apguvi, vērojot parādības un procesus dabā, izmantojot matemātiskos modeļus un informācijas tehnoloģijas. Attīstīt izpratni par saistību starp matemātikas un dabaszinātņu sasniegumiem, tehnoloģijām, cilvēka ikdienas dzīvi, saimniecisko darbību un vidi, radot nepieciešamību rūpēties par vides un veselības saglabāšanu. Attīstīt daudzveidīgu mācību pieredzi.
1.2.	Valoda	Latviešu valoda Latviešu valoda un literatūra (mazākumtautību izglītības programmās) Mazākumtautības valoda (mazākumtautību izglītības programmās) Svešvaloda	Veidot valodas kompetenci, tas ir, saprast runātā un rakstītā teksta domu; radoši izteikt savas domas rakstos un runā. Pilnveidot zināšanas par valodas sistēmu, tās likumsakarībām un īpatnībām. Izkopt valodas un saskarsmes kultūru. Mācīt uztvert valodu kā cilvēces un nacionālās kultūras sastāvdaļu un veidot personisku atbildību par savas valodas kultūru. Pilnveidot patstāvīgas mācīšanās prasmes.
1.3.	Māksla	Literatūra Mūzika Vizuālā māksla	Iepazīstināt ar dažādām mākslinieciskās izteiksmes formām. Rosināt izteikt sevi radošajos darbos, piedalīties mākslinieciskajā darbībā (piemēram, dziedāt, spēlēt, zīmēt, veidot, rakstīt), attīstīt mākslas darba uztveri. Iepazīstināt ar mākslas pasaules daudzveidību. Pilnveidot mācīšanās prasmes.
1.4.	Cilvēks un sabiedrība	Latvijas un pasaules vēsture Sociālās zinības Mājturība un tehnoloģijas Sports Ētika Kristīgā mācība	Veidot izpratni par cilvēka garīgās un fiziskās attīstības un pilsoniskuma vispārējiem nosacījumiem. Pilnveidot izpratni par sabiedrības uzbūvi un attīstību. Pilnveidot izpratni par ilgtspējīgu attīstību. Attīstīt pieredzi patstāvīgi, radoši un argumentēti interpretēt pagātnes un mūsdienu notikumus. Veidot saskarsmes un sadarbības prasmes. Sekmēt pozitīvu un aktīvu attieksmi pret dzīvi sabiedrībā un attīstīt demokrātiskas pilsoniskas līdzdalības prasmes. Pilnveidot patstāvīgas mācīšanās prasmes.

2. Izglītības jomās ietvertie izglītošanas aspekti un to vispārīgais saturs

Nr. p.k.	Izglītošanas aspekti	Vispārīgais saturs
2.1.	Pašizpaušmes un radošais aspekts	Radošās darbības pieredze. Patstāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības. Atjautības, iztēles kopšana. Iespēja nodarboties ar māksliniecisko jaunradi, sportu.
2.2.	Anaītiski kritiskais aspekts	Intelektuālās darbības pieredze - patstāvīga, loģiska, bez pretrunām, motivēta, kritiska un produktīva domāšana. Prasme formulēt un pamatot savu viedokli. Pagātnes, tagadnes un nākotnes saikne.
2.3.	Morālais un estētiskais aspekts	Izpratne par jēdzieniem, kas saistīti ar cilvēku savstarpējo saskarsmi - taisnīgums, cieņa, vienlīdzība, godīgums, uzticamība, atbildība, savaldība, izpalīdzība, iejūtība, laipnība. Izpratne par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību. Pozitīva attieksme pret kultūras mantojumu.
2.4.	Sadarbības aspekts	Prasme sadarboties, strādāt komandā. Prasme uzklaustīt un respektēt dažādus viedokļus. Prasme pieņemt lēmumu un uzņemties atbildību par tā īstenošanu. Prasme atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, ekstremālās situācijās un rūpēties par savu un citu cilvēku drošību, ja nepieciešams, meklēt palīdzību.
2.5.	Saziņas aspekts	Latviešu valodas prasme. Praktiska pieredze valodas lietošanā. Prasme sazināties (sarunāties, rakstīt, lasīt) vairākās valodās. Prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli.
2.6.	Mācīšanās un praktiskās darbības aspekts	Prasme patstāvīgi mācīties, arī plānot un organizēt mācīšanās procesu. Dažādu zināšanu un prasmju apgūšana un lietošana praktiskā darbībā. Prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību. Prasme izmantot modernās tehnoloģijas.
2.7.	Matemātiskais aspekts	Matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē (piemēram, mērīšana, aprēķināšana, salīdzināšana, ilustrēšana diagrammās, grafikos).

Izglītības un zinātnes ministre B.Rivža

6. Pielikums. Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

Ministru kabineta noteikumi Nr.715

Rīgā 2008.gada 2.septembrī (prot. Nr.61 47.§)

Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu un Vispārējās izglītības likuma 4.panta 11.punktu

[...]

II. Vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi

1. Vispārējās vidējās izglītības programmu (turpmāk – izglītības programmas) galvenie mērķi ir:
 - 1) nodrošināt skolēnu ar zināšanām un prasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, nodarbinātībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai;
 - 2) veicināt skolēna pilnveidošanos par garīgi, emocionāli un fiziski attīstītu personību un izkopt veselīga dzīvesveida paradumus;
 - 3) sekmēt skolēna sociāli aktīvu attieksmi, saglabājot un attīstot savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, kā arī pilnveidot izpratni par Latvijas Republikas Satversmē un citos tiesību aktos ietvertajiem cilvēktiesību pamatprincipiem;
 - 4) izkopt skolēna prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivēt mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei.
2. Lai nodrošinātu skolēnu ar zināšanām un prasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, nodarbinātībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai, galvenie uzdevumi ir šādi:
 - 1) sniegt attiecīgas zināšanas, attīstīt skolēna spējas un prasmes izvēlētajā vispārējās vidējās izglītības virzienā;
 - 2) radīt izpratni par sabiedrībā notiekošajiem procesiem un vēlmi līdzatbildīgi iesaistīties ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā;
 - 3) veicināt radošo un intelektuālo spēju attīstību;
 - 4) pilnveidot moderno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanas prasmes;
 - 5) veicināt skolēna konkurētspēju turpmākās izglītības apgūvē.

3. Lai veicinātu skolēna pilnveidošanos par garīgi, emocionāli un fiziski attīstītu personību un izkoptu veselīga dzīvesveida paradumus, galvenie uzdevumi ir šādi:
 - 1) pilnveidot izpratni par veselīgu dzīvesveidu, apzināties nepieciešamību rūpēties par savu fizisko attīstību, veselību un drošību;
 - 2) sekmēt dažādu kultūru iepazīšanu, kultūras vērtību un nacionālās identitātes apzināšanos;
 - 3) pilnveidojot radošās darbības pieredzi, sekmēt skolēna emocionālo un radošo spēju attīstību.
4. Lai sekmētu skolēna sociāli aktīvu attieksmi, saglabājot un attīstot savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, kā arī pilnveidotu izpratni par Latvijas Republikas Satversmē un citos tiesību aktos ietvertajiem cilvēktiesību pamatprincipiem, galvenie uzdevumi ir šādi:
 - 1) padziļināt izpratni par latviešu valodas lomu daudz kultūru sabiedrībā;
 - 2) pilnveidot latviešu valodas, mazākumtautību valodas (mazākumtautību izglītības programmās) un svešvalodu kompetences kā personības garīgās, intelektuālās attīstības un pašrealizācijas līdzekli daudz kultūru sabiedrībā;
 - 3) pilnveidot izpratni par kultūras daudzveidību Latvijas un pasaules kultūras vērtību kontekstā;
 - 4) veicināt ieinteresētību un izpratni par savu vietu sabiedrībā, Latvijas un pasaules kultūras mantojumu, atbildīgu iekļaušanos kultūrvides veidošanā, pamatojoties uz demokrātijas principiem un humānām vērtībām;
 - 5) pilnveidot izpratni par sabiedrības veidošanās sociālekonomiskajām likumsakarībām un tās struktūras daudzveidību.
5. Lai izkoptu skolēna prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivētu mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei, galvenie uzdevumi ir šādi:
 - 1) pilnveidot praktiskā un patstāvīgā darba prasmes;
 - 2) izmantot mācību darbā atbilstošus un daudzveidīgus mācīšanās paņēmienus un tehnoloģijas, apzinoties savu radošo potenciālu;
 - 3) radīt motivāciju karjeras izvēlei.

7. Pielikums. Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi

Ministru kabinets noteikumi Nr.211

Rīgā 2000.gada 27.jūnijā (prot. Nr.29 3.§)

Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu

Izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu un Profesionālās izglītības likuma 23.panta otro daļu

[...]

1.pielikums Ministru kabineta 2000.gada 27.jūnija noteikumiem Nr.211

Valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu galvenie uzdevumi

1. Atbilstoši šo noteikumu 2.1.apakšpunktam: sagatavot audzēkni darbībai noteiktā profesijā, veicinot viņa pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	Profesionālās vidējās izglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai	Arodizglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai
1.1.	Nodrošināt prasmju un zināšanu apguvi un veicināt spēju attīstību izvēlētajās profesionālās izglītības virzienā	Ir apguvis izvēlēto profesionālās izglītības programmu	Ir apguvis izvēlēto arodizglītības programmu
1.2.	Balstoties uz cilvēces ētisko pieredzi, sekmēt vērtību sistēmas veidošanos, kas nepieciešama patstāvīgai dzīvei sabiedrībā	Ir pilnveidotas ētiski vērtējošās prasmes. Izveidota humāna vērtību sistēma un ētiskā apziņa kā rīcības vadlīnijas. Zina lietišķo attiecību ētikas pamatprincipus	Ir izveidota humāna vērtību sistēma un ētiskā apziņa kā rīcības vadlīnijas
1.3.	Izkopt saskarsmes un sadarbības prasmes	Ir pilnveidotas saskarsmes prasmes. Prot risināt konfliktus. Prot strādāt un sadarboties grupā	Ir pilnveidotas saskarsmes prasmes. Prot strādāt un sadarboties grupā
1.4.	Paplašināt ieskatu Latvijas un pasaules kultūras mantojumā	Apzinās nacionālo kultūru kā cilvēces kultūras daļu	Apzinās nacionālo kultūru kā cilvēces kultūras daļu
1.5.	Pilnveidot estētisko uztveri	Ir pilnveidota estētiskā uztvere un prasme vērtēt, ievērojot estētisko aspektu	Ir pilnveidota estētiskā uztvere
1.6.	Sekmēt radošas pieredzes darbības	Ir izveidota motivācija radošai pašizpaušmei	Ir izveidota motivācija radošai pašizpaušmei

	apguvi un attīstīt jaunrades spējas		
1.7.	Veicināt veselības nostiprināšanu un fizisko attīstību, veidot izpratni par veselību kā dzīves kvalitātes nosacījumu	Īsteno veselīgu dzīvesveidu	Īsteno veselīgu dzīvesveidu

2. Atbilstoši šo noteikumu 2.2.apakšpunktam: veicināt zināšanu un prasmju apguvi, attieksmju veidošanos, kas audzēknim nodrošina otrā vai trešā līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvu un sekmē viņa konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	Profesionālās vidējās izglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai	Arodizglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai
2.1.	Attīstīt vispārīgās intelektuālās darbības prasmes un spējas	Spēj veikt intelektuālu darbību zināšanu, izpratnes, lietošanas un vienkāršas analīzes līmenī. Izmanto zināšanas un teorētisko izpratni plaša spektra kompleksā darbībā. Prot patstāvīgi iegūt un novērtēt informāciju. Izmanto plaša diapazona zināšanas un prasmes labi formulētu, bet nepazīstamu un neprognozējamu problēmu risinājumā	Spēj veikt intelektuālu darbību zināšanu, izpratnes un lietošanas līmenī. Izmanto padziļinātas zināšanas ar atbilstošu teorētisku pamatojumu šaurās darbības jomās. Patstāvīgi interpretē pieejamo informāciju. Veic kompleksas (sarežģītas) darbības – pārsvarā prognozējamās situācijās
2.2.	Iegūt profesionālajai kvalifikācijai atbilstošu praktisko un teorētisko sagatavotību	Ir šādas profesionālajai kvalifikācijai atbilstošas zināšanas un prasmes: 1) detalizētas teorētiskās zināšanas un izpratne; 2) plaša diapazona prasmes, profesijai būtiskās prasmes un meistarība. Spēj patstāvīgi veikt izpildītāja darbu, ietverot veicamā darba plānošanu un pārraudzību	Ir šādas profesionālajai kvalifikācijai atbilstošas zināšanas un prasmes: 1) vispārīgas zināšanas; 2) plaša diapazona prasmes un profesijai būtiskās prasmes. Spēj patstāvīgi veikt izpildītāja darbu un sasniegt rezultātu ierobežotā laikā
2.3.	Teorētiski un praktiski apgūt profesionālajai kvalifikācijai atbilstošās tehnoloģijas un vidi	Zina un prot lietot atbilstošās tehnoloģijas	Zina un prot lietot atbilstošās tehnoloģijas
2.4.	Apgūt prasmi lietot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas	Prot izmantot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas profesionālajā darbībā	Prot izmantot informācijas ieguves un apstrādes tehnoloģijas
2.5.	Pilnveidot latviešu valodas prasmi un apgūt vismaz vienu	Izkopta latviešu valodas prasme un pilnveidota svešvalodas(-u) prasme	Pilnveidota latviešu valodas un svešvalodas(-u) prasme

	svešvalodu		
2.6.	Sekmēt Latvijas vēsturiskās pieredzes izpratni Eiropas un pasaules vēstures kontekstā	Zina un izprot sava novada, Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturiskās attīstības kopsakarības	Apzinās sava novada, Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturiskās attīstības kopsakarības
2.7.	Papildināt teorētiskās zināšanas un prasmes matemātikā	Prot lietot matemātikas zināšanas un prasmes profesionālajā darbībā	Prot lietot matemātikas zināšanas un prasmes
2.8.	Pilnveidot spēju pētīt, analizēt un vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus	Prot izmantot zināšanas par dabaszinātņu faktiem un likumiem profesionālajā darbībā. Spēj vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus un aptvert tos sistēmā un attīstībā. Izprot ekoloģiskās telpas vienotības principu un profesionālajā darbībā ievēro vides aizsardzības prasības	Spēj vērtēt dabā un sabiedrībā notiekošos procesus. Profesionālajā darbībā ievēro vides aizsardzības prasības
2.9.	Sekmēt sistematizēta priekšstata veidošanos par sabiedrības sociāli ekonomisko struktūru un ekonomisko procesu norisi mūsdienu sabiedrībā	Izprot tirgus ekonomikas darbības pamatprincipus. Prot atrast savu vietu sabiedrības ekonomiskajās struktūrās un darboties tajās. Izprot darba devēja un darba ņēmēja ekonomiskās attiecības un zina attiecīgos tiesību aktus	Prot atrast savu vietu sabiedrības ekonomiskajās struktūrās un darboties tajās. Izprot darba devēja un darba ņēmēja attiecības un zina attiecīgos tiesību aktus
2.10.	Gūt priekšstatu par Eiropas Savienību kā mūsdienu Eiropas sociālekonomisko attiecību modeli	Ir priekšstats par Eiropas Savienības politisko uzbūvi, kā arī par vienotās ekonomiskās telpas un darbaspēka mobilitātes principiem	Ir priekšstats par Eiropas Savienības valstu darbaspēka mobilitātes principiem
2.11.	Attīstīt pašnovērtējuma, patstāvīgas darbības un lēmumu pieņemšanas prasmes, veicināt attieksmju veidošanos un vērtību izpratni, kas nepieciešamas profesionālai izaugsmei	Adekvāti novērtē savas spējas. Plāno darbību atbilstoši apstākļiem, iespējām un savām spējām. Plāno laiku saskaņā ar uzdevumu. Prot izdarīt pamatotu izvēli un patstāvīgi pieņemt lēmumu pazīstamos un mazpazīstamos apstākļos. Spēj atbildēt par savas profesionālās darbības kvantitatīvo un kvalitatīvo rezultātu, uzņemās daļēju atbildību par citu veikumu. Darbībā ir mērķtiecīgs, sistemātisks un racionāls. Ir rūpīgs un precīzs. Spēj uzņemties iniciatīvu	Adekvāti novērtē savas spējas. Plāno darbību atbilstoši apstākļiem, iespējām un savām spējām. Veic noteiktu uzdevumu ierobežotā laikā. Prot pieņemt lēmumu - pārsvarā pazīstamos apstākļos. Uzņemās atbildību par profesionālās darbības rezultāta kvalitāti un kvantitāti. Darbībā ir sistemātisks un racionāls. Ir rūpīgs un precīzs

3. Atbilstoši šo noteikumu 2.3.apakšpunktam: sekmēt audzēkņa pozitīvas attieksmes veidošanos pret līdzcilvēkiem un valsti, veicināt viņa pašapziņu un spēju uzņemties Latvijas pilsoņa pienākumus

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	Profesionālās vidējās izglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai	Arodizglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai
3.1.	Gūt izpratni par valsts, politikas un tiesību pamatiem, veidot prasmes līdzdalībai demokrātiskā sabiedrībā	Zina savas valsts politisko uzbūvi. Izprot tiesību un demokrātijas pamatprincipus un spēj īstenot savas tiesības, izmantojot demokrātiskas sabiedrības institūtus. Ir tolerants pret citu tautību un sociālo grupu cilvēkiem	Zina savas valsts politisko uzbūvi un spēj īstenot savas tiesības, izmantojot demokrātiskas sabiedrības institūtus. Ir tolerants pret citu tautību un sociālo grupu cilvēkiem
3.2.	Veidot pilsonisku attieksmi pret valsts un sabiedrības drošību	Izprot indivīda pienākumus valsts un sabiedrības drošības veicināšanā	Izprot indivīda pienākumus valsts un sabiedrības drošības veicināšanā

4. Atbilstoši šo noteikumu 2.4.apakšpunktam: radīt motivāciju profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai un nodrošināt skolēnam iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai profesionālās augstākās izglītības pakāpē.

Nr. p.k.	Galvenie uzdevumi	Profesionālās vidējās izglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši trešā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai	Arodizglītības programmas galveno uzdevumu izpildē sasniedzamais līmenis audzēknim atbilstoši otrā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai
4.1.	Attīstīt mācīšanās prasmes un interesi par izglītības turpināšanu atbilstoši savām spējām un vajadzībām	Spēj mērķtiecīgi atlasīt un kritiski vērtēt informācijas avotus. Spēj pašizglīties un apgūt jaunas prasmes. Ir motivēts jaunu tehnoloģiju apguvei. Ir motivēts profesionālās karjeras attīstībai. Ir motivēts izglītības turpināšanai	Spēj pašizglīties un apgūt jaunas prasmes. Ir motivēts jaunu tehnoloģiju apguvei. Ir motivēts izglītības turpināšanai
4.2.	Attīstīt prasmi informēt par savu profesionālo kompetenci, sasniegumiem un darbības rezultātiem	Prot veidot un paust savu viedokli, prot uzskatāmi informēt par savas darbības rezultātu	Prot informēt par savas darbības rezultātu

8. Pielikums. Profesiju standarta paraugs

SASKAŅOTS

Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes

2009.gada 17.jūnija sēdē protokols Nr.5

Mēbeļu galdnieka profesijas standarts

1. Vispārīgie jautājumi

- 1) Profesijas nosaukums – mēbeļu galdnieks.
- 2) Profesijas kods – 7422 16.

2. Nodarbinātības apraksts

- 1) Profesionālās kvalifikācijas līmenis – trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis.
- 2) Profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkums:

Mēbeļu galdnieks ir kokapstrādes speciālists, kas izgatavo, montē un uzstāda objektā dažāda veida un konstrukciju mēbeles, tai skaitā, masīvas koksnes un koka plātņu mēbeles, karkasa un mīkstās mēbeles, kā arī veic mēbeļu remonta un atjaunošanas darbus. Mēbeļu galdnieks patstāvīgi plāno un organizē darba uzdevumu izpildi, ievēro produkcijas ražošanas tehnoloģiskos nosacījumus, operāciju secību, nodrošina iekārtu, tehnoloģisko līniju un instrumentu darbību, ievēro darba un vides aizsardzības prasības. Nepieciešamības gadījumā sadarbojas ar klientu – pieņem pasūtījumu, konsultē, izstrādā skici, sagatavo tāmi un nodod darbu klientam. Mēbeļu galdnieks pārsvarā strādā galdniecības darbnīcās, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, kā arī uz vietas objektos.

3. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences

- 1) Spēja pieņemt un novērtēt izejvielas un materiālus – novērtēt izejvielu un materiālu kvalitātes atbilstību izstrādājuma izgatavošanai.
- 2) Spēja pēc mutiskā apraksta izgatavot izstrādājuma skici.
- 3) Spēja lasīt un izprast tehnisko dokumentāciju, rasējumus, tehnoloģiskās kartes, instrukcijas un citu darba dokumentāciju, pielietot iegūto informāciju darba procesā.
- 4) Spēja veikt koksnes un tās materiālu līmēšanas, finierēšanas un detaļu aplīstēšanas darbus.
- 5) Spēja pareizi izvēlēties darbam nepieciešamās pozīcijas tipa darbmašīnas, strādāt ar kombinētajām un universālajām darbmašīnām.

- 6) Spēja izgatavot, montēt un uzstādīt objektā dažāda veida un konstrukciju mēbeles (masīvas koksnes un koka plātņu mēbeles, karkasa un mīkstās mēbeles) un citus kokizstrādājumus, kā arī veikt vienkāršus mēbeļu remonta un atjaunošanas darbus.
- 7) Spēja veikt kokapstrādes darbmašīnu un tehnoloģisko līniju apkopi.
- 8) Spēja veikt kokizstrādājumu apdari pareizi izvēloties darbam nepieciešamos apdares darbu un restaurācijas darbu instrumentus.
- 9) Spēja izgatavot mēbeļu dekoratīvos elementus izvēloties atbilstošus instrumentus.
- 10) Spēja strādāt ar kontroles un mērinstrumentiem, noteikt izejmateriāla, gatavās produkcijas un iepakojuma materiālu atbilstību kvalitātes un tehniskajiem prasībām.
- 11) Spēja uzkrāt un analizēt informāciju par tehnoloģiskās līnijas vai atsevišķu mašīnu darbu, lai savlaicīgi atklātu un novērstu novirzes tehnoloģiskā procesā, nepieļaut nekvalitatīvas produkcijas izlaidi, radoši risināt problēmu novēršanu.
- 12) Spēja zināt un prast pielietot darba aizsardzības noteikumus, ievērot elektrodrošības, ugunsdrošības noteikumu prasības darba vietā un strādājot pie kokapstrādes darbmašīnām vai tehnoloģiskajām līnijām, pielietot drošus darba paņēmienus.
- 13) Spēja ievērot vides aizsardzības prasības.
- 14) Spēja strādāt ar vienkāršām kravas pacelšanas un pārvietošanas ierīcēm, apkalpojot tehnoloģiskās līnijas vai darbmašīnas.
- 15) Spēja noformēt saražotai produkcijai dokumentāciju un veikt saražotās produkcijas sagatavošanu nosūtīšanai klientiem vai glabāšanai noliktavā.

4. Profesionālās darbības pamatzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes

- 1) Izprast mēbeļu konstrukciju un citu koka izstrādājumu rasējumus.
- 2) Veikt koka izstrādājumu detalizāciju, sastādīt specifikāciju.
- 3) Izgatavot izstrādājuma skici.
- 4) Izgatavot dažādas konstrukcijas masīvas koksnes un koksnes plātņu mēbeles un šo mēbeļu dekoratīvos elementus.
- 5) Izgatavot vienkāršus tapsētus mēbeļu u.c. izstrādājumu elementus.
- 6) Veikt mēbeļu un citu kokizstrādājumu remonta un atjaunošanas darbus.
- 7) Izvēlēties montāžas paņēmienus un veikt montāžas darbus, t.sk. objektos.
- 8) Veikt līmēšanas un finierēšanas darbus, izmantojot dažādas līmes un līmēšanas ierīces; noteikt līmsavienojuma kvalitāti.

- 9) Izvēlēties materiālus darbam un racionāli tos izmantot.
- 10) Apstrādāt koksni ar darbarīkiem un elektriskajiem rokas instrumentiem.
- 11) Sagatavot darbam iekārtas, instrumentus, palīgierīces un pārbaudīt to atbilstību darba un vides aizsardzības prasībām.
- 12) Veikt koksnes mehāniskās apstrādes darbus ar darbmašīnām (ripzāģmašīnām, lentzāģmašīnām, garenfrēzmašīnām, frēzmašīnām, urbšanas mašīnām, urbšanas – dobšanas mašīnām, slīpmašīnām, virpošanas un citām darbmašīnām).
- 13) Veikt sagatavošanas darbus, kas saistīti ar darbmašīnu un iekārtu ekspluatāciju: (izvēlēties atbilstošu griezējinstrumentus, novērtēt griezējinstrumentu kvalitāti, kopt un uzglabāt griezējinstrumentus, uzturēt darba kārtībā kokapstrādes darbmašīnas, iestatīt griezējinstrumentus, uzstādīt un regulēt aizsargierīces, palīgierīces vai citu tehnoloģisko aprīkojumu).
- 14) Veikt koka izstrādājumu ķīmisko aizsardzību un mēbeļu apdari ar rokas instrumentiem (otām, rullīšiem) un smidzināšanas metodi.
- 15) Strādāt darba grupā, plānot savu un darba grupas darbu.
- 16) Orientēties sava darba plānošanā un darba organizācijā.
- 17) Sastādīt izstrādājumu kalkulācijas.
- 18) Sadarboties ar klientu.
- 19) Organizēt savu darba vietu un veikt darbus atbilstoši darba aizsardzības, elektrodrošības, ugunsdrošības un vides aizsardzības prasībām.
- 20) Veikt pirmās palīdzības pasākumus nelaimes gadījumos.

5. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas

- 1) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas priekšstata līmenī:
 - 1.1. makro – un mikroekonomikas pamati.
- 2) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas izpratnes līmenī:
 - 2.1. fizikas pamati;
 - 2.2. materiālu mācība;
 - 2.3. ķīmijas pamati;
 - 2.4. elektrotehnikas pamati;
 - 2.5. datoru lietošana;

- 2.6. kokapstrādē lietotās programmvadības darbmašīnas un tehnoloģiskās līnijas.
- 3) Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas lietošanas līmenī:
- 3.1. koksnes makroskopiskā uzbūve un stumbra griezumi;
 - 3.2. fizikālās, mehāniskās īpašības un tehnoloģiskās īpašības;
 - 3.3. koksnes vainas;
 - 3.4. zāģmateriāli un sagataves;
 - 3.5. plātņu materiāli;
 - 3.6. līmes un apdares materiāli;
 - 3.7. jaunie perspektīvie materiāli;
 - 3.8. koksnes apstrādes pamati;
 - 3.9. kokapstrādes darbmašīnas un instrumenti;
 - 3.10. kokapstrādes tehnoloģija;
 - 3.11. līmes, līmēšanas un finierēšanas tehnoloģija;
 - 3.12. koksnes izstrādājumu aizsardzības un apdares materiāli, aizsardzības un apdares tehnoloģija;
 - 3.13. kokapstrādes darbmašīnu un griezējinstrumentu zinības;
 - 3.14. kokapstrādes atlikumu pārstrāde;
 - 3.15. kokizstrādājumu un mēbeļu konstrukcijas;
 - 3.16. tehniskie mērījumi, pielaides un sēžas;
 - 3.17. rasēšana, rasējumu lasīšana;
 - 3.18. komercdarbība;
 - 3.19. darba aizsardzība (t.sk., drošība, darba likumdošana un tiesības);
 - 3.20. matemātisku aprēķinu veikšana (laukuma, tilpuma, daudzuma, % aprēķināšana);
 - 3.21. elementārās zināšanas ķīmijā (šķīdinātāji, atšķaidītāji, līmvielas,
 - 3.22. cietinātāji; izpratne par žūšanas, cietēšanas un reaģēšanas procesiem);
 - 3.23. dažādu sistēmu mērvienību (masas, laukuma, tilpuma, ģeometrisku izmēru, ātruma, apgrieziena, temperatūras) izpratne, lasīšana un pielietošana;

- 3.24. izpratne elementārā fizikā (kustība, pretestība, adhēzija, kohēzija, elektrība);
- 3.25. vienkārši ar kokapstrādi saistīti termini, simboli svešvalodā (angļu, vācu);
- 3.26. latviešu valoda;
- 3.27. saskarsme.

Pienākumi un uzdevumi

Pienākumi	Uzdevumi
1. Pieņemt un novērtēt izejvielas un materiālus	1.1. Novērtēt izejvielu un materiālu (zāģmateriāli, plātņu materiāli, lobītais un drāztais finieris, līmes, lakas, slīplentes, abrazīvie materiāli u.c.) kvalitātes atbilstību piegādātāja sertifikātam un specifikācijai. 1.2. Pārbaudīt izejvielu kvalitātes atbilstību tehnoloģiskā procesa prasībām; veikt mērījumus, fiksēt un novērtēt rezultātus. 1.3. Ievērot izejvielu un materiālu pieņemšanas un uzglabāšanas procesa kvalitātes vadības sistēmas procedūras un instrukcijas.
2. Veikt koksnes un koksnes materiālu mehānisko apstrādi	2.1. Veikt koksnes un koksnes materiālu zāģēšanas darbus ar ripzāģmašīnām, formātzāģmašīnām un lentzāģmašīnām. 2.2. Veikt kokmateriālu sagatavju apstrādi ar taisnošanas, biezumapstrādes un četrpusīgās garenfrēzēšanas darbmašīnām. 2.3. Veikt sagatavju frēzēšanu ar frēzmašīnām ar augšējo un apakšējo vārpstu novietojumu un citām frēzmašīnām. 2.4. Izveidot urbumus atbilstoši darba uzdevumam, ar vienvārpstu vai daudzvārpstu urbšanas mašīnām. 2.5. Izveidot tapu u.c. dobumus sagatavēs ar urbšanas, urbšanas – dobšanas u.c. darbmašīnām. 2.6. Veikt virpošanas darbus uz virpošanas mašīnām. 2.7. Veikt sagatavju un kopsavilkuma vienību slīpēšanu uz lentas, diska, veltņu, kombinētajām u.c. slīpmašīnām. 2.8. Izmantot darba uzdevumu izpildē kokapstrādes darba rīkus un palīginstrumentus. 2.9. Izmantot darba uzdevumu izpildē elektriskos rokas instrumentus un mobili – stacionārās iekārtas. 2.10. Pielietot nepieciešamos individuālos darba aizsardzības līdzekļus un iekārtu aizsargierīces.
3. Veikt koksnes un koksnes materiālu līmēšanas, finierēšanas un detaļu aplīstēšanas darbus.	3.1. Veikt līmējamo elementu un līmes sagatavošanas darbus. 3.2. Līmēt kokmateriālus, sagataves un detaļas izmantojot līmspīles, līmspiedes, blokspiedes u.c. 3.3. Līmēt masīva koka plātnes izmantojot līmspīles un rāmju spiedes u.c. 3.4. Sagatavot drāzto finieri un finierēt koksnes materiālus blokspiedēs, aukstās un karstās hidrauliskās presēs un vakuumierīcēs. 3.5. Aplīmēt vairogtipa detaļu maliņas ar masīva koka, drāztā finiera, PHV maliņu materiāliem, pielietojot līmspīles, speciālas

	darbmašīnas un ierīces. 3.6.Veikt līmēšanas darbus, remontējot un restaurējot mēbeļu un citus kokizstrādājumus.
4. Veikt koka izstrādājumu un mēbeļu izgatavošanas darbus	4.1.Veikt izstrādājuma izgatavošanai nepieciešamo izejmateriālu aprēķināšanu, izvērtēšanas un sagatavošanas darbus. 4.2.Izpildīt nepieciešamos mērījumus ar kokapstrādes nozarē lietojamiem mērinstrumentiem. 4.3.Veikt sagatavju un detaļu izgatavošanai nepieciešamos aizzīmējumus. 4.4.Veikt nepieciešamos mašīnapstrādes un galdniecības darbus.
5. Veikt vienkāršu tapsēto elementu izgatavošanas darbus	5.1.Izvērtēt kokmateriālus matraču, krēslu sēžu , muguriņu rāmju u.c. vienkāršu elementu izgatavošanai. 5.2.Izgatavot mīksto elementu pamatnes. 5.3.Sagatavot tapsēšanas darbiem nepieciešamos materiālus. 5.4.Veikt mīksto un pusmīksto mēbeļu detaļu tapsēšanas darbus.
6. Izgatavot mēbeļu dekoratīvos elementus	6.1.Sagatavot darbam nepieciešamos instrumentus. 6.2.Noteikt izejmateriālu piemērotību kokgriezumam, virpojumu un intarsijas darbu izpildei. 6.3.Izveidot dažādu veidu ornamentus intarsijas tehnikā. 6.4.Veikt kokgriezumus ar aizgriešanas, izgriešanas, loka griešanas un līnijgriešanas paņēmieniem. 6.5.Veikt dažādu profilu detaļu virpošanu. 6.6.Izvērtēt iegūto mēbeļu elementu kvalitāti un novērst defektus.
7. Veikt kokizstrādājumu ķīmiskās aizsardzības darbus un apdares darbus ar smidzināšanas pistolēm, otām vai rullīšiem	7.1. Sagatavot darbam instrumentus vai iekārtas. 7.2.Izvērtēt aizsardzības un apdares materiālu derīgumu; sagatavot darba šķīdumu. 7.3.Veikt koksnes ķīmiskās aizsardzības pasākumus un/ vai izstrādājumu apdares darbus. 7.4.Izvērtēt kvalitāti un novērst defektus (ja iespējams). 7.5.Izvērtēt nepieciešamos darba un vides aizsardzības pasākumus un pielietot individuālās aizsardzības līdzekļus.
8. Izpildīt ar darbmašīnu un iekārtu ekspluatāciju saistītus uzdevumus	8.1.Izpildīt uzdevumus, kas saistīti ar iekārtu vai darbmašīnu sagatavošanu konkrētu uzdevumu veikšanai. 8.2.Veikt griezējinstrumentu, slīpmateriālu komplektēšanas un sagatavošanas darbus; uzstādīt griezējinstrumentus. 8.3.Novērot darbmašīnas darbu; pārbaudīt bremzēšanas sistēmas; kontrolēt mēriekārtu rādījumus. 8.4.Pārbaudīt iekārtu un darbmašīnu atbilstību darba aizsardzības prasībām.
9. Nodrošināt darba kvalitāti	9.1.Ievērot detaļu un izstrādājumu izgatavošanas tehnoloģiskās prasības. 9.2.Kontrolēt izmēru atbilstību rasējumam. 9.3.Novērtēt detaļu virsmas apstrādes un apdares klājuma kvalitāti.
10.Izmantot ražošanas procesā nepieciešamo dokumentāciju	10.1.Izprast izstrādājumu, kopsalikuma vienību un detaļu rasējumus. 10.2.Aprēķināt izgatavojamo detaļu skaitu un tam nepieciešamos materiālus, furnitūru.

	10.3.Sastādīt piegriešanas kartes. 10.4.Izmantot tehnoloģisko dokumentāciju, aizpildīt izstrādājuma dokumentāciju.
11.Ievērot darba likumdošanu, izpildīt darba un vides aizsardzības prasības	11.1.Pirms darba uzsākšanas pārbaudīt darbmašīnas, iekārtas un instrumentu atbilstību darba aizsardzības prasībām un ievērot šīs prasības darba laikā. 11.2.Sniegt pirmās palīdzības pasākumus. 11.3.Prasmīgi rīkoties ugunsgrēka izcelšanās gadījumā. 11.4.Ievērot vides aizsardzības prasības.
12.Pieņemt pasūtījumus, saskaņot priekšlikumus, izgatavot izstrādājumu un nodot darbu klientam	12.1.Izstrādāt priekšlikuma skices un piedāvāt ieteicamos materiālus, pamatot tos. 12.2.Sastādīt un saskaņot kalkulāciju. 12.3.Izgatavot izstrādājumu. 12.4.Nodot darbu klientam; nepieciešamības gadījumā uzstādīt to klienta norādītajā vietā.

Mēbeļu galdnieka profesijas standarta **izstrādes darba grupa:**

- Maija Grīnberģe – Rīgas Pārdaugavas profesionālā vidusskola, pedagogs.
- Juris Emsiņš – Rīgas Tehniskās universitāte Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultāte, praktiskais docents.
- Jānis Mārciņš – Biedrība “Latvijas Kokapstrādes uzņēmēju un eksportētāju asociācija”, izpilddirektors.
- Māris Avotiņš – SIA Zemgales tehnoloģiskais centrs, direktors.

Mēbeļu galdnieka **profesijas standarta eksperts:**

- Andris Plezers – Biedrība "Asociācija "Latvijas Mēbeles"", izpilddirektors.

9. Pielikums. Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju

Ministru kabineta noteikumi Nr.931

Rīgā 2010.gada 5.oktobrī (prot. Nr.51 16.§)

Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 2. decembra noteikumos Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”

Izdoti saskaņā ar Valsts statistikas likuma 7.1 pantu

Izdarīt Ministru kabineta 2008.gada 2.decembra noteikumos Nr.990 "Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" (Latvijas Vēstnesis, 2008, 190.nr.; 2009, 29.nr.) šādus grozījumus:

1. Izteikt 1.pielikumu jaunā redakcijā (1.pielikums).
2. Izteikt 3.pielikumu jaunā redakcijā (2.pielikums).

Ministru prezidents *V.Dombrovskis*

Izglītības un zinātnes ministre *T.Koķe*

1.pielikums Ministru kabineta 2010.gada 5.oktobra noteikumiem Nr.931

"1.pielikums Ministru kabineta 2008.gada 2.decembranoteikumiem Nr.990

1.tabula

Pirmais un otrais klasifikācijas līmenis un tā salīdzinājums ar Starptautisko standartizēto izglītības klasifikāciju (ISCED-97) un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI)

Pirmais klasifikācijas līmenis		Otrais klasifikācijas līmenis		ISCED-97	EKI
koda 1.cipars	izglītības pakāpe	koda 1. un 2.cipars (ar burtu/bez burta)	izglītības programmas veids		
0	Pirmsskolas izglītība	00	Piecgadīgo un sešgadīgo bērnu obligātās pirmsskolas izglītības programmas (bērniem, kuri nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi līdz obligātās izglītības sākšanai)	0	
		01	Pirmsskolas izglītības programmas		
1	Pamatizglītības 1.posms	11	Vispārējā izglītība, pamatizglītības 1.posma (1.-6.klase) programmas	1	
		10V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus pamatizglītības 1.posma programmai		

		10T	Profesionālā tālākizglītība (1.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma		
2	Pamatizglītības 2.posms	21	Vispārējā izglītība, pamatizglītības (1.-9.klase) programmas	2A, 2B	1-3
		23	Vispārējā izglītība, pamatizglītības 2.posma (7.-9.klase) programmas	2A, 2B	3
		26	Vispārējās pamatizglītības pedagoģiskās korekcijas (izlīdzinošās izglītības programmas 9.klasei) programmas	2A, 2B	3
		22	Profesionālā pamatizglītība, īstenojama bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma	2C	3
		20T	Profesionālā tālākizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc pilnīgas vai daļējas pamatizglītības programmas apguves		3
		20P	Profesionālā pilnveide, īstenojama pēc pamatizglītības ieguves		3
		20V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās pamatizglītības (1.-9.klase) programmai		3
3	Vidējās izglītības pakāpe	31	Vispārējā izglītība (vispārējās vidējās izglītības ieguve), īstenojama pēc pamatizglītības ieguves. Mācību ilgums - 3 gadi	3A, 3B	4
		32	Arodizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve)	3C	4
		33	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc pamatizglītības ieguves	3A, 3B	4
		35a	Arodizglītība (2.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves	4B	4
		35b	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves		4
		36	Vispārējā izglītība (vispārējās vidējās izglītības ieguve), arodizglītības turpinājums. Mācību ilgums - gads	3A, 3B	4
		37	Profesionālā vidējā izglītība (3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), arodizglītības turpinājums		4
		30T	Profesionālā tālākizglītība (2. vai 3.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), īstenojama pēc vispārējās vai		4

			profesionālās vidējās izglītības ieguves		
		30P	Profesionālā pilnveide, īstenojama pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguves		4
		30V	Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguvei		4
4	Augstākās izglītības pakāpe	41	1.līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība (4.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās - 2-3 gadi	5B	5
		42	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve un profesionālā bakalaura grāds profesionālās darbības jomā) vai 2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās - vismaz 4 gadi	5A	6
		43	Akadēmiskā izglītība (bakalaura grāds). Studiju ilgums pilna laika studijās - 3-4 gadi		6
		44	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguve), turpinājums koledžas izglītībai. Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 1-2 gadi. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 4 gadi		6
		45	Akadēmiskā izglītība (maģistra grāds). Studiju ilgums pilna laika studijās 1-2 gadi. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi		7
		46	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kura tiek īstenota uz augstākās izglītības bāzes un kura nodrošina 5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvu (turpinājums izglītībai ar kodu 43). Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 4 gadi		6
		47	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kura nodrošina 5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvu un profesionālā maģistra grādu vai profesionālā maģistra grādu profesionālās darbības jomā. Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – 5 gadi		7
		48	2.līmeņa profesionālā augstākā izglītība (5.līmeņa profesionālās kvalifikācijas		7

			ieguve). Studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz gads. Kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi		
5		51	Doktora studijas (doktora grāds). Studiju ilgums - 3-4 gadi. Pilna laika studijas	6	8

2.tabula

EKI līmenim atbilstošo zināšanu, prasmju un kompetences apraksti

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)
1.	Spēj parādīt elementāras zināšanas, kuras izpaužas atpazīstot vai atceroties	Spēj izmantot elementāras praktiskas un kognitīvas iemaņas, kuras var izpildīt tiešā uzraudzībā, izmantojot vienkāršus instrumentus. Spēj veikt vienkāršus uzdevumus, kas saturiski atkārtojas un ir paredzami	Spēj veikt uzdevumus strukturētā vidē, darboties ierobežotā kontekstā. Pēc parauga, spēj izpildīt elementārus uzdevumus, apgūt pašapkalpošanās iemaņu pamatus
2.	Spēj parādīt konkrētas mācību priekšmetu programmās noteiktās pamatzināšanas	Spēj izmantot pamata kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai, izmantojot attiecīgu informāciju, veiktu uzdevumus un, izmantojot vienkāršus noteikumus un līdzekļus, risinātu ikdienas problēmas. Spēj izprast savas darbības sekas attiecībā uz sevi un citiem	Spēj veikt uzdevumus individuāli vai grupā pārraudzībā, vai daļēji patstāvīgi. Spēj piedalīties atsevišķu mācību uzdevumu mērķu izvirzīšanā un darbības procesa plānošanā
3.	Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā. Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā	Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas	Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā. Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu
4.	Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai.	Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai. Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem.	Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītībai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē. Spēj plānot un veikt

	Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās. Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā	Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā. Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties. Spēj sadarboties	mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu. Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti
5.	Spēj parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni	Spēj, balstoties uz analītisku pieeju, veikt praktiskus uzdevumus attiecīgajā profesijā, parādīt prasmes, kas profesionālajām problēmām ļauj rast radošus risinājumus, pārrunāt un argumentēti apspriest praktiskus jautājumus un risinājumus attiecīgajā profesijā ar kolēģiem, klientiem un vadību, ar attiecīgu patstāvības pakāpi mācīties tālāk, pilnveidojot savas kompetences. Spēj izvērtēt un pilnveidot savu un citu cilvēku darbību, strādāt sadarbībā ar citiem, plānot un organizēt darbu, lai veiktu konkrētus uzdevumus savā profesijā, veikt vai pārraudzīt tādas darba aktivitātes, kurās iespējamās neprognozējamās izmaiņas	Spēj formulēt, aprakstīt un analizēt praktiskas problēmas savā profesijā, atlasīt nepieciešamo informāciju un izmantot to skaidri definētu problēmu risināšanai, piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā, parādīt, ka izprot attiecīgās profesijas vietu plašākā sociālā kontekstā
6.	Spēj parādīt attiecīgajai zinātnes nozarei vai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, turklāt daļa zināšanu atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas augstāko sasniegumu līmenim. Spēj parādīt attiecīgās zinātnes nozares vai profesijas svarīgāko jēdzienu un likumsakarību izpratni	Spēj, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes, veikt profesionālu, māksliniecisku, inovatīvu vai pētniecisku darbību, formulēt un analītiski aprakstīt informāciju, problēmas un risinājumus savā zinātnes nozarē vai profesijā, tos izskaidrot un argumentēti diskutēt par tiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem. Spēj patstāvīgi strukturēt savu mācīšanos, virzīt savu un padoto tālāku mācīšanos un profesionālo pilnveidi, parādīt zinātnisku pieeju problēmu risināšanā, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā vai vadot citu cilvēku darbu, pieņemt lēmumus un rast radošus risinājumus mainīgos vai neskaidros apstākļos	Spēj patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, parādīt, ka izprot profesionālo ētiku, izvērtēt savas profesionālās darbības ietekmi uz vidi un sabiedrību un piedalīties attiecīgās profesionālās jomas attīstībā
7.	Spēj parādīt padziļinātas vai paplašinātas zināšanas	Spēj patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu pētniecisku vai	Spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas zinātniskas

	un izpratni, no kurām daļa atbilst attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas jaunākajiem atklājumiem un kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai vai pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē	māksliniecisku darbību, vai augsti kvalificētas profesionālas funkcijas. Spēj argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem attiecīgās zinātnes nozares vai profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem. Spēj patstāvīgi virzīt savu kompetenču pilnveidi un specializāciju, uzņemties atbildību par personāla grupu darba rezultātiem un to analīzi, veikt uzņēmējdarbību, inovācijas attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesijā, veikt darbu, pētniecību vai tālāku mācīšanos sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas	un profesionālas problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi. Spēj integrēt dažādu jomu zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, pētniecības vai profesionālās darbības metožu attīstībā, parādīt izpratni un ētisko atbildību par zinātnes rezultātu vai profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību
8.	Spēj parādīt, ka pārzina un izprot aktuālākās zinātniskās teorijas un atziņas, pārvalda pētniecības metodoloģiju un mūsdienu pētniecības metodes attiecīgajā zinātnes nozarē vai profesionālajā jomā un dažādu jomu saskarē	Spēj patstāvīgi izvērtēt un izvēlēties zinātniskiem pētījumiem atbilstošas metodes, ir veicis ieguldījumu zināšanu robežu paplašināšanā vai devis jaunu izpratni esošām zināšanām un to pielietojumiem praksē, īstenojot būtiska apjoma oriģinālu pētījumu, no kura daļa ir starptautiski citējama publikāciju līmenī. Spēj gan mutiski, gan rakstiski komunicēt par savu zinātniskās darbības jomu (savu nozari) ar plašākām zinātniskajām aprindām un sabiedrību kopumā. Spēj patstāvīgi paaugstināt savu zinātnisko kvalifikāciju, īstenojot zinātniskus projektus, gūstot zinātnes nozares starptautiskiem kritērijiem atbilstošus sasniegumus, vadīt pētnieciskus vai attīstības uzdevumus uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, kur nepieciešamas plašas pētnieciskas zināšanas un prasmes	Spēj, veicot patstāvīgu, kritisku analīzi, sintēzi un izvērtēšanu, risināt nozīmīgus pētnieciskus vai inovāciju uzdevumus, patstāvīgi izvirzīt pētījuma ideju, plānot, strukturēt un vadīt liela apjoma zinātniskus projektus, tajā skaitā starptautiskā kontekstā

Piezīme. EKI nākamajā līmenī ir ietvertas EKI iepriekšējam līmenim noteiktās zināšanas, prasmes un kompetence."

Izglītības un zinātnes ministre T.Koķe

2.pielikums Ministru kabineta 2010.gada 5.oktobra noteikumiem Nr.931

"3.pielikums Ministru kabineta 2008.gada 2.decembra noteikumiem Nr.990

Sestais klasifikācijas līmenis vispārējā izglītībā (vispārējās izglītības programmu īpašie veidi, mācību valoda un izglītības ieguves forma)

Sestais klasifikācijas līmenis					
koda 5. un 6.cipars	izglītības programmu īpašais veids, EKI līmenis	koda 7.cipars	mācību valoda	koda 8.cipars	izglītības ieguves forma
18	pedagoģiskās korekcijas programmas	1	latviešu mācībvaloda	1	dienas
		2	mazākumtautību mācībvaloda	2	vakara (maiņu)
				3	cita mācībvaloda
19	sociālās korekcijas programmas				
51	speciālās izglītības programmas skolēniem ar redzes traucējumiem – 3.līmenis				
52	speciālās izglītības programmas skolēniem ar dzirdes traucējumiem – 3.līmenis				
53	speciālās izglītības programmas skolēniem ar fiziskās attīstības traucējumiem – 3.līmenis				
54	speciālās izglītības programmas skolēniem ar somatiskām saslimšanām – 3.līmenis				
55	speciālās izglītības programmas skolēniem ar valodas traucējumiem – 3.līmenis				
56	speciālās izglītības programmas skolēniem ar mācīšanās traucējumiem (jauktiem attīstības traucējumiem – pirmsskolā) – 3.līmenis				
57	speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās veselības traucējumiem – 3. līmenis				
58	speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem – 2.līmenis				

59	speciālās izglītības programmas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem – 1.līmenis				
----	---	--	--	--	--

Piezīme. Pirmsskolas un pamatizglītības programmām 6.cipars ir 1, pārējām programmām – 0."

Izglītības un zinātnes ministre T.Kože